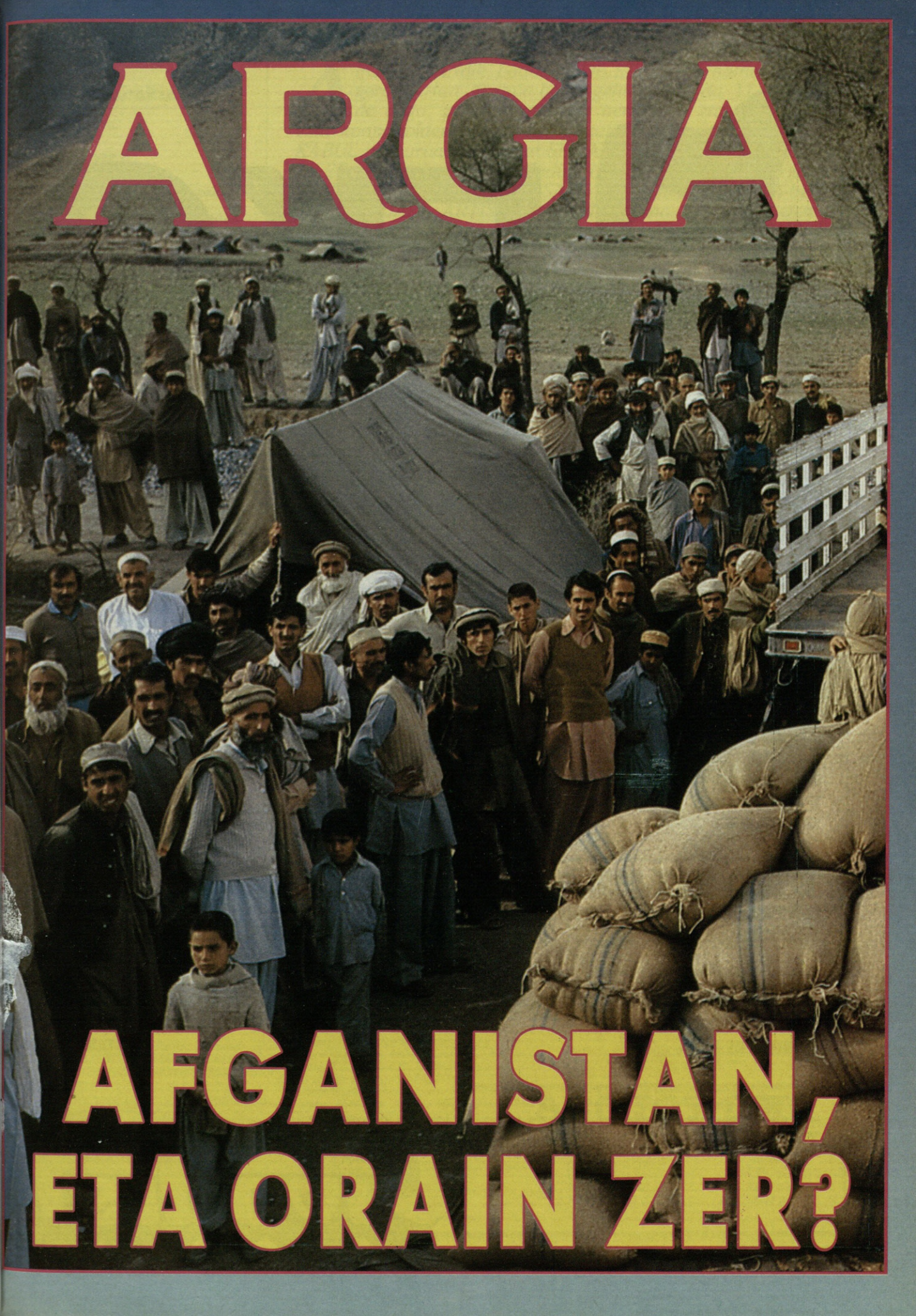

ARGIA

A large crowd of Afghan refugees, including men, women, and children, gathered in a dry, hilly landscape. In the foreground, there is a large pile of sandbags and a white truck. A large tent is visible in the middle ground.

AFGANISTAN, ETA ORAIN ZER?

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S.JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETxu

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETxu

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

1.232. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Juan Porresekin elkarriketa. **N. Arrastoa.**
- 16.— Politika kronika. I. Zubiondo.
- 18.— Afganistan: hasi da Kabulgo setioa. **Pablo Sastre.**

ERREPORTAIK

- 22.— Haurrak semetzat emateko ahalmena erakunde autonomikoaren esku. **A. Gutierrez.**
- 24.— Sendatzen gaitza dago minbizia. **J.J. Petrikorena eta Joxe Mollari.**

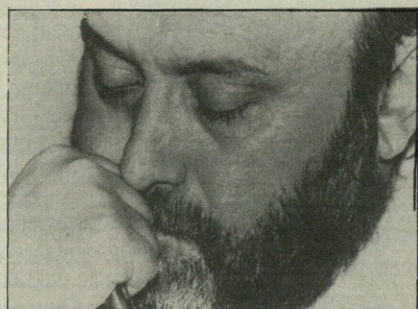
TXT komikia

- 36.— Kantauriko itsasoa sare batean harrapatuta. **Loren Aristi.**
- 39.— Tradizioez lan moldeari eusteko grina. **N. A.**
- 40.— José Miguel Azpiroz: «ETB telebista da lehenengo eta publikoa gero. I. Murua eta B. Artola.

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
- 46.— Ondare artistikoa, herri baten historiaren lekuko. **G. Arrese.**
- 48.— Carlos Sanz, erakusketa postumo. **E. Forcada.**
- 49.— Imanol Irigoien, pintura eta poesiaren artean. **G. Arrese.**
- 50.— Literatur sariketetak polemikagai. **J.R. Bilbao.**
- 51.— J.R. Madariagarekin poesiaren mintzo. **L. Agirre.**
- 53.— Angoulême: enpresa katolikoak komikiaren merkaturatu bahu. **J.M. Heritz.**
- 58.— Azkena: «Ba omen ziren ikastolak». **J.L. Larraza.**

AFGANISTANDIK badoaz SOBIETARRAK hamar urte eta gero. Bertan 30 etnia baino gehiago bizi da, 11 gerrila talde dago, zeharo zatikatua herrialdea eta GERRATEAri ezin konponbiderik ipini. Zer gertatuko da hemendik aurrera? KABUL hiriburuak behintzat SETIATURIK jarraitzen du, zeropeko 25 gradutako hotzez. Badira beste zenbait erreportaia ere: MINBIZIari ingurukoa bata, SARE PELAGIKOei buruzko bestea, edota ONDARE ARTISTIKOAz diharduena. Elkar hizketen artean aurkituko dituzu: EAKo buruzagietako bat den JUAN PORRESEkin politikan; JOSE MIGUEL AZPIROZ ETBko zuzendari orokorraren aholkulari bereziarekin loturikoa erdikaldean; eta IMANOL IRIGOIEN eta J.R. MADARIAGAREkin kultur orrialdeetan poesiaren solasean. Hurrengo asterarte.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermifio Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarri, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elosegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Iratikoak, Irulegi Iratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriena, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgobera.

Disenatu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80-1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia. / Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sarriak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	430 libera.
Estatu Espainola.....	6.500 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.600 pezeta.
Airez.....	13.000 pezeta.

OTSAILA 12 OTSAILA 18

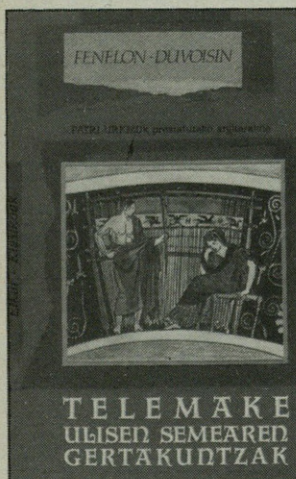
otsailaren 12an ilgora

eguzkia: (otsailaren 12an)
irten: 08.13
sartu: 18.45

mareak: (otsailaren 12an)
gora: 08.39 eta 20.55
behera: 02.27 eta 15.40

LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

Izenburua: Telemake. Uli-
sen semearen gertakuntzak.
Egilea: Fénelon.
Itzultzailea: Duvoisin.
Prestatzailea: Patri Urkizu.
Argitaratzailea: Elkar.

Behin baino gehiagotan az-
pimarratu nahi izan da gure
literaturako klasikoak plaza-
ratu eta ezagutzearen beha-
rra, eta behar hori erantzun-
ez bultzatu zuen Jaurlari-
tzak Editore Elkartearekin
batera ateratako klasiko bil-
duma, nahiz eta gero zertxo-
bait desbideratu den (Koldo
Mitxelena garaikidea bait du-
gu, inondik ere). Halaz guz-
tiz, bilduma batek altxor guz-
tia agortzen ez duenez, eta

ezin gaitezkeenez beti suben-
tzionaturiko proiektuen men-
de egon, onuragarri iruditzen
zait argitaletxe normalek ere
klasikoak kaleratzea, salmen-
ta handiko liburuak izango
ez diren arren.

Oraingo liburu hau bi aldiz
dugu klasiko. Patri Urkizuk
hitzaurrean adierazten digu-
nez, Fenelon XVII. mendeko
Frantziako idazle ospetsuene-
tariko bat izan zen, eta «Tele-
make» haren lanik ezagune-
na. Ulises pertsonaia mitikoa-
ren semearen (Telemakeren)
abenturak dira kontagai, eta
honen bidez zenbait helburu
bete nahi ditu liburuak, beste
hainbat irakurketa eskainiz
guri. Bestetik, printzearen-
tzako lan didaktikoa zen,
errege ofizioa ikas zezan;
bestetik, esanahi politikoa
ere badu, Versaillesko gehie-
gikerien salaketa izkutuaz;
hirugarrenik, mendetan zeh-
ar abenturazko liburu atse-
gintzat ere balio izan du.

Azkenik, euskal irakurlea-
rentzat beste balio bat ere
izango du: izan ere, Duvoisin
kapitaina bait da itzultzailea,
euskal itzultzaile guztien ar-
tean emankor eta aberatse-
netako bat. Honek bereziki
interesgarri bihurtzen du li-
burua filologoentzat edo hiz-
kuntzaren ezagutza sakon-
du nahi dutenentzako.

Duvoisin Fenelon lan-
a itzultzen hasi baina amaitze-
ke utzi zuen; ez zen beraz,
inon argitaratu. Patri Urkizuk
eskuizkribua hartu eta edizio
hau prestatu digu, sarrera,
oharrak eta hiztegia erantsiz.
Gustatu zait, halaber, J.F.
Igartuaren azal diseinua.

Izenburua: Bost istorio laz-
garri

Egileak: Daniel Defoe,
Charles Dickens, Mon-
tagne Rhodes James, Ed-
gar Allan Poe, Alphonse
de Sade.

Itzultzailea: Itziar Olabarria.
Argitaratzailea: Txertoa.

Honen aurretik, Txertoak
berak «Bost polizi istorio» eta
«Bost istorio itsasoko» (kasu
honetan Jack Londonenak

bostak ere) kaleratu zituen.
Badiudi denetarik bilduma
txiki hauekiko joera eta jaie-
ra dutela Txertoakoek.

Honakoan, izenburuan an-
tzean daitekeenez, beldu-
rrezko ipuinak dira bilduta-
koak. Egileak, XVIII. eta XIX.
mendekoak. Sasoi horietan,
XIX.enean batipat, beldurrez-
ko generoak gorakada eta
itzal handia zuten, erromanti-
zismoaren eraginez edo, giza
arimaren zokogune guztiak
ezagutu nahi eta misterioare-
kiko zaletasun aparta zegoe-
lako. Mende honetan literatu-
ran baina batez ere zinema
eta komikigintza iraun du-
ten terrorezko mito gehienak
XIX.ean sortu edo forma har-
tutakoak dira (Frankenstein
eta abar luzea).

Liburu honetan ez da hala-
ko munstro ezagunik ageri,
baina bai ordea hil ondoko
agerpenak eta. Heriotzaren
nagusitasuna da ezaugarri na-
barriena. Hortik aurrera, nork
bere ezaugarriak ditu. Poek
amets giroko ipuin arraroa
idatzi du; Sade Markisak be-
rriz, Rodrigo Espainiako erre-
geri buruzko istorio bitxia.
Ez dakit holako istorioek ba-
tere gaurkotatzen ote duten,
baina ez da behintzat zalerik
falta.

Euskal itzulpengintzan,
hainbeste bide egiteko dituen
eremuan, batek pentsa leza-
ke puntako idazleen oinarri-
ko lanak itzultzea litzateke-
la abiapuntua. Antologiak
egitea beste bide bat da, eta
hori hautatu duenak eskubi-
de osoa du. Dena den, hola-
koak egiterakoan irakurleak
eskertu egingo luke egile

hauek zein ziren, zergatik
aukeratu direnhauek eta ez
beste, lan hauek eta ez beste
batzuk, eta beste hainbat xe-
hetasun jakineraziz gero. Ez
da hain zaila ere.

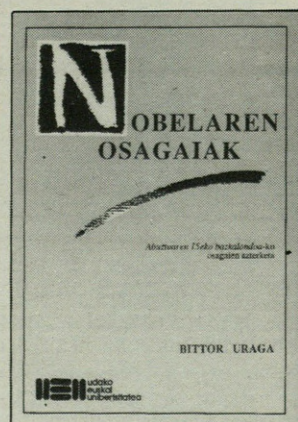
Izenburua: Nobelaren osa-
gaiak.

Egilea: Bittor Uraga.

Argitaratzailea: Udako Eus-
kal Unibertsitatea.

Deustuan euskal filologi
irakasle eta UEUn ere aritzen
den Bittor Uragak lan berria
eskuataratu digu, bere lagin-
tza etengabearen fruitu. Ho-
nen sarrerako arrazoia eus-
kal literaturaren azterketan
zertxobait sakontzeko biblio-
grafiari eza izan da. Eta ja-
kina denez, oinarriko biblio-
grafiari ezean inork ez du
ikerketarik egiten. Horrela
eratzten den sorgin gupil ho-
ri apurtzeko norbait hasi be-
har lanean, eta Bittor Uraga
izan da.

Nobela modernoaren az-
terketan laguntzeko, elebe-
rritan agertu ohi diren osa-
gaiak usuenik zein diren eta
zein eratan azal daitezkeen
kontatzen zaigu liburuan.
Egilea ez zaio inongo litera-
tur kritika eskolari jarraiki
eta hori akats bat izan daite-
ke; dena den, pragmatismoa-
ren bertutea du, teoriatan
galdu gabe alderdi praktikoa-
ri heltzen baitaio.

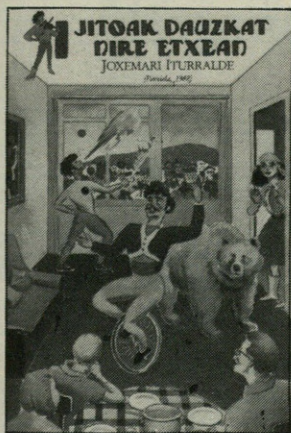

Osagai horiek zein diren,
hementxe jakinaraziko dizue-
gu: hitzaldiaren egitura, per-
sonaia, espazioa, denbora
eta kontalaria. Osagai horie-

tako bakoitzari dagokionez, nola gauza daitekeen, zein era desberdin zein aukera dauden argitzen digu, eta adibide ugari hornitu, Euskal Herriko zein atzerriko elaberri ezagunak erabiliz etsenplutzat.

Momentuan momentuko adibide horiez gain, bada osagai guztietan luze eta zabal aztertzen den nobela bat, Joxe Austin Arrietaren «Abuztuaren 15eko bazkalondoa» hain zuzen ere, bere nobelarik onena agian. Honen arrazoia, liburu horren begibistako balioez gain, zera da: puntuz puntu jorratutakoak osotasunean harturik zelan funtzionatzen duen ikustea.

Honen atzetik beste azterketa asko, bai teoriatzko lanak bai praktikoak etortzea besterik ez genuke desio.

Izenburua: Ijitoak duzkat nire etxean.

Egilea: Joxemari Iturralde.

Marraskigilea: Pedro Osés.

Argitaratzailea: Pamiela.

Pamielaren Tamaina Ttikia haur bilduma zabaldu zuena Iturralde izan zen «Zikoinen kaban sartuko naiz» liburua-ekin, eta oraingo azkena gaur aurkeztzen dizueguna da. «Ijitoak dauzkat nire etxean» hau nolakoa den jakiteko, aurreko hura irakurria baduzue honez gero asko dakizue: protagonista berbera da, Risky izeneko mutikoa; hemen ere Vetierro herrira doa oporretan anai, guraso eta aitonekin, eta hemen ere gertatzen zaizkion

abenturak kontatuko dizkigu.

Abentura edo kontagai hauek nahaspilatu samarrak dira, esan nahi baita hari jakin bati jarraitu beharrean mutikoari portunatzen zaizkion pasadizoak oro kontatzen direla, elkarrekin loturarik ez badute ere. Naturaltasun efektua lortu nahiko da bide horretatik, dena den argi dago nahita erabilitako kontamoldea dela.

Istorioan aurrera egin ahal, haatik, ardatz bat nabaritzen da: ijitoak. Ijito feriante batzuk iristen dira Vetierro herrira, beren zinema, zirko eta abarrekin. Bi ijito bixki ere lagun egingo ditu Risky: Nicolasito eta Ramoncito.

Liburu honen (eta aurrekoaren) beste bereizgarrietako bat hizkera litzateke, Risky bera baita kontatzailea, eta mutiko batena datekeen hizkeraz dago idatzia. Honen ondorioz estilo ximple bat erabiltzen da, nahiz eta agian batzuetako dotorezia eta besteetako zabarkeriaren artean ez den beti orekarik gordetzen.

Tira. Badirudi gustoko formula aurkitu duela Joxemari Iturralde, eta ez zaigu bate-re gaizki iruditzen, euskal literaturan gutxi bait dira kolekzioak osatzeko moduko pertsonaiak. Hala balitz, urte askoan ezagutuko genuke Risky Vetierora bidean mareatzen, eta beti Anuxkarekin enamoratzen.

Izenburuak: Eskiatzaile herrenaren kasua / Estalak-tita rockeroaren kasua.

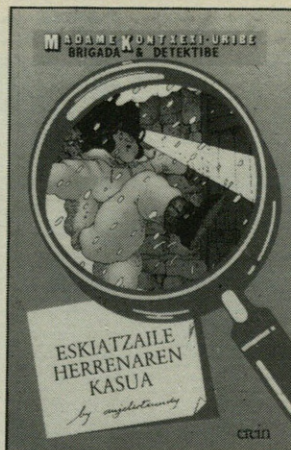
Egilea: Anjel Lertxundi.

Marraskigilea: Antton Olariaga.

Argitaratzailea: Erein.

Joan den udaberriko azokan aurkeztu zuten Anjel Lertxundi eta Ereinek beren sail berria: «Madame Kontxexi Uribe. Brigada and Detektibe». Orduan bi titulu kaleratu ziren eta beste bi iragarri. Joan den abenduan kaleratu eta orain aurkeztu dizkizuegu biak.

Izugarritzko meritua du gu-

re ustez Lertxundik. Orain artean, bere lan ugarietan eskola eta ofizioa dituen gizona dela erakutsi zigun; orain berri, disziplina galanta ere baduela frogatu digu. Disziplina behar bait da pertsonaia eta eskema jakin batzuei jarraiki lau nobela egiteko, eta gutxienez beste bi ere iragartzeko. Baten batek esan lezake hori ez dela hain zaila, trukoa hartu eta txurroak bezala egingo dituela. Nire ustez ordea, Anduren berezko injenio eta erraztasuna ukatu gabe, lana dago hauetako bakoitzaren atzean, eta segur asko sailak aurrera egin ahal da desafio bat izango du egileak: pertsonaiaren posibilitateak agortu arau bitxikeria eta pasadizo berri-berriak asmatzen segitu edo errepikapenetan hastea.

Batera zein bestera, beste hizkuntzetan 'Bostak' eta halakoak dituzten bezala, guk ere badugu geurea: Madame Kontxexi Uribe, 150 kilotako atso puska, Bixentiko seme gizaixoaren ama, ofizioz frantsesezko irakasle eta ofizioz jatun eta ikertzaile. Abentura berri hauetan Echoko harana bezalako lekuak eta Von Odolkien bezalako pertsonaiak ezagutu ahalgo dituzu.

Izenburua: Entzumena lantzen.

Egilea: Shelagh Rixon.

Itzultzailea: Usua Larramendi.

Argitaratzailea: Habe.

Habe argitalpenetako Itzul-

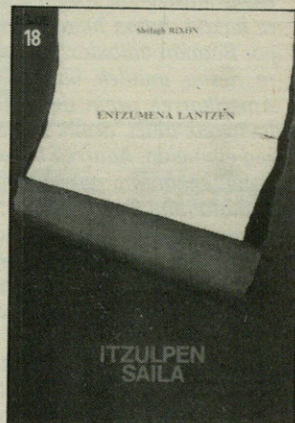
OTSAILA

12

OTSAILA

18

pen Sailak bere maiztasuna betez liburu berri bat dakargitu. Kasu honetan, lau gaitasunetatik irakasten zailenetakoa den bati heltzen diona: entzumena. Irakasleak ez du beharko langintza horretan sortzen diren arazoak guk kontatzea, ondo asko ezagutzen bait ditu.

Soluzioak ere ezin majikoak izan. Dena den, bibliografiak ere ez du kalterik egiten. Liburu ingeles hau batez ere printzipio teorikoen mailan mugitzen da, adibide ugari jartzen baditu ere. Ideia bati zuzen dezan, hauek dira liburuko hamaika kapituluak: Bizitza errealeko eta ikasgelako entzutea, Entzuteko material mota desberdinak, Behar duzun materiala nola eskuratu, Teoria psikolinguistikoa eta entzutearen irakaskuntzan dituen inplikazioak, Pasarteak entzuteko zailtasunaren ebaluazioa, Entzute klase baten prestakuntza, Entzumenezko klase bat burutzea, Entzute ariketak: mezua eta informazioa jasotzeko entzun, Entzute ariketak: gramatika eta hiztegia entzuteko zereginetan, Entzutearen prestakuntza hizkuntz programan, Ikasleak bere kasa entzutera bultzatu. Gero Eraskina, sakontzeko irakurgaiak eta testuliburuak. Aditu duze?

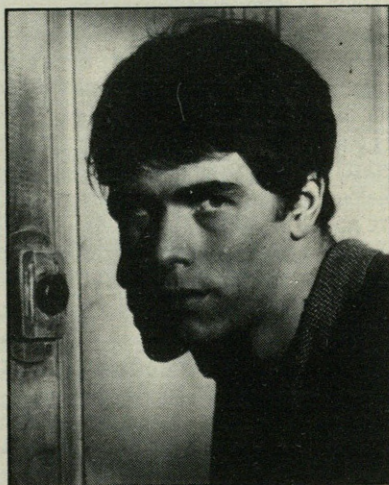
Yes, yes. Is okey

Europan gauden horrekin, orain lehen munduko ikusleagoak soegiten duena izaten dugu askotan gure kaxan, baina hala ere denboraz edo kontextutik kanpo. Batman adibidez, bai gazte amerikarrek eta baita gure neska mutilek ikusten dute, ezberdintasun batekin. Amerikarrek orain dela 20 urte edo ikusi zuten eta hemengoak aldiz, orain. Honek asko adierazten du. Bizi garen egunetan, haurrek bideoa, konputadora eta Mad Max duten egunotan, parregarria da, gazteak Batmanekin engainatu nahi izatea. Duela 20 urte, Batmanek zituen auto ultramodernoak, datu sistima eta pilula eta laguntza sekretuak, orain txiste bat dira. Filmetan asmakizun hoiek gainditurik daude eta orduko efektu bereziak, txapuzak besterik ez dira. Batman haseratik marrazki bizidun pelikulo bat genuen, baina gaur egun, komiki zahar bat bakarri da. Umeek, errealtatean bertan, Batmaneko 'majiak' eta efektu bereziak atzean uzten dituzten guda eta arazoak dakusatzate. Gizon bat, gantzontzillotan, trapu pusketa bat dariola eta oraingo edozein autok atzean lagako lukeen kotxearekin, zanga zulo bidean da. Orain dela 20 urte bai, baina orain, egungo umeak ez dira horren azkar engainatzen.

Bestalde Dallas daukagu. Hauxe da lehen munduko partaideak elkartzen gaituen pelikula horietariko bat. Japonetik hasi eta Europatik pasaz Singapurreraino, asperiturik dagoen jende guztia batzen du. Honetarako ETB berare ere nekatu da, Dallas ikustea mundu horretako partaide izatea dela adierazten. Oraingo emakume modernoak, Dallas ikusten txora txora eginda geratzen dira eta kafetegian, eguraldiaz hitzegin beharrean, orain Sue Ellen eta J.R. dira mintzagai. Badirudi denok maitatzen, ezkontzen eta gorrotatzen pasatzen dugula bizitza osoa, baina protagonista handiki hauei gertatzen zaienean, beste mundu bat da. Hauena berezia da, ikusgarria. Tori 5 bilioi eta eman Nigeriako mehatzak. Akatu hori, baina Txinako petrolioaren akzioen truke ez bada, ezer ez.

Azkenik, Haran handia aipatu behar. Filmea gutxienez, entretenigarria da eta badauka akzio edo saltsa pixkabar, baina balio historikoa da garrantzitsuena dudarik gabe. Gabonetan atera ez zuten ba kapitulu pare batean Texasko euskaldun artzain komunitate baten istorioa! Izugarria zen nafartar haiek erantsi zioten errealtate pelikulari. Denak anarkistak ziren eta trama, nafartar anarkista haiek EEBBko gobernua derrokatu nahi zutela zen. Ezin uka haiek euskaldunak zirela.

XABIER BENITO

Asteazkenez «Lukan». Gazte batek bere gurasoen bila pasatzen dituen abenturak eta desbenturak.

Amazonas agur!

Askorentzat pena bat izango den kontua izan arren, beste batzuk erabat poztuko gara, eta infernuari eskerrak eman gainera. Aste honen buruan, *Amazonas* kulebroi hispanoamerikarra bukatzen zaigu. Garrantzitsuena hala ere, ETBko zuzendaritzak, beronen ordeztu beste inolako kulebroirik ez jartzeko asmoa duela da. Erabaki guztiz txalogarria.

Datorren asteazkenean, Telesail berri bat hasiko da kaxan, *Lukan*. Telesailaren lehen kapituluak *Zer dela eta beti iheska?* du izenburutzat eta gazte batek bere gurasoak bilatzen pasatzen dituen arazo eta abenturak kontatzen dizkigu. Egun berean eta gaueko bederatzieta, Zine Pantailan, *Aurpegi biko emakumea* botako zaigu. New Yorkeko editore komiko bat, bere emaztearengandik urruntzen hasten da eta honek, ofentsiba prestatzen du. Ahizpa bizki eder eta sofistikatu bat asmatzen du, borroka, gaueko klubetako zirkuitoria eramanaz. Zuzendaria: George Cukor. Antzesleak: Greta Garbo, Mervin Douglas eta Constance Bennet.

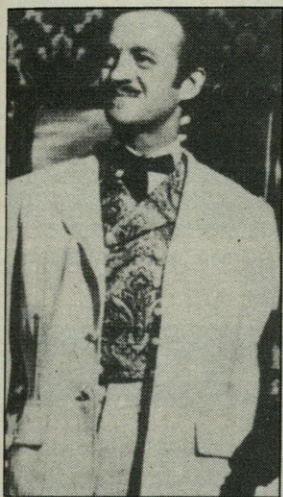
Larunbat gauean, Gaueko Pelikula saioan, *Abentura-tzailea*. Itxasgizon desengainatu eta idealistaren bizitza kontatzen du, erabat ezberdinak diren bi emakumeren amodioa edo gauza hoiek tartekatuz. Gainera bat ama eta bestea alaba dira. Baina biak utzi egingo ditu, haurtzarotik traumatizaturik dagoen alabaren osasun mentala dela-ta. Zuzendaria: Terencer Young. Antzesleak: Anthony Schiaffino, Rita Hayworth eta Richard Jhonson.

Datorren igandeko bazkalondoko zinean, *Knights of the round table*. Ingalaterran pakea ezartzeko asmoz, Art-hurrek Sir Lanceloten laguntzaz, bere etsaiak garaitzen ditu eta Guinevere printsesarekin ezkontzen da. Baina... Denok badakigun kontua, baina beti bezala erakargarria.

Zarauzko
zine kluba

otsaila

16 Aurtengo zinemaldiaren hirugarren zinta pantailaratu, datorren ostegunean, Zarauzko zine klubak Gabriel Axel zuzendari daniarrak 1987. urtean, Isak Dinesen kontu bat oinarritzat hartuta, kaleratutako "Babette-ren ospatze afaria" ("Babette's gastebud") izenburuko filmea aurkeztuko digu. Stéphane Audran eta Jean Philippe Lafont eta Bibi Andersson aktore-aktoreen lana azaltzen digun pelikula hau, afalosteko istorio xamur bat dela esan genezake. Filme ematea, Zarauzko Modelo zinematokian gaueko 10,15etatik aurrera.

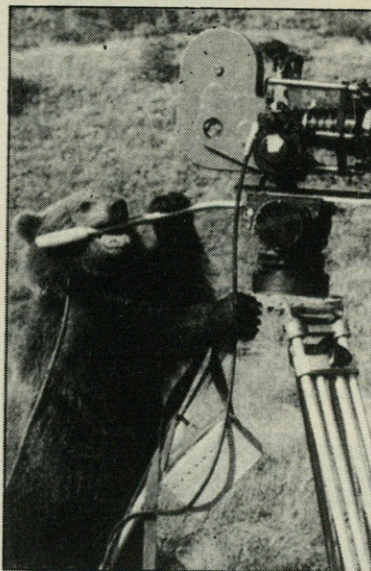
Jessica Lange
Tolosan

Patsy Kline, Jessica Lange eta Ed Harris, besteak beste, datorren ostiralean, hilak 17, Tolosako zine klubak pantailaratuko duen "Dulces sueños" filmeak aurkeztzen dizkigun aktore-aktoreak. Karel Reisz zuzendariak osatutako filme hau bertako Iparragirre zinematokian ikus ahal izango digu gaueko 10,30etatik aurrera.

Bittor ala
Bittori

otsaila

18 Groseko auzo elkar-
teak aurkeztuta, Donostiako "Gros Zine Foruma" k: libertzeko aukera emango digu datorren larunbatean. Izan ere, arratsaldeko 7etatik aurrera 1983. urtean Blake Edwards zinegile iparramerrikarrak pantailaratutako "Víctor o Victoria" izeneko komeriazko filmea bistaratuko digu Aita Larroka kaleko aretoan.

OTSAILA
12
OTSAILA
18

«Hartza», zinema
ekologikoaren edertasuna

Iguripen handia filma honek sortu duena, eta izan ere ez da gutxiagorako, ez dugu esango izugarritzko sorpresa sortarazten duenik ikuslearengan, bai ordea ikuslea jezarlekuan eroso jartzera bultzatzen duen filme horietakoa dela. Lasaitasuna dario hasieratik eta ikuslea ere berehala kutsatzen da lasaitasun horretaz. Jean Jacques Annaud-ek zuzendutako filme hau bere azken filmea eta onentxoena duda barik zine ekologikoaren adierazle hobereenetarikoa dugu. Bi hartzen inguruan bilakatzen da istorio samurra. Bi hartz umezurtz geratzen den kumea eta kumetzat hartzen duen hartz arra eta harrapatzen saiatzen diren beste bi ehiztari, horiek dira filmearen 'pertsonaiak'. Hartzen bizimodua, harremana, eta gizakiarengandiko ihesa dira filmearen oinarriak.

Parte hartzen duten hartzak erakutsitakoak dira eta filmea aurrera ateratzeko egin diren lanak ez dira makalak izan; esan behar, antzezle animalien egiteak ez duela beste hainbatek egiten duenaren inolako inbidiarik. Hartz kumaren potxolotasunak sarritan agertarazten digu irrifarrea ezpainetan eta zenbaitetan barrea ere. Miresgarriak halaber, filmean lortutako irudi maila eta koloretasua. Horrez gain, teknika alorrean ba da beste elementu deigarri bat, soinuarena alegia, filmearen errealtatearen zehar sortzen den edozein zatitatxo primeran entzuten da, hostoak, uraren zurrinbuita, ur zaplastadak... Zinematik gustora eta irrifartsu ateratzeko moduko filmea beraz. Agian, beste era batera geundeko guztiok eta haurrak batipat horrenbeste Ranbo baino horrelako ugari bageneuka ikusgai.

LUKAS

□«Hartza». Jean Jacques Annaud (zuz.), Youk eta Kaar hartzak, Tcheky Karyo, Jack Wallace, Andre Lacombe (interpr.).

Donostiako Antzoki Zaharrak aurkeztuta eta "Zinemagintzaren sorrera" izenburupean, datorren asteazkenearako, hilak 15, iluntzeko 8,15etan hasita, honako filme zerrenda erakargarria iragartzen zaigu: "De la linterna mágica a Méliès", "Lumiere, primer programa", "Asalto y robo al tren" (1903), "Segundo de Chomón, Antología 1905-1910", "Cohl, Antología", "La conquista del polo" (1912), "Max y la estatua", "Max, domador de circo".

Fasek pare bat

Bilboko Fas zine klubak lau zizegile ezberdinen lanei "Sesenta más veinte" izeneko zikloan eskainitako errebisioaren barruan, aste honetarako, astelehenez hain zuzen, hilak 13, Jean Luc Godard-en bi zinta pantailaratuko dizkigute. Bata, "Lettre á Freddy Buache" izenburuko laburmetraia; bestea berriz, 1983. urtean osatutako "Passion" izeneko filmea (87 minututakoa eta Isabelle Hupert, Hanna Sshygulla eta Jerzy Rasziwilowicz aktore-aktoreak direlarik). Bi filmeak gaztelerazko azpitoluak dituen frantseserazko berezko bertsioan emango dira Bilboko San Bizente kaleko aretoan arratsaldeko 7,30etatik aurrera.

Azkoitian Keaton

Azkoitiko Gaztetxeko Zine Klub Taldearen eskutik eta Buster Keaton iparramerikar komikoari eskainitako zikloaren barruan, igande honetan, otsailak 12, "Ibiko heroia" izeneko filmea bistaratuko da bertako kultur etxean iluntzeko 8,30etatik aurrera.

EEBBetako independenteak.— UPV/EHUren eskutik datorkigun "Unibertsital zine kluba" k aurkeztuta, datorren asteazkenean, otsailak 15, "Cine USA - Los otros independientes" izeneko zikloaren esparruan bi zinta ikusgai izango ditugu. Batetik, Sara Driver-ek 1981. urtean zuzendutako "Tu no eres yo" izenekoak, eta bestetik, Andrew Horn zinegilearen "Amor fatal", 1983. urtekoa hain zuzen. Bi filme hauek, alde batetik goizeko 11etan, eta bestaldetik arratsaldeko 3,15etan, Leioako Campuseko Aula Magnan emango dira.

antzerkia

Elorrion Lau

Nahiz eta oraindik ez jakin zein lekutan eratuko den saioa, jakin badakigu, datorren ostiralean, otsailak 17 betetzera-koan, Elorrion bertso saio bat antolatuko dela, non gaueko 10etan hasiko den jaialdi horretan "Elgetzu", Jon Sarasua, Mikel Mendizabal eta Anjel Mari Peñagarikano bertsolariak kantari izango ditugun.

Rodero Bilbon

Bilboko Arriaga antzokiak aurkeztetuta, hil honen 17, 18 eta 19an, José María Rodero eta Magui Mira aktore-aktoreak, besteak beste, Rafael Albertiren "El hombre desabillado" izeneko muntaia taularatuko dute arratsaldeko 8,30etatik aurrera ostiral etalarunbatean, eta arratsaldeko 7,30etatik aurrera igandean.

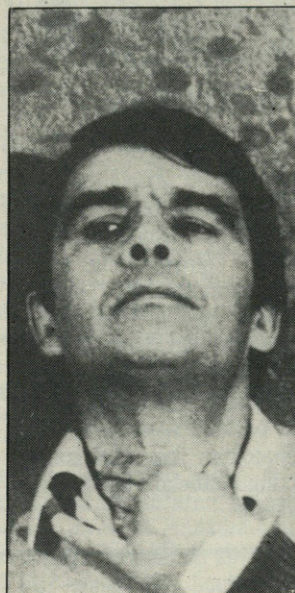
bertsoak

Saio

ederra

Zestoan

Larunbat honetarako, hilak 11, bertso jaialdi bikaina iragartzen zaigu Zestoaldean. Izan ere, Laxar Azkunek jarritako gaiak kantatuz, honako bertsolari zortziko hau izango dugu herriko pilotalekuan gaueko 10etatik aurrera: Lazkao Txiki, Jon Lopategi, Iñaki Murua, Anjel Mari Peñagarikano, Andoni Egaña, Jon Sarasua, "Olalde" eta Sebastian Lizaso.

Santutxuko E.H.E.k igande honetan, hilak 11, antolatuko dituen "Santuskaratu jaien" futbol partiduez, haur eta nagusien jolasez, trikiti doinuaz, bertsolariez, herri bazkariez eta abar luze batez josita dagoen egitarauari amaiera emanaz, gaueko 9etatik aurrera, "Noiz arte", "Ukeren" eta "Hamaika itsu" taldeak entzungai izango ditugu Karmelo plazan paratuko den kontzertuan.

Elkartasuna Armeniarekin.— “Euskadi Armeniar Herriarekin bat” lemapean, datorren asteazkenean, hilak 15, (“Euskadi-SESB elkarte”k eta Bilboko Udalaren eskutik) elkartasun jaialdi bat iragartzen da iluntzeko 8etarako, Bilboko Arriagan; non, Areitio eta Lopategi bertsolariak tartean egongo direlarik, honako talde hauek parte hartuko duten: “Oskorri” Kuku-biltxokoen laguntzaz “Abarius” jazz laukote lituaniera, “Danok bat” otxotea, eta Ruper Ordorika.

musika

■ Igande honetan, hilak 12, Beasainen, “Egan” taldea kontzertuan gaueko 10etatik aurrera San Martin plaza.

■ Donostiako “Komplot” tabernan, datorren ostegunean, hilak 16, “Scurs” taldea gaueko 11,30etatik aurrera.

■ Aretxabaletako Beinke K.T.ren eskutik, larunbat honetan, hilak 11, Pantxoa eta Peio entzungai izango ditugu, Kirol Etxea polikiroldegian, gaueko 11etan hasita, eratuko den kantaldian.

Baionan bi desberdin

Joan den astean “Patxa”k Baionan antolatutako “Rock eguna”ri buruz zenbait datu eman bagenituen ere, gogoratu baita aste honetan ere izango duela jarraipena, igandean hain zuzen, hilak 12, zeren arratsaldeko 5etan “Zein ere” taldea kontzertuan izango dugun Baiona Ttipian. Egun berean baina arratsaldeko 6etan eta bertako udal antzokian EEBBetatik etorritako “New York Opera Ensemble”ak “Sophisticated ladies” izeneko ikuskizun musikala bistaratuko du.

“Bilboko hiria”lehiaketan parte hartuz, “Holiday pop” musika gelan hilaren 15ean, asteazkenean, “Los López” eta “Segundo banana” taldeak entzungai; “Gaueko” aretoan bestalde, hilaren 15ean “Los rotos” eta “Irula” taldeak kontzertuan.

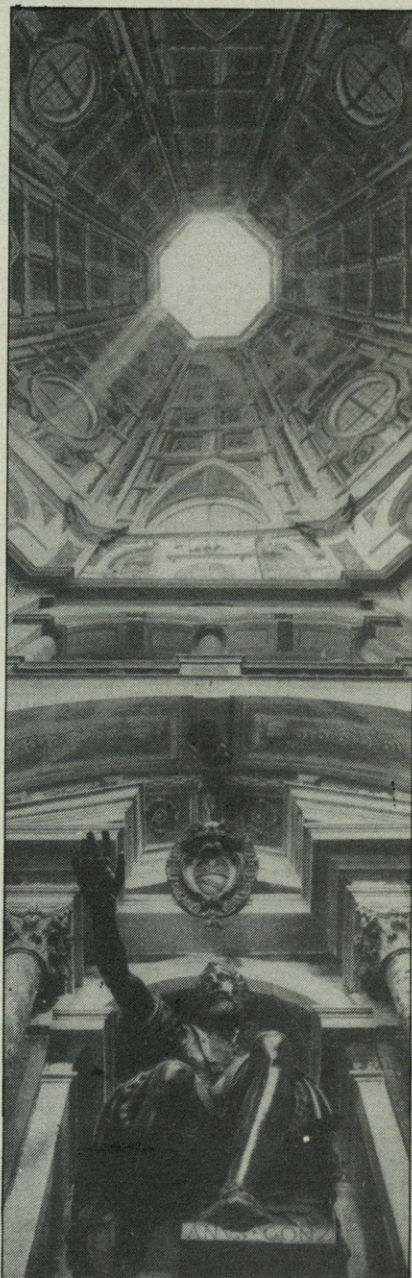
arte

ARGAZKIAK

Hemen dihoakizue bi argazki erakusketa pare baten berri: Bategik José Mayans argazkalariak osatutako “Errefusiatuak: zalantzatik esperantzaruntz” izeneko lan bilduma hilaren 25a arte ikusgai izango dugu Bilboko Elkanon 20 kultur aretoan; eta bestetik, hilaren 24a arte, Gernikako Artxibo Foralean “Gernika 1880-1890” izeneko argazki erakusketa bistaratua izango dugu.

MARGO LANAK

Otsailaren 21a arte ikusgai izango dugu Maria Angeles Egaña margolariaren lanenez Getxoko kultur etxeak osatutako pintura erakusketa. Hilak 24 ukan arte berriz, plazan izango dugu Arantxa Carcedok osatutako azken bilduma, Loiolako kultur etxeak hain zuzen bistaratzeko duen margo-lan erakusketa.

ikastaroak

● Litografia ikastaroa.—

Don Herbert irakasleak litografia ikastaro bat eskeiniko du Artelekun otsailaren 20ean hasiata apirilaren 28a bitartean, astelehen, astearte eta asteazkenetan. Ordutegiari dagokionez, oraindik zehazteke baldin badago ere, arratsalde izango dela ziurtatu daiteke. Ikastaro honetan nahi duten artista guztiak har dezakete parte, honako materiale hau aurkeztu behar delarik: eskaera orria, curriculum vitae laburra eta eginko obren kolorezko hiru argazki edo diapositiba, neurria adieraziz. Aipaturiko materiale guzti hau, honako helbide honetara igorri behar da: Martutene auzoa, Donostia E-20014. Eskaera guztiak jaso ondoren, hautaketa egingo du irakasleak, ikastarorako onarpena pertsonalki jakinaraziko delarik.

● Hiria eta agindutako

lurra.— Bergarako UNEDeko historia sailak antolatutako "Hiria eta agindutako lurra" ikastaroaren barruan, aste honetan, larunbatean hain zuzen ere, otsailaren 18an, Madrilgo Unibertsitate Konplutenseko irakazlea den Carlos Garcia Gualek "Greziako kondagintza historikoa" gaia arakatuko du. Ikastaroa, aurreko ekitaldian bezala, UNEDeko aretoetan garatuko da goizeko hamarretan hasita eguerdia bitartean.

lehiaketak

□ "Ignacio Aldecoa" sa-

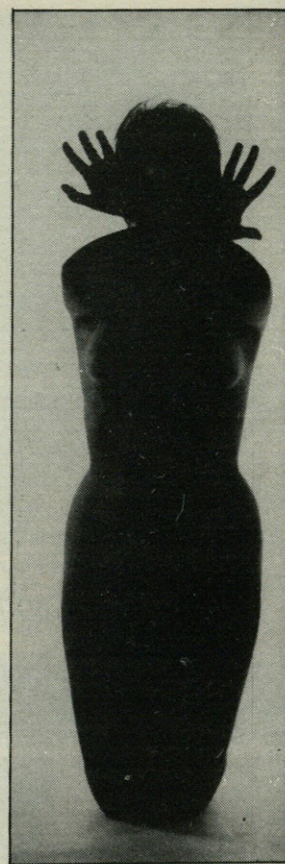
ria.— Arabako foru aldundiak Ignacio Aldecoa izan zenaren omenez ipuin lehiaketa berri bat antolatu berri du, honekin hemezortzigarren edizioa betetzen delarik. Partehartzaile bakoitzak ipuin bakar bat aurkeztu ahal izango du, irabazleak

jasoko duen saria 400.000 pezetatakoa izango delarik. Ipuinak 12-25 folio bitarteko luzera izan beharko dute, tarte bikoitzez makinaz idatziak aurkeztu beharko direlarik, egilea zein izan daitekeen azal dezakeen inongo arrastorik gabe,

hots, ezizen batez sinatuak. Baldintza hauek betetzeaz gain, ipuinak beste inongo sarietatik aurkeztu gabeak beharko dute izan, eta egileak berak asmatutakoak. Ipuinak Arabako Foru Aldundira igorri behar dira martxoaren 18a baino lehen.

□ Barre eta irri II. Idaz sari-

riketa.— Ondarroako kultur etxeak aipaturiko izenburupean ipuin, kontakizun edo gertaera barregarri eta irrigarrien lehiaketa bat antolatu berria du, ahal izanez gero, Ondarroa inguruko gertaerak aurkezte esketzen delarik. Partehartzaile bakoitzak nahi adina lan aurkeztu ditzazke, baina lehiaketa banaturik dagoen sail bakoitzean, pertsona bakoitzari sari bakarra emango zaio. Lanak bi sailetan banatuko dira: 4 edo 5 foliotik gorakoak, irabazleak sail honetan 35.000 pezetatako saria jasoko duelarik; eta 2 edo 3 foliotakoak,

irabazleak 15.000 pezetatako saria jasoko duelarik. Lanak hiru kopiatan, izenpetu gabe igorri beharko dira Ondarroako kultur etxera martxoaren 31a baino lehen.

□ Argazki lehiaketa.—

Donibaneko herri eskolak antolatutako argazki lehiaketara argazkiak aurkezteko epea otsailaren 10ean bukatzen da, bertan nahi duten argazkilariak parte har dezaketelarik, gaia "Gizakia bere era guztietan" izanik. Lehiaketak bi atal esberdin ditu, txuri-beltzean bata eta koloretan bestea. Argazkiak sobre edo estalki batean igorri behar dira, ezaugarriak kanpokaldean idatziz. Honekin batera beste sobre batean egilearen izena, zuzenbidea eta telefonoa igorri behar dira. Materiale guzti hau, helbide honetara bidali behar da, aipaturiko eguna baino lehen: Donibane herri eskola, J.J Otaegi z/g Pasai Donibane.

kirolak

Euskadiko harrijasotze lehiaketa

otsaila

12 Otsailaren 12an jokatu da Aian Euskadiko harrijasotze lehiaketa bertako udaletxearen antolakuntzapean. Parthartzaleei jarritako baldintza honako hau da: harrijasotzaile bakoitzak bere pisu bikoitza altza beharko du. Lanaren luzapenari dagokionez, parthartzale bakoitzak sei minututako bi txanda burutu beharko ditu. Partaidetza gorena ziurtaturik dago, beraz ikuskizun bikaina ikusteko aukera izango dugu.

■ Gure erredakzioa ixteko orduan izena emateko epea oraindik irekita zegoenez, Laudion jokatu diren idi probatan izango den partaidetza jakiteko aukerarik ez dugu izan. Dena dela aurreratu otsailaren 11ean hasita bost egunetako probak izango direla, irabazleak 130.000 pezetatako saria jasoko duelarik.

Binakako pilota txapelketa

otsaila

17 Tirabira ugariren ostean, badirudi binakako pilota txapelketako azkena otsailaren 17an jokatu dela, azken orduko aldaketarik ez balego behintzat. Aurreko edizioetan bezala, Anoetako pilotalekuan izango da azkena, aurretik beste partidu bikain batzuek izango direlarik. Guztiok jakingo duzuen bezala, Ladutxe eta Tolosa, Arretxe eta Retegiren aurka arituko dira, lehia zihurtatuta dagoelarik. Finalerdikoak jokatu zirenetik denbora frango pasa da, bitartean Retegi eta Tolosa Ihauteritako lehiaketan aritu direlarik ere, baina punta puntan egongo direla adierazi dute lau pilotariak, partidu ikusgarri bat eskeintzeko asmoz hain zuzen ere. Faboritoei buruz hitzegiterakoan, kontutan eduki behar da Ladutxek eta Tolosak aurreko bi neurketetan garaile suertatu zirela, baina azkena gauza desberdina dela guztiek dakite.

OTSAILA
12
OTSAILA
18

Mendi zinema zikloa

Ihauterien ostean, Tolosarrekin Mendi-zinema zikloa ikusteko aukera izango dute otsailaren 13tik 17ra bitartean. Otsailaren 13an, astelehenez, D. Ducrozen "Nora zoaz Basilio" filmarean gaztelarazko bertsioa izango da ikusgai. Hurrengo egunean, batetik "Bobsleigh" izeneko filme laburra, P. Dupontenen "Sr. Goodfun", eta azkenik "Pauso bat lainoetan" filmak ikusteko aukera izango da. Otsailaren 7an, Ch Halotelek osatutako "Subculture" izeneko batetik, eskia gaiaz zientzia fikziozko filmea den "The time machine" izeneko bestetik eta amaiera gisa M. Torenden "Monomania" filmak ikusteko aukera izango da. Hurrengo egunean, Torend beraren "Big Bosses", Witzicen "Power vlide" eta Torenden "The whit spirit" izango dira ikusgai. Azken egunean, hilaren 17an, Lansburghen "Planeadorea planeadorearen aurka" batetik, Torenden "Runn d'enfer" eta amaitzeko P. Aubertelen "Canon surf II" filmeak izango dira ikusgai. Emanaldi guztiak arratsaldeko 8etan Iparragirre zinemaren izango dira.

mendi ibilaldiak

- **Edurtza:** Gasteizko mendigoizale hauek Larreagoikora egingo dute ibilaldia otsailaren 12an.
- **Miru gain:** Arnabara egingo dute ibilaldia Otxandioko mendigoizaleek otsailaren 12an.
- **Kresala:** Donostiako mendigoizale hauek, iraupenezko eskia egiteko irteeraldia bat egingo dute otsailaren 12an Arettera, 420905 tlf.
- **Jubentus:** Muskiz-Zarranz mendi-Erga-Irurzun bira egingo dute Bilboko mendigoizale hauek otsailaren 12an, 4151990 tlf.
- **Xabier:** Azuelo-Kodes-Agilar bira egingo dute Donostiako mendigoizale hauek otsailaren 12an, 292278 tlf.
- **Antiguo:** Antiguako mendizale elkarteok Egillor-Sarbil-Peña Etxauri bira egingo dute otsailaren 12an, 211440-216907 tlf.
- **Lagun Onak:** Azpeitia-Oñatz-Loiola umeentzako ibilaldia egingo dute Azpeitiako mendigoizale hauek otsailaren 12an, 812025 tlf.
- **Euskalduna:** Andoaingo mendigoizaleek, Araotz-Andarito-Degurixa-Kurutze berri-Urkulu bira egingo dute otsailaren 12an.
- **Alaitz:** Tafallako mendigoizaleak San Cosmera joanen dira otsailaren 12an.

Euskal Preso

Politikoak borrokan

C. Cumplimiento Alcalá-Meco.

Carretera de Meco.

28880 MADRID

(M-3) Ferreras Txabarri, Fco. Javier
 (M-3) Tortosa Cordero
 (M-3) Etxeandia Zorroza, Jon
 (M-3) Lobato, Edorta
 (M-3) Unzalu Pueyo, Iñigo
 (M-3) Perez Mugika, Miguel Angel
 (M-3) Iturri Nogra, Pascual
 (M-3) Matinez Nogales, Javier
 (M-3) Otegi Mondragon, Arnaldo
 (M-3) Alkorta Maguregi, Luis Mari
 (M-3) Arnaiz Etxebarria, Xabier
 (M-3) Rezola Sanvicente, J. Antonio
 (M-4) Jimenez Zurbano, Josu
 (M-3) Alonso Izunza, Gotzon
 (M-3) Martinez de Birgala, Txema
 (M-3) Aramaio Egurrola, Iñaki
 (M-4) Bidarte Etxegarai, Xabier
 (M-3) Legorburu Gerediaga, Juan Jose
 (M-3) Lezertua Urrutibeaskoa, Juan Carlos
 (M-3) Lasa Olazabal, Luis Mari
 (M-3) Garcés Beitia, Iñaki
 (M-3) López de Bergara, Iñaki
 (M-3) Urizar Murgoitio J. Gabriel
 (M-2) Roman Bravo, Fco. Javier
 (M-3) Velez Campos, Jaime
 (M-4) Gamarra Valdivieso, Xabier
 (M-3) Casabonne J. Philippe
 (M-2) Azkargorta Belotegi, L. Mari
 (M-2) Saez Lobato, Eduardo
 (M-4) Agirre Aristundo, Antxon
 (M-2) Aira Alonso, Pedro
 (M-3) Alkorta Maguregi, Luis Mari
 (M-4) Aranburu Arregi, Jon
 (M-4) Arizkoireta Saizar, Patxi
 (M-4) Arruabarrena Odriozola, Santiago
 (M-4) Atxega Agirre, Agustin

(M-4) Bereziartua, Xabier
 (M-3) Beristain Castañeda, Fernando
 (M-3) De Juana Chao, Iñaki
 (M-3) Esnaola Lasa, Joxe
 (M-3) Esteban Nieto, Esteban
 (M-3) Herrero Iribar, Ramon
 (M-4) Imaz Martiarena, Patxi
 (M-4) Jimenez Morales, Goio
 (M-3) Letona Biteri, Enrike
 (M-4) Prieto Herrero, Fulgencio
 (M-4) Sagarzazu, Emilio
 (M-4) Salegi Zulorga, Jose Mari
 (M-4) Taberna, Patxi
 (M-3) Urizar Murgoitio, J. Gabriel
 (M-4) Velez Cendoya, Armando
 (M-4) Ostolaza, Josean
 (M-3) Martinez Nogales, Xabier
 (M-3) Bengoa Unzurrunzaga, Felix
 (M-3) Elkorobarrutia Aldaba, Goio
 (M-3) Otegi Mondragon, Arnaldo
 (M-3) Urkiana Seguro, Alex
 (M-3) Arbulu Belar, Fco. Javier
 (M-3) Gezurraga Borda, Fernando
 (M-3) Suarez Ugarte, Kepa
 (M-3) Uriarte Sagardui, Imanol
 (M-3) Gaztelumendi Iribarren
 (M-3) Irastorza Fernandez, Eukén
 (M-3) Imaz Soroazabal, Agustin

Prisión Provincial Carretera Martutene s/n DONOSTIA

Arratibel, Pello
 Barandiaran, Mikel
 Goikoetxea, Carlos

AMNISTIAREN ALDEKO BATZORDEAK

Idatz iezaiezu!!!

Juan Porres, Gasteizko parlamentuan EAko bozeramalea

«Irtenbide negoziatu bat burutzeko baldintzak osatu dira»

Iruñearra jaiotzez, 72an Madril aldera jo eta Universidad Complutenseko eta bertako politika giroa gertutik ezagutu du Zuzenbide politikoko irakasle honek. 'Orden Publikoaren kontzeptu eta legislazioa' tesiarekin Zuzenbidean doktoredutza erdietsi zuen eta Filosofia Puran lizentziatura. Garaikotxearen eskutik PNVn murgildu zen, hainbat karguren ardura hartzen zuelarik. Beranduago, PNV bitan zatitzeko orduan Nafarroako PNVtik espulsatua, egun Gasteizko parlamentuan Eusko Alkartasunaren bozeramalea delarik.

Juan Porres iruñearra.

ARGIA.— Zure ustez, zein helburuz bultzatu zen Gasteizko paktoa, eta 88aren zehar bete al du helburu hau?

Juan Porres.— Pakto honek bi dimentsio zituen; bata, alderdi politikoek gizarte zibilari pakeratzeko gogoetan laguntzea, hau da, irtenbide itxi baten aurrean pake horren asmoaren azalpena, eta bestea, jendearen autogobernu desioan laguntzea.

Lehen ikuspuntu horretatik, euskal gizartearen gehiengoaren adierazpen gisa, bere emaitzak eman ditu baina keinu bezala soilik. Bigarren ikuspuntutik, autogobernuaren sakonketatik alegia, paktoak porrot egin du, ez ditu zituen helburuak bete, eta ardura nabarmena Partido Socialista Obrero Español-ena da, Eusko Alderdi Jeltzalearen laguntzarekin, batez ere, EAk proposa zitzakeen autogobernuaren aldeko neurriei aurre egiteko.

A.— Egin dituzun kritiken arauera, EAk aurten paktoa ez sinatzea uler daiteke, baina ez al duzu uste zure alderdia ondorioak ordaintzen ari denik?

J.P.— 88ko urtarrilean sinatu genuen baina aurten ez diogu oneritzirik eman. Lehen esan bezala, pakto horren parte bat ez da bete, hau da, 'euskal arazoa' deitzen den hori ez da 'ETA arazoa', lehendik ere arazo hau pizturik baitzegoen, beraz, euskal arazo honen konponketan ez sakontzeagatik eman diogu ezezkoa aurten sinadurari. Paktoa sinatzera ez joatea salaketatzat hartu beharra dago eta gure ekintza hau ulertu bada ere, ez da ulertu nahi izan.

A.— Horregatik agian, gainontzeko alderdi sinatzaileek, modu batera edo bestera, ordain erazi nahi diuzete?

J.P.— Gure egoera euskal mapa politikoan oso berezia da. ETArekin kontra-

Eusko Alkartasunan gertatzen ari dena Apirileko kongresuan konponduko dela ziurtatu du Porres-ek.

ko salaketa eta euskal gizartearen kultura demokratikoaren sendoketa suertatzeak ez du esan nahi alderdi abertzale bezala ditugun helburu taktiko nahiz estrategikoei uko egin behar diegunik. Azken sasoi honetan PSOEk eman duen aldaketa eta PNV eta EEK dituzten planteamendu taktiko-estrategikoak ikusirik, kritika-gune bilaka gaitzkeela uste dut. Konpetentzia politikoagatik norbaitek ez du ulertu nahi izan, zergatik ez dugun paktoa berriro sinatu, guztien aurrean prozesu bakerrak izatearen kontrako jarrera agertzen dugula sinestarazi nahi duelarik.

A.— Eusko Alkartasuna Aljerreko mahaiaren antzeko beste paralelo bat osatzeko proposamenarekin bakarrik gelditu da.

J.P.— Politikan gehiegitxotan funtzionatzen den zurikeria politikoaren ondorio bat da hori. Guztiok forma demokratikoak bete behar direla eta ETArekin amaierak negoziaketa konplexuak eskatuko dituela onartzen dugu; eta horrela jarraituz gero, nahiz ETA desagertu, euskal arazoak jarraituko duela baieztatzen dugu. Gure planteamendua bi plano horiek desberdintzean datza. Autogobernuaren marko politikoaren negoziaketa beharrezko dela sinesten dugu denok, baina ETA eta alderdien politika desberdintzen dugu; eta hau euskal alderdi politiko guztiek onartzen dute, inork ez du adierazi euskal arazorik ez dagoenik, eta arazo hau ez balego, ETA ez litzateke esistituko. Honelako proposamen batek publiko egin bezain laister ezezkoa jasotzen du, batzuk politika egiten duten moduagatik.

A.— Adibidez, PSOEnagatik?

J.P.— Adibidez PSOEnagatik. PSOE munduko kontraesan handien erortzen da. Negoziaketa ETA eta Gobernu espainiarraren artekoa bada, zertan dabil Egiagarai jauna Partido Socialista Obrero Español-a ordezkatzeko? Alderdi politiko baten eragina dago, ez Gobernu espainiarrarena. Alderdi sozialistak Aljerrera mezulari bat igortzerakoan, Ajuria-Eneko paktoak negoziaketarako bultzatu beharko lukeen tesuinguru desberdin bat bultzatzen ari da, Barne ministroak berak elkar hizketa tekniko deitzeagatik politikoak deitzera pasa bait da.

A.— Afera honetan, zure eritziz, gainontzeko alderdi sinatzaileek ez al dute PSOEngan delegatu; ala alderdi sozialistaren erabakia izan da soilik?

J.P.— Nik ez dakit PSOEngan delegazio politikoa egiteko paktorik burutu duten. Alderdi sozialista Aljerren egoiteak ETAk nahi duen markoa errazten duela garbi dago; horregatik, garbi dago ere, egiten ari diren praktika, ez datorrela bat kanpora begira esaten dutenarekin. Hau kontraesankorra den ala ez, beste kontu bat da.

A.— Bide beretsutik dabil Arzalluz mahai politiko bat amaitu arte bestearekin ez dela hasi behar esaten duenean...

J.P.— Alderdi sozialistaren presentzia onartzen denetik, ez dauka zentzurik proposamen bat atzera botatzea eta praktika bat onartzea. Zentzu horretan bai da kontraesankorra.

A.— Praktikak ere erakusten du

“ Negoziaketa politikoaren protagonista moa Herri Batasuna eta beste alderdien multzora pasako da ”

ETA ez dagoela errendizioaren alde, ez duela horretarako Aljerreko elkar hizketak onartzen; nola dakuzu hau?

J.P.— ETA ahuleziak jo du, bere kontrako 88ko mugimendu herritarra Frantzia eta Aljeriaren jarrerak... guztiak mintzen diola erakutsi du eta barna presioak ere ikusteko daude. Hau honela, ETAk ez du sozial edo politiko eskakizunen lorpenak planteatzen, ETArekin ekitza bera negoziaketa da.

A.— Beraz, ez duzu Aljerreko elkar hizketa politiko hauetatik eze handirik espero.

J.P.— Ez nuke hori esango. ETArekin arazoa konpontzeko zailtasun handiak dakusatzat. Hau lortu eta gero, Herri Oinarri sozial eta politiko berrien gainean eraiki ahal izango da, non Herri Batasuna alderdien joku demokratikoan mugilduko den, alternatiba berriek funtziona dezaketen...

Ni espektante jarrera dut, ez ezkorra ez eta baikorra. Baina orain hiru urte edo hilabete gutxi ez zeuden irtenbidetara negoziatu bat burutzeko baldintza egun osatu direla uste dut.

A.— Orduan zerbaiten hastapenetan bagaude, zure ustez, zertan aurrera zehazki Aljerren?

J.P.— ETArekin lehen xedea Gobernu espainiarrak interlokutoretzat hartzea izan da. Taktikoki Aljeria eta Frantziaren aurrean berrindartua suertatu du irtenbide negoziatua bultzatzen bait da. Frantziak, horixe bederen adierazte dute Joxe ministroak frantsesaren azken adierazpenek. Beraz, lehen xedea bete da. Kontua, bigarren fasean dago eta benetako zailtasunak bertan azalduko dira.

A.— Aipatzen duzun bigarren fase horren deskribaketa egingo zen guke?

J.P.— Negoziaketa politikoaren protagonismoa Herri Batasuna eta beste alderdien multzora pasako da. Ez dago beste alternatibarik. Hau da, gainontzeko alderdien multzoak euskal gizartearen ordezkariak dauka, eta ETAk berburua soilik ordezkatzeko du baina ez dugu HBz gauza bera esan. Alderdiak gara ordezkatzeko eta gehiengoak erabakitzen dugunok.

“ Autogobernua- ren sakonketaren ikus- puntutik, paktoak po- rrot egin du”

A.— Une hauetan PSOE beste alderdiak ordezkatzan ari al da?

J.P.— Ni ez naiz horrengan ordezkaria sentitzen. Eta ez dut uste beste alderdiak ordezkatuak sentituko direnik, PSOEk duen elektoral indarra ordezkatu du bakarrik.

A.— Horrela bada, ez duzu ikusten Herri Batasuna eta PSOEek elkar hizketa horien emaitzak kapitalizatu ditzaketan arriskua?

J.P.— Ni zentzu demokratikoaz fidatu behar naiz, PSOEren forma eta edukinetaz.

A.— Beste gai bati helduz, hauteskunde garaia datorkigu, Hegoaldean nahiz Iparraldean. Zeintzu dira zuen ezkontzak?

J.P.— Gu 'Alianza Libre Europea'ri (ALE) lotutako alderdiekin batera aurkeztuko gara, Estatu espainiarrean Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) eta Partido Nacionalista Galego-rekin

(PNG). Iparraldean gauza beretsua, ALEren barnean dauden alderdi nazionalisten arteko koalizioak egingo ditugu.

A.— Eta apirilean ere, Iparraldeko Herriko Etxeetako hauteskundeak ditugu. Aurreko hauteskundeetan bezalatsu, lista bateratuen bila zabilazte?

J.P.— Kontutatan hartzekoa bada ere, gure lehen helburua ez da alkate eta zinegotziak erdieste, Iparraldeko kontzientzia nazionala berpiztu eta indartzea baizik. Horregatik, ahal den neurrian, abertzale denok batera joatea bultzatzen dugu, ezin bada, diren arrazoiak direla bide, gure aldetik joango gara. Hala ere, esfortzu handiak egin behar ditugu abertzaleon arteko liskarrak gaindi ditzagun.

A.— Ertzantza ongi ezagutzen duzun gaia da. Bada hainbat urte Estatutua martxan ipini dela eta Ertzantzaren konpetentziak ez dira espero zen erritmoan bete; egunotan elkar ulertze bat lortu omen dute Madrileko eta Gasteizko gobernuak. Zeri erantzuten dio honek, bapatean Estatutua garatzen ari direla, edota bizi dugun kointura zehatz honi lotutako muntaia bat dela?

J.P.— Gai honetan arazo tekniko eta politikoak daude. Teknikoak edozein polizia berri batenak dira eta politikoak denon artean ezagunak direnak. Une zehatz bat aprobetxatu nahi izatea nor-

mala da, denontzako baliotsu bada; arazoa izango da, Estatutuaren bidetik apustua egin genuenontzako baliotsua gertatzen ez bada.

A.— Nolako Ertzantza dugu?

J.P.— PNVren sektore batzuegan Ertzantzaren sobreideologizazio bat egon da. Ertzantza autogobernu prozesu baten indarraren osagarritzat jotzen denez, ikuspegi oso politikoetatik ikusia izan da, eta ondorioz, tekniko eta profesional arazoak alde batetara gelditu direlarik. Ertzantzaren eredu polizial bati erantzungo lioketen zentzuzko neurrien falta nabarmena da.

A.— Ertzantzan buruzagi polizial espainiarren derrigorrezko hautapenak zer esaten ditu?

J.P.— Politikoki polizia aldagetak aldageta osoa esan nahi du, buruzagi eta guzti. Nik ez nuke inoiz ulertuko polizia frantziar edo alemaniar batek espainiarra agintzea, polizia espainiarra Interpol-eko ere delako.

Eta teknikoki, edozein polizia motibatu egin behar dela serioa da. Arkautetik ateratzen den ertzaina ona bada, Ertzantzaren zuzendaritzara iristeko aukerak dituela ikus erazi behar zaio. Kontrakoa Ertzantzak egiten duen zerbitzu publikoaren kaltetan izango da.

A.— Zer gertatzen ari da Gipuzkoako Eusko Alkartasunak?

J.P.— Edozein alderdi berriri gertatzen zaiona gertatzen zaio, antolakuntzarekiko debate bat da. Alderdia zein eratan antolatu eta egituratu behar den modu desberdinetara har daiteke, eta arazo bihurtzen da batek bestearen jarraitzearen irakurketa bat egiten duenean, enkistatzeko arriskua bait dago.

A.— Oraingo antolakuntza moduan zer kuestionatzen da?

J.P.— Erakunde erregionalaren papeira eta honen eta erakunde lokalen arteko harremanak alde batetik, eta erakunde herritarren boterea, erabakigutunak e.a. bestetik.

A.— Zein antolakuntza eredu dauka kontrajarriak?

J.P.— Alde batetik, eredu integralago bat defendatzen duena, exekutiba erregional baten garrantzia azpimarratzen duena, eta bestetik, erakunde lokalen autonomia handiago eta dependentsia gutxiago bultzatzen duena. Zailagoa da guztia, baina funtsean horretan da.

A.— Pertsonalismo arazoa edota ideologia tendentziarik ez al dago?

J.P.— Ez. Lehen esan bezala, antolakuntza bera da debategai. Alderdi bat alda dezakeena debate ideologikoa edota botere borroka izan daiteke, honelakorik ez da Eusko Alkartasunak eman.

N. ARRASTOA

“Negoziaketa ETA eta Gobernu espainiarraren artekoa bada, zertan dabil Egiagarai jauna Partido Socialista Obrero Español-a ordezkatzan?”

Aljeriako haizeak hemengo hautsak harrotu

Asko ari da hitzegiten Aljeriaz, nahiz eta bozeramale ofizialek isiltasuna gorde han hitzegiten ari denari buruz. Nabarmena izan da kronista politikoen ahotik ahora ibilitako gaia, alderdi politikoen eritzi bilakatu dela aste honetan. Hauen artean, zenbait azalezko kokatze ari da ematen, batzu ohizko bidetik, beste batzu mezu garratzak alde batetara utziaz eta badaezpadazko jarrerak hartuz. Guzti honek sasoi parte honen garrantzia garbiki azaltzen du.

Informaziorik ez beraz Aljeriakoari buruz, baina ez horregatik interesik gabeko eritzirik. Lorenzo Contreras artikulista eskuindarrarentzat ETak badaki zein momentutan ari den negoziatzen «*porque de negociar se trata, aunque se haya impuesto una semántica convenida que habla de conversaciones y diálogos*». Komentarista honen ustez, eta ez da ahaztu behar, hauteskunde aurreko, lehenengoz, eta hauteskunde une batetan gero, kokatzen dira Aljeriako «elkarrizketa politikoa». Eta une honek «*sitúa en desventaja al Gobierno, por muy asistido que se encuentre desde París y Argel*».

Gelditzen den hilabete t'erdia oso garrantzitsua litzateke Madrilgo gobernuarentzat —beti ere Contrerasen arauera— «*para asegurarse una cabeza de puente en las conversaciones de paz. Improbable sería que para tal fecha no estuviesen sentadas las condiciones para poder vender al electorado el comienzo del fin de un armisticio*».

PSOEk ez du, noski, sentidu berean hitzegiten eta aurreko astean erakutsitako lerro beretsuan agertu da aste honetan ere. Aljerian, gehienez ere, presoen bergizarteratzeaz hitzegingo dela esanaz.

'Diario 16'ek berriz orri beteko erreportaia eskaini dio 1984. urtean Gobernu espainolak Txomin Iturbe-ri eskaini

omen zion elkarrizketa plan bati. Ustezko plan horretan bost fase agertzen dira. Lehenengoan, su-etena, GALEn amaiera eta estradizioak geratzea lirateke punturik nagusienak. Fase hau amaituta legoke.

Bigarren epe batean, dokumentu politiko bat onartu beharko lukete alderdi politiko guztiek Nafarroari buruzko erreferenduma planteatzeko. 1990rako aipatzen zen erreferenduma eta ordu-rako presoan kaleratze mailakatu emango litzateke.

Hirugarren epean, hau ere 1990rako, hauteskundeak egin beharko lirateke Hego Euskal Herriko lau herrialdeetan parlamentu eta gobernu autonomo baina hautatzeko. Estatutua berrikutu beharko litzateke alderdiek eskatzen duten «autogobernu» mailara egokitzeko.

Laugarren fasean Euskal Herriaren birreuskalduntzea planteatuko litzateke, 1992. urterako bukatzeko moduan.

Azkenengo fasean, eta 1994. urteko, Ertzantzak FSE direlakoak ordezkatuko litzuzke, ejerzitua Eusko Legebiltzarren esku egongo litzateke eta alderdi politikoei negoziatuko lukete Autodeterminatzeko eskubidea erabili ala ez.

Epeak ikusita eta non gauden begiratu ez da oso sinesgarria «Diario 16'ek argitaratutakoa, nahiz eta idea bat eman dezakeen Aljerian hitzegiten ari direnaz.

PSNko sozialisten jarrera
zein neurritaraino
samurtuko den ikusteko dago.
UPN bultzadatxoa ematen ari zaio.

Alderdiak badaezpadako neurriak hartzen ari

Aljerian zerbait mugitzen ari bada eta da gutxiago Hego Euskal Herrian gertatzen ari dena. Esanguratsua da hainbat denboran aparkaturik eta isilpean egon den Ertzantzaren konpetentzien transferentziak orain babatean argia ikustea eta kasik astebetean —erlojuaren kontrak karrera batean bezala— konpondu nahi izatea. Lerro hauek idazterakoan ez da akordiorik oraindik Gasteiz eta Madrilgo gobernuen artean, baina hau irakurtzen duzunera sinaturatzen da zerbait seguruen. Zerbait dio

Aljerrek agindutako diskrezioa interlokutore ofizialen adierazpen ezan neurtu daiteke.

gu, zeren eta zertaz ari diren ez bait da inon agertu.

Ajuria Eneako Paktoa egin zutenek lorpen politikoak behar dituzte epe laburrera Aljerian lotu daitekeenari aurre egiteko. Ildo honetan ulertu behar da Euskadiko Ezkerrak agertu duen gura-ria, legealdi hau amaitu baino lehen autogobernuari buruzko Estatu Pakto bat eman dadin. Horretarako, Ajuria Eneako Paktoan agertzen zen, eta EAk salatu bezala martxan jarri ez zen Legebiltzarraren Batzordea martxan jar-zea eskatu du EEk Estatutua garatzea-rran.

Autogobernua, autodeterminazioa...

'Autogobernua' eta 'Autodetermina- zioa' ditugu ezbai gabe egunotako ezta-

baida politikoaren beste hitz giltzarriak. Negoziazio politikoaren kontra agertu di- ren PNV eta EE dira 'Autogobernu' maila Estatutuaren bidetik altxatzea de- fenditu dutenak, 'Autodetermina- zio'aren kontra agertuz argi eta garbi. Ardanzaren hitzak gogoratze-ko modu-koak dira: **«Ezin dugu Autodetermi- nazioa defenditu orain, ETA Euskal Herriaren izenean ari dela emango bait luke».**

Jakina da Herri Batasuna 'Autodeter- minazio'aren aldeko kanpaina zabal bat prestatzen ari dela. EA berriz 'Autode- terminazio' eskubidearen aldeko agertu da Oliveriren ahotan, PNVko buruza- gien kontra egiteko hain zuzen. Hauxe dugu aste politiko honetako gorabehe- rarik interesgarrienetako bat: PNV-EAren arteko gerturatze-urrutira- tze mugimenduak.

'Cuerda operazioa' izendatu dena, Arabako EA-PNVko ejekutibak mahai batean eseritzea baino ez da oraindik, seguruena Arabako diputazioan egin dezaketen ustezko hitzarmen bati begi- ra. Jakina da Donostiako alkate den Al- bisturrek begi honez ikusten duela mu- gimendu hau eta bera ere interesaturik dagoela Donostian PNVren bi zinego- tzien babesa lortzen.

Bestelakoa da ordea Garaikoetxeak eta Oliverik agertzen dutena. Inoiz bai- no gogorrago aritu dira egunotan PN- Vren kontra. Bi mailatan ari dira beraz. Herrialde mailan EAko buruzagi batzuk onartuko lituzkete PNVrekiko hitzar- menak zenbait Institutziotan baina, hau- teskundeen aurrean Garaikoetxearen alderdia EA dela agertu nahi du alderdi honen buruzagitza gorenak, PNVri inte- resatzen zaion hurbilketaren aurrean.

Oliveri-Ardanza eta Arzalluz-Garai- koetxearen artean emandako tirabirek, EA-PNVren elkarketa bihar goizerako ez marrazteaz gain, Ajuria Eneako Pak- toaren ahultzea ekarri dute praktikan. Ardanzak berak gogorki leporatu dio EAri 'Bloque democrático' ahultzea- ren arriskua.

UPN-k PSOeri zama kendu nahian

Autodeterminazioa dela eta alder- diek zer esanik izan baldin badute, Na- farroa bera ez da atzean geratu gai be- zala. UPNko lehendakariorde den Mi- guel Sanz-ek, kongresuaren aurretik Juan Cruz Allik bezala eta Aizpunen eritzia- ren kontra, negoziaketa politi- koen aldeko eritzia agertu du. Ez hori bakarrik. Nafarroari buruz aspaldian ez bezalakoak esan ditu: **«Si la mayoría de Navarra quisiera integrarse en Euskadi, ya no sería una imposición. Si ocurriese al revés y fuese el pueblo de la Comunidad de Euskadi el quisiera integrarse en Navarra y así lo decidiese la mayoría de los pueblos, yo opino que Navarra lo aceptaría con pleno dominio».**

Datu honek ez luke besterik adierazi- ko Nafarroako PSOEn ere zerbait gerta- tuko ez balitz. Kontutan hartuz gero Urralburuk ere samurtu egin zuela bere hizkera Elkarte Baskongadoari buruz aritzerakoan Madrilgo 'Siglo XXI' klu- bean pentsa daiteke PSN barruan ere hasi dela hika-mika Nafarroako Komu- nitatea eta Elkarte Baskongadoa Hego Euskadiko Institutzi- o politiko bakar ba- tean biltzeari buruz.

Baina urrutitxo joatea litzateke Alje- riatik beste informaziorik ailegatzen ez den bitartean.

I.Z.

Hamar urtez hamaika puska eginda utzi eta joan dira sobietarrak

Afganistan: hasi da Kabulgo setioa

Hiriaren inguruan trumoi hodeiak metatzen ari dira eta Kabuldik mundu guztiko ordezkariak diplomatikoak ateratzen hasi dira bata bestearen ondotik. Ez zaio irtenbide garbirik ikusten dagoeneko milioia eta berrehun mila lagun hil dituen Afganistango gerrari. Boteareak egoera nola-hala kontrolatzeko egindako saioek porrot egin dute beren lerro funtsezkoenetan, eta mujahidinek ere, barne zatiketak direla medio, ez dute alternatiba baterakoirik erreusitu. Zatiketa horiek eta Pakistango zerbitzuen injerentziek zitekeen transizio bakesua galerazi dute. Sobietarren azkeneko soldadua irten eta gero, zer?, galdetzen du munduak hara begira izuturik.

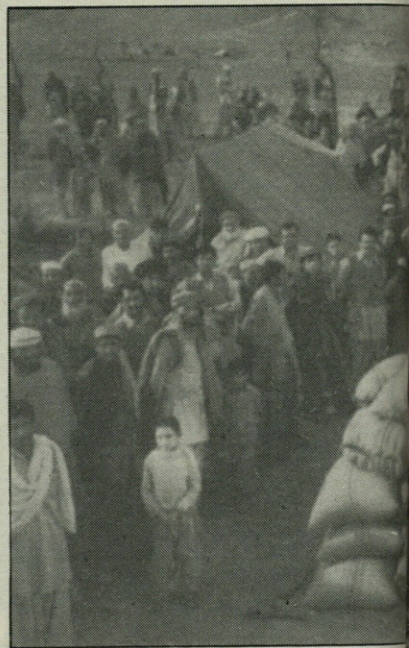
Zeren beldur ote zen Shah Shodja, Kabulgo bere gaztelutik, 1842ko ilbeltzeko goiz izozgarri batean, bera tro-nuan iminitako ingeles armadaren hamasei mila gizonak hiriburutik ateratzen ikusitakoan? Bere amaieraren beldur, seguruenera. Hiru hilabete beluago, apirilean garbitu zuten hura. Zer pentsatzen ote du egunotan Najib presidenteak, bederatzi urtez bere erregimenari eusten egondako sobietarren azkeneko tropak joan badoazela ikusten duelarik?...

Ziaren testamentua

1988ko abuztuan abioi istripu miste-riotsu batean hil baino apur bat lehen-txeago, Zia Ul Haq Pakistango presi-denteak sobietarrak joan eta segidan komunistak jausiko zirela iragarri zuen:

«Kabulgo bataila handiaren ondoren, aste batzuk edo gehienaz ere hilabete batzuren ondoren eroriko dira. Mujahidinei ahalbide guztiez lagunduko diegu». Gerra horretan kolkoraino inplikaturik ikusten zuen bere burua Ziak, eta 1979 baino lehenagoko egoerara («so-bietar eta indiar eraginak eta afgania-rren gure lurrekiko erreibindikapenak markatu» omen zuten egoera hartara) itzultzerik ez zutela permitituko, baieztatzen zuen.

Hiri handien kontrolagatik eman dira azken hilabetetako batailarik gogorre-nak. Gobernuak armadak eutsi egiten dio, baina hiri asko setio egoera eramangaitz batean bizi dira egun. Pakis-tan, Ziaren erabakietatik aldendu gabe, erabat sartu da jokoan. Jarrerren bigun-tze bat eskatzen zuten sektore zibilei ja-

Zatiketek galerazten dute gerrila talde inguruan batu daitezen.

ramonik egin gaberik, Islamabadeko *Interservices Intelligence Directorate* delakoak bere horretan jarraitu du, Benazir Bhutto ailegatu eta gero. Bhuttok aitortu duenez, integristek «ez dute erregimen egonkor bat ipintzeko adinako herri euskarririk»; baina praktikan —ez hobegoren ezean, beharbada— horretara jarri dira buru-belarri. Horri buruz Estatu Batuen joera dezisiboa izango izaten ari da.

EEBBak, azken aldi honetan, Hekmatiyar-en Hezb-Islami gerrila alderdi ahultzen ahalegindu dira, «fundamentalistegi», amerikarren kontrakoegi direlakoan, eta aldiz Rabani-ren Jamiat-Islami alderdia bultzatu dute; Rabani hori dateke Pakistanen kandidato, Kabulgo boterearen buruzagitzarako.

30 etnia baino gehiago bizi da Afganistanen. Paxtunak bost bat milioi dira orain (zortzi bat 1979 baino lehen): populazioaren %40a. Bostetik bat nomada edo semi-nomada da. Taldekatuta bizi dira: bi talderik handienak (milioi t'erdi lagun bakoitzak) durraniak eta gilzaiak dira. Dzadranak, vardakak, mangalak, kakarak dira beste talde garrantzitsu batzuk.

Tadjikak, ipar-ekialdean, 3 milioi dira. Hazarak, 1,3 milioi, Kabul eta Herat artean, erdialdean. Uzbekak, 1,3 milioi, ipar-mendebaldean. Turkmenak, 300.000, SESBekiko mugadun lur-lerro batean. Hego-hegoaldean, baluxak ditugu, 130.000. Beste etnia guztien artean 800 bat milako kopurua iristen dute.

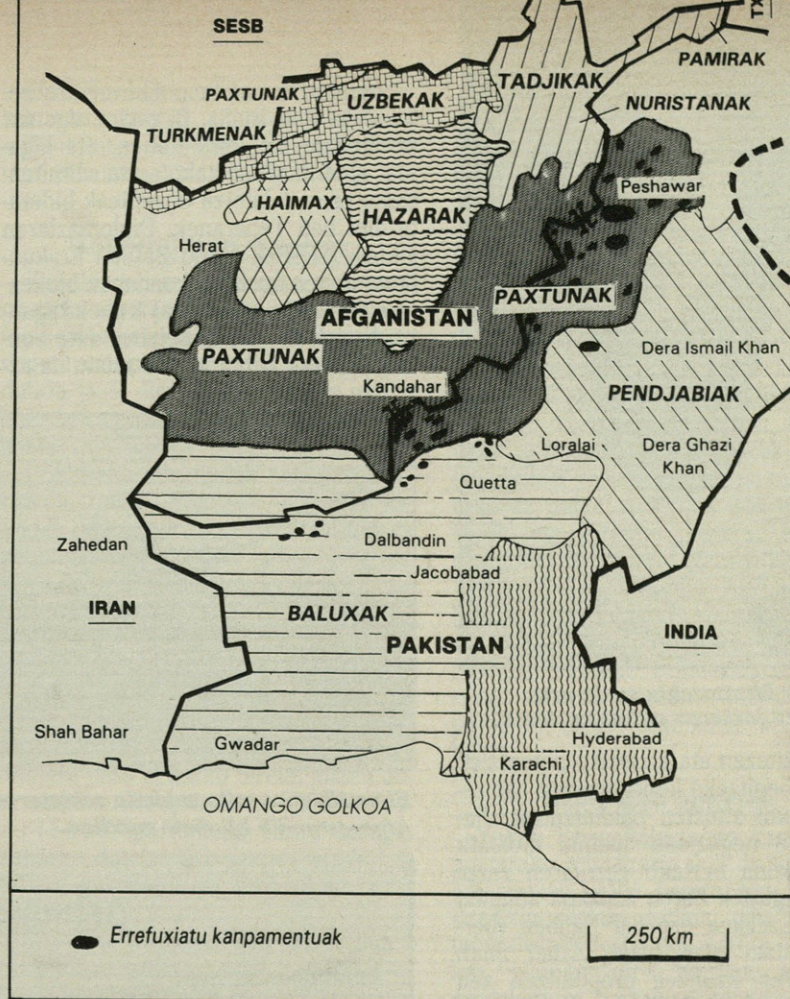

desberdinak proiektu bakar baten

Kabulerako planak

Ingelesak aipatu ditugu gorago, eta on dateke haiek han zeudeneko eta geroagoko garai haiek axal-axalki gogoratzea, gaurko egoeraren azalpen gehiagoren bila. Ingelesak Afganistan konkistatzerik inoiz lortu ez bazuten ere, haiekiko borroken ondorioz galdu zituzten afganiar emirrek Indo ibaia birtateko lurrak, egun Pakistanenak direnak, paxtuniar populazioak dituztenak.

1919an ingelesek aldebat hanka egin zutelarik Afganistandik, monarkia bat ezarri zen boterean, eta berehala iraultzatzen berriko sobietarrekin estutu zituzten harremanak. 1950.era ko kanpo «laguntza»ren %60a jasotzen zuten iparralde horretatik. 1963an sortutako Herriaren Alderdi Demokratikoa (HAD)-ek

1978an heldu zion botereari. Taraki izan zen etapa berriko lehenbiziko presidentea, eta Amin bigarrena, eta biak afusilaturik garbitu zituzten denbora gutxian. Karmal heldu zen, eta 1979a zen, eta mendebaldeko prentsak sobietar tropen presentzia salatu zuen lehen-dabizikoz. Egundainoxe.

Otsailaren 15 honetan burutzekoa da sobietar tropen erretiratze totalak. Lehengo urteko udaberriko Genèveko akordioak sinatu zituztenean gauzak piska bat hobetoxeago irtingo zitzaizkiela pentsatuko zuten Moskuko agintariek. Baina gerrilak ez du tregoarik eskaini. Areago, guztiz ofentsibara jo du. Udaberri honetarako alimaleko eraso espero da. Pakistandik teknikoak heldu dira, eta misil sofistikuak, eta komunikiorako materialak —gerrila mugimenduen ahulezietariko bat: ez dago apenas karreterarik Afganistanen.

1988ko udazkenean sei jeneral pakistandar, mando gainean omen, Panshir bialarara ailegatu ziren, eta Rabanirekin bildu. Hiriburuaren hartzerako planak tajutu zituzten. Operazioa Ahmad Shah Massud Jamiat-Islamiko prestijio handiko komandanteak zuzenduko zuela erabaki zuten. Alta bada, Rabani eta Massud, biak dira tadjikak (eta ez kasualitatez, gero ikusiko dugunez), eta estatuaren gehiengo osatzen duten paxtunen buruzagi tradizionalak begi makurrez ikus dezakete postura hori.

Sobietarren erregea

Baina horretara baino lehen, historia-ren azkeneko aztarnak segitu ditzagun. Babrak Karmalek 1986ko maiatzean utzi behar izan zuen estatuaren lehen-dakaritza, eta Mohammed Najibek jaso zion txanda. Erradikaltasunetik urrun, oso bestelako doinuaz hitzegiten hasi zen Najib: zer zetorren bazekiketen eta ordurako sobietarrek. Hala, bakearen beharraz aritzen zen sarriagotan, eta oposizioak ez ziren harekin jadanik «bandidoak» izango, «estremistak» baino. Bere alderdiaren zuzendaritzaz boterea partitu zitekeela onartu zuen. Nekazaritzan, lur jabego handiagoak onetsi zituen, 5 hektareatik 25era igaroz. Merkataria eta kapitalista txikientzako subentzioak bideratu zituen. Marxismozko liburuak erretiratu zituen eskuletatik. Islami buruzko aferetarako ministraritza bat sortu zuen. Orain, gaue-ro, telebistan, programazioaren bukaeran hiru ordu laurden eskaintzen zaizkio Koranaren irakurketari. 1987an «berkontziliatze»az hitzegiten hasi zen, herbestarutakoen bueltatzeaz ere; arrakasta gutxi bigarren horretan, lau-bost milioi errefuxiatuetarik 150en bat mila itzuli bait zen soilik 88ko bukaerarako.

1988ko maiatzean sobietarrek beren martxa hasi zutelarik, Afganistan eta Pakistanen arteko negoziaketak ondo

Benazir Bhuttorekin ez da uste Pakistan jarreraz aldatuko denik.

burura zitezen eta atzerriko potentziek ez interbenitzeko konpromezua har zezaten ipini zituzten baldintzat. Nazioarteko negozioan apainki moldatu ziren, baina bertako gerrilaren zazpi talde nagusiek beren ezezkoa adierazi zuten. Ezezkoa ere bai Najiben «berkontziliatze» plan haiei. Zaher Shah erregearen itzultzea proponitzen zen Kabuldik. Mahaz-Milli-Islamiko Gailanik bakarrik onartu zuen hori trabarik gabe. Erregea historiaren elementu bat zela erizten zioten besteek. Hekmatyarek esan zuen «sobietarren horrelako tronpatze maniobretarik bat» onetsiko zuenak ez zuela gehiago islamiar adjetiborik mereziko. Khali ez zen horren erradikala: «herriak ondo ikusiko balu...»

Pakistango pantuxak

Gerrilaren baitan ordea, Kabulgo gobernuarekin ez paktatzeko joera nagusi da. *Shura* edo buruzagien biltzarre bat paratu gura dute, estatuburu bat eta hauteskundeak antolatu bitarteko behin-behineko gobernu bat hautatuko litzukeena. 418 lagunek osatuko lukete biltzarre hori, 10 zazpi alderdietako bakoitzak, beste 268 estatuko distrito bakoitzetik bana eta —gehienak pozik uzteko moduan— pertsonalitate, intelektual eta buruzagi desberdinez itxuratuta gaineratikoak. «Komunista»rik, ezta baño ere, ez sinbolikoki ere. Gobernuarekin kolaboratu duten «musulman on»ekin, zer egin? Eztabadak badituzte horretaz, badijadi halere horietako batzuk onar egin litzaketela. Gobernu behin-behineko hori, erradikalenen ustez, gerrilak kontrolatu eskualdeetan —Jalalabad edo har lezaketen beste hiriren batean— antola daiteke, eta nazioarteko ezagupen diplomatikoa bilatzen ahalagindu.

Sobietarrek nahiko poliki «neutralizatu» dute Iran irudiz. Bi milioi afganiar errefuxiatu bizi dira Iranen, eta afganiar alderdi xiitentzako —eta sunnitentzako ere— laguntza dextenteak bideratu ditu beti Teheranek. Diplomaziaren jokuek (SESBe Nazio Batuen Erakundearen Iranen aurkako kondenak blokeatu izan ditu, esatebatera) Iranek laguntza horiek tipi ditzan behartu dute nonbait; behinik behin Mosku saiatu da az-

ken aldi honetan Afganistani buruzko negoziaketetan Teheranek Islamabaden pareko papera jokatu dezan —EEB-Bekiko balantza orekatzearen noski.

Pakistanekin aldiz —Estatu Batuak, bete-betea— ez dago xantzarik. Askok jokatzen ari da Pakistan, bere bizitza bera esan daiteke. Paxtunengana itzultzen gara honela. 1947an, Ingalaterratik independizatu zelarik Pakistan, 1 milioi paxtun gertatu zen bere mugaz

Ehundik gora mila soldadu sobietarrek ospa egin dute Afganistandik hilabete gutxitan.

GERRILA TALDEAK

Fundamentalistak:

Jamiat-Islami (Islamiar Elkartea). Tadjikak. Indartsuena agian. Buruzagia: Burhanuddin Rabbani. Massud komandantea. Mendebaldearen laguntza handia. 30.000 gizon.

Hezb-Islami (Islamiar Alderdia) (1). Paxtunak. Buruzagia: Gulbaddin Hekmatyar. Amerikarren kontrakoa. Laguntza militar handia. 20.000 gizon.

Hezb-Islami (2). («Naziogabeturiko») paxtunak. Aurrekoaren 1979ko eszisioa. Buruzagia: Yunnus Khali. Komunistekin, traturik ez. Laguntza militar handia. 20.000 gizon.

Ittihad-Islami (Islamiar Batasuna). Paxtunak. Talde desberdinen bilketa. Buruzagia: Abdul Rasul. Saudi Arabiatik laguntza. 10.000 gizon.

Tradizionalistak:

Harakat-Inkilab-Islami (Islamiar Fronte Iraultzailea). Paxtunak. Bi talde: Mohammed Nabi Mohammed-ena (15.000 gizon) eta Nasrullah Mansur-ena (20.000 gizon).

Majaz-Milli-Islami (Islamiar Nazio Frontea). Paxtunak. Buruzagia: Sayyed Amhad Gailani. Oso kontserbatzailea. Erlijiosoen laguntza, Saudi Arabiarena. Miiaka batzuk.

Jabhat-Nijat-Milli (Nazio Askatasun Frontea). Paxtunak. Buruzagia: Sibghatullah Modjaddidi, irakasle mendebaldekoa. Milaka batzuk.

Beste batzuk:

Harakat-Islami (Islamiar Frontea). Talde desberdinak. Fundamentalistak, xiitak. Irandik laguntza. Buruzagia: Assef Mohseni. Milaka batzuk.

Sazman-Nasr (Garaipenerako Erakundea). Hazara. Jomeiniren aldekoa, pasdaranen alde influentzia galdutakoa. 5etik 15 milara gizon.

Sepah Pasdaran (Iraultzaren zaintzaileak). Hazara. Buruzagia: Saddii Nili. (?)

Shur-Inqilab-Itfaq-Islami (Islamiar Batasunaren Batzorde Iraultzailea). Hazara. Tradizionalista, moderatua. Buruzagia: Sayyed Beheshi. 20.000 gizon.

barnera. Afganistanek behin eta berriro eskatu izan du, mugaz alde bitako paxtunek bat egiterik ez baldin bazuten behintzat, Islamabadek bere aldekoiei autonomia bat-edo eman ziezaien. Islamabad urduri dagoke. Leher egin dezakeen gerra kontrolatzerik izango ote du? Bi milioi t'erdi dira Pakistana erre-fuxiatuak, paxtunak %90 batean. Paxtunen eskaerak —Paxtunistan batu bat, azken batean— ezin ditu Pakistanek

irentsi. Horregatik saiatu da gerran zehar etnia horren ahultzen. Gehiengo tadjika duten Jamiat-Islami eta Hezb-Islami (Khalirena) indartu ditu hortaz.

Gobernuaren indarrak

Kabulen jauste psikologiko bat eman-go dela esperantza dute oposizioek. Momentuz setioak darrai. Hotz gogorra dago, termometroak zeroz peko 25 gradutara jausi dira. Normaltasuna nabari bide da kaleetan, nahiz *nan* delakoa, afganiar ogi handia, eskasten hasi den, eta SESBetik horniketarak helaraztea geroz eta zailago den: Salang lepoko kamioan badira borrokak eta abioi bideak gelditzen dira zabalik. Lehen erortzen ziren inguruko mendietatik projektatutako karriketara, orain ez. *Gehiegizko lasaitasuna* somatzen omen da. Sobietarrak joan eta boterean dagoen Partidua eror dadin lau-sei hilabete beharko direla jotzen du Modjaddidi Jabhat-ekoak. Komunistak aurki klandestinitatera pasa beharko direla, jotzen dute menditarrik optimistek, edota Mazar-I-Sharif iparraldeko hirira aldegin beharko dutela. Gobernuaren indarrak sobera gutxiestea da hori, diote beste batzuek.

50.000ko armada dauka gobernuak, *tsarandoya* ('guardia zibil' edo 'gendarmie'aren antzekoa) erantsiz gero 110 bat mila soldadu. Gehi beste 80.000 miliziano, iturri batzuren arabera. Sobietar ikastegietan 30.000 soldadu eta beste 20.000 lagun formatu dira. Bi milioi-ko populazioa du Kabulek —eta 1980an 700.000 ziren, baina hori indarra zein ahulezia suerta daiteke, momentu batean. Gobernuak bestalde lurraldearen laurden bat dauka bere esku, eta 26.000 herrietatik 7.000tara hedatzen du bere administrazioa. Armandan ez bada zerbait agitzen, erregimenak eutsi

gingo diola ematen da. Eskualde autonomoen partiketa iraunkor gertatuko ote da, luzaro?

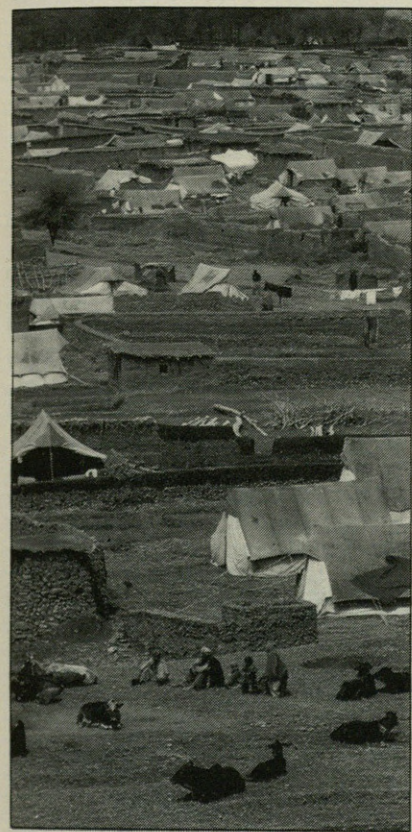
Sobietarrentzat arras kaltegarria izango litzateke berak joan eta segituan gobernu suntsituko balitz. Hirugarren munduko beren lagunen aurrean prestijio galtze handia. SESBeko partiduen beraren barruan ere sortu litezke tirabirak. Ez: koadro zibil eta militar onak gordeko dituzte Afganistanen. Moskuk bere aurkakorik aurkakoenak dituen lau alderdi fundamentalistek menderatuko ez duten gobernu onartuko du, baldin eta gobernu horretan Kabulgo erregimenari loturiko elementuek parte hartzerik izango badute. Aurpegia garbituko lukete bederen. Herriaren Alderdi Demokratikoaren beraren parte hartzea ez litzateke ezinbestekoa, ondorengo hauteskundeetan Alderdi horren parte hartzeko eskubidea ezagutuko balitz.

Azkeneko aukerak

Yakub Khan Pakistango kanpo arazoetarako ministraria ibili da lokarriak amarratzen. Alde batera hiru alderdi «tradizionalistak» topatu ditu. Fundamentalistak, beste alde batera. Oso nekez bilduko dira zazpiak proiektu amankomun batean. Sobietarrak kanpoarteko ahaleginak batzen bait zituen gaurdaino. Orain, berriz? Gehiagoko txikizioa (milioi eta berrehun mila lagun hil ditu dagoeneko gerrak) ekiditeko akordioa inponituko dela, baieztatzen du zenbaitek. Baina lekuan lekuko kontraesanak izugarriak dira. Azaroan, 18 kamioitako konboi bat abiatu zen Kabuldik, Nazio Batuen jaki eta medizinez, Massud nagusi den Panshir bailararantz. Bidean, Hekmatyaren Hezb-Islamiko komando bat atera zaie material guztia konfiskatuz. «*Barnekaldean* —deskribitzen zuen egoera gerrilari batek—, *talde batek jasotzen baldin badu erresistentzia-partidu batengandik laguntza, inguruko taldeek beste partidungana jotzen dute, lortzen dute haiengandiko laguntza, eta barru borrokak hasten dira segidan*». Material laguntzak lotzen ditu soilik, kasu askotan, barnekaldeko gerrilak eta kanpoaldeko direkzioak.

Perez de Cuellar Nazio Batuen idazkari orokorrak izan dezake giltza. *Mini-shura* bat konboka lezake, Genève, afganiar herriaren «frakzio guztiak» bilduko litzukeena, *loya jirgah* edo batzarraren tradizioal baten aitzin pauso gisa. Edo hori, edo Bushen administrazioak sobietarren proposamenari kasu eginik laguntza militarra zeharo etetea erabaki, edo nekez ebitatu ahalko da odolezko bainu epegabea.

PABLO SASTRE

Malakandeko kanpamentua, Pakistanen. Azken hamarkadetako herbesteratzerik masiboena munduan.

Gerrilaren armarik beldurgarrienetakoa: Stinger misilak.

Adopzioari buruzko lege berria plazaratu

Haurrak semetzat emateko ahalmena erakunde autonomikoen esku

Haur bat semetzat hartzeko erabakiaren zioak asko eta oso ezberdinak izaten dira normalean, baina ia gehienetan gabezia bat betetzea bilatzen da, batzutan beste bideak probatu ondoren. Bikote gehienek jaio berriak hautatzen dituzte seme-alabatzat, eta hau lortzea ez da bat ere erraza. Gutxienez, eta zorte handiz, hiru urte itxaron beharko dute umea besoen artean izan arte. Pauso hau eman ondoren, gelditzen zaien bidea ez da errezagoa izaten.

Legeak berak bikote homosexualak diskriminatzen ditu aipatzen ez dituelako

Lehen, haurren harrera epaileen bidez egiten zen Adingabekoen tribuna-leko atal bat bait zen. Gaur egun, eta igaz lege berria onartu ondoren, komunitate autonomoetako erakunde batek eramaten ditu kasu hauek. Gure komunitate autonomoari dagokionez, Foru Aldundietako Gizarte Ongizaterako sailaren esku dago prozesua.

1.988. urtean umeen harrerari buruzko lege berri bat onartu zuen parlamentu espainiarra, eta honen arabera zenbait aldaketa izan da: iraganean familia batek ume bat semetzat hartuz gero, ez zen denbora mugarik umea beronetan ondo molda zedin; orain urtebeteko epea ezarri da, tarte horretan haurra eta guraso berriak ez badira moldatzen,

adopzioa ez da aurrera eramaten.

Beste berritasun apaigarri bat dago: lege zaharraren arabera, bikote ezkondu batek besterik ez zezakeen bat umetzat hartu. Orain legeak adierazten duenez ezkongabeko pertsona batek har dezake seme bat. Eskuarki jaio berrien kasuetan bikoteei ematen zaizkie, haztean gabeziarik izan ez dezaten.

Huar bat semetzat izateko 25 urte baino gehiago izan behar du eskatzaileak, eta 42 urte baino gutxiago. Bikotea bada finkotasuna frogatzea derrigorrezkoa da. Batek lana izan behar du eta hileroko soldata, gurasoen osasun egoera egokia ere eskatzen da. Psikologo eta asistente sozial batek kasu bakoitzari ondo aztertu eta bikoteak ume bat heitzeko gauza direla frogatu ondoren, etxera eramango dute proba epe batetan, hortik urte batetara prozesu legala hasiko delarik.

Lege diskriminatzailea

Lege berria arlo batzutan oso aurreraturik dago, baina bestetan ez da pauso handirik ematen ausartu; ezkongabekoei batek ume batez arduratzea onartzen badu ere, bikotea azaltzen denean, heterosexualari buruz hitz egiten du, bikote homosexualak kontutan hartu gabe. Aldundiko arduradunak adierazi duenez homosexualak ezkongabe daukaten pertsona bezala eska dezakete ume bat semetzat, ez bikotea bailitzan, legegalki ez da horrelakorik ezagutzen eta Oraingoz Komunitate Autonomoan ez da ezagutzen bikote homosexualik ume bat eskatu duenik, orduan inork ezin du esan zer gertatuko den lehenengo bikote batek eskatuz gero. Halata guztiz eta nahiz eta gauzak ezberdinak direla jakin, adibidetzat har daiteke lesbianen bikote bati ernaltze artifizialaren beharrezkoak.

“Haur bat semetzat izateko 25 urte baino gehiago eduki behar da, eta 42 urte baino gutxiago”

EHGAMekoen ustetan, kasurik izan ez arren, legeak berak bikote homosexualak diskriminatzen ditu, aipatzen ez dituelako. Beste estatuetan, Holandan adibidez, bikote hauek ere kontutan hartzen dira legeetan, ‘de facto’ dagoen egoera ezagutuz.

Beste bideak

Egunkarietan asko hitz egin da umeen salmentari buruz, eta kasu batzu probatu dituzte epaileek. Alikante-ko epaitegi batek Otsailaren batean ka-

leratu zuen sententzia batetan gartzela zigorra eta isunak ezarri zizkieten umeen salmenta sare batetan sarturik zeuden hiru andreri, oso kasu bitxia izan zen, Sara Montiel aktoreak bide horretatik ume bat lortu bait zuen. Ezagunak dira Latinoamerikatik ekarritako umeen salmenta eta zenbait eritetxetan gertatu diren jaio berrien desagerpenak eta salmentak. Era berean ezkongabe dauden ama batzuk, abortatu beharrean, umerik izan ezin duen bikote bati saltzea erabakitzen dute.

Umezurtz edo abandonaturik dauden haurren harrera etxeetan bertan burutzen da ume baten adopzioa, nahiz eta zentru hauetako zuzendariak ukatu eta guztia horretarako dauden erakundetatik bideratzen dela ziurtatu. Umezurtz ez diren umeak hor gelditzen dira gurasoek utzita. Orduan gurasoek bi astean behin joan beharra dute, eta hiru hilez hori egiten ez badute, umeaz arduratzeko eskubidea galtzen dute, zentruaren eskuetan geldituz.

Horko zuzendariak nahi badu eta, normalean guraso berriak ezagutzen baditu, hauen eskuetan uzten du, nahiz eta guztiz legala ez izan. Horrela ez da txanda itxaron beha. Aldundietan daudenez aparte, zentru hauetan zerrendak egoten dira, non ume bat bilatzen

duten bikoteak agertzen diren. Eskuratu ondoren, prozesua legalki egin dutenek jarraitu behar dutena bera da. Arazorik sortzen ez bada ilegaltasun hau onartzen da, batez ere horrelako kasuak ume nagusiekin gertatzen direlako, ez jaio berriekin, horiek gutxiagotan eskatzen dira eta.

Guraso eta haurren eskubideak

Semetzat hartu den haurra umezurtza denean, edo gurasoek umea norbait beraz arduratzeko eman dutenean, beren eskubideak ukatuz, ez da erreklamaziorik sortzen, senide naturalek umearen helbide berria eta geroa ezagutzen ez badute. Ume utziak, aldiz, gurasoek eska ditzakete zentru baten eskuetan utzi ondoren, baina lehen esan dugunez, hiru hilabete pasa eta gero ikusi ez badu eskubideak galtzen dituzte benetazko gurasoek. Hala ta guztiz adopzio legala egin arte, umeak, gurasoak ezagutzen baditu, hautatzeko eskubide guztiak ditu, honek muga bat du, umearentzako kaltegarria ez izatea hain zuzen ere, eta erakunde ofizialek, epaileak erabakitzen du.

Behin prozesu legala guztiz bukatu ondoren, gurasoek ez dute ikusteko eskubiderik, baina bi parteek eta umeak berak nahi badute ez da problemarik izango, baina azken hitza epaileak du beti. Normalean horrelako arazoak jaio berriak ez diren umeekin suerta daitezke, gurasoak ezagutzen bait dituzte, eta hamabi urte baino gutxiago duten umei galdetzeko beharrik ez badago ere, egin ohi da, egoeraz konturatzen bait dira.

Behinbehiniko harrerako kanpaina

Bizkaiko Foru Aldundiak pasa diren Gabonetan Adintxikikoen behinbehineko harrerako kanpainaren bigarren atala antolatuz. Honen bidez, inork semetzat hautatzen ez dituen umeak hartzea bilatzen zen. Normalean bikoteak ez dute sei urte baino gehiago duten umez arduratu nahi izaten, eta hauei zuzentzen zitzairen kanpaina hau.

Behin behineko kanpaina honen arabera, nahi duen familiak horrelako ume bat babes dezake 18 hilabeteetako epe baten bitartean. Ume hauen benetazko familietan ez ez da izaten hazteko giro onik, edo arazo zehatz bat eta gurasoak ez dira arduratzen umez, baina epea bukatu ondoren, beren guraso naturalekin itzultzen dira, nahiz eta gutxitan, behinbehiniko harrera betiko bihurtu.

A.GUTIERREZ

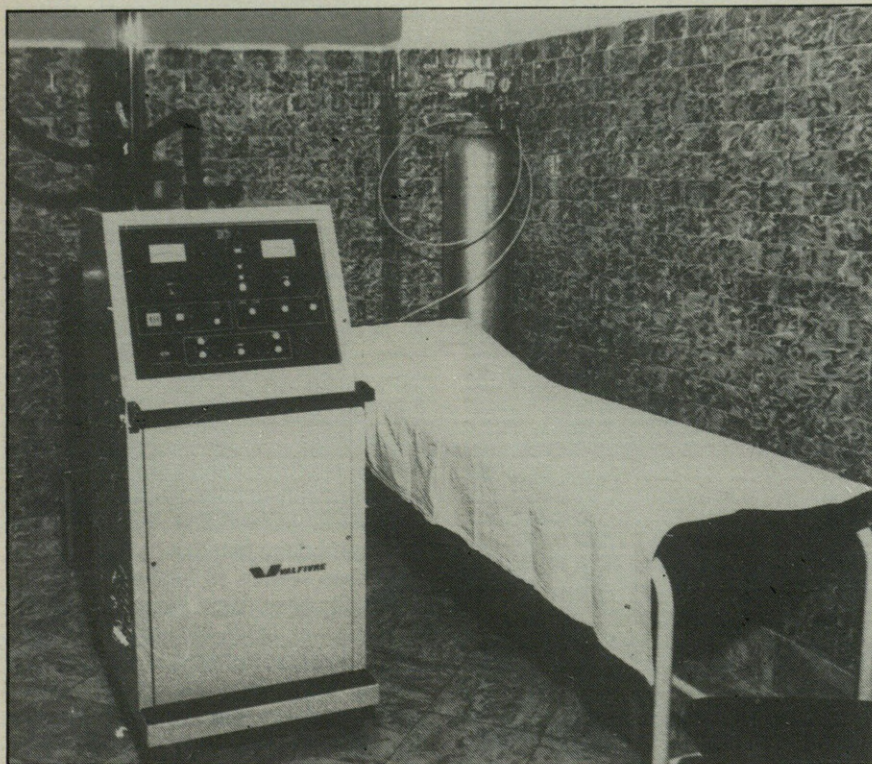

Ezkongabe dauden ama batzuk umerik izan ezin duen bikote bati saltzea erabakitzen dute

Tratamendu berririk asmatu bada ere

Sendatzen gaitza dago minbizia

Ezin uka, oraindik ere, minbizia tabu bat dena. Urteak joan urteak etorri erantsi den halako beldur haundi horrek erabat izutzeraino ikutzen ditu gure barrenak, jakinda jakin, ez dela egun, XXI. mendearen atarian, sendabide erabat egokirik aurkitu gaitz kroniko eta arras gogor honen konpontzeko. Gero eta ondorio hobeak kausitzen dira hainbat, eta hau honela, esperantzaren ateak irekita dituzte hainbat eta hainbat gaisok.

Minbiziaren sendabide gisa erabiltzen den tresnerietarik bat, erradioterapia mailan erabiltzen dena.

Maria Pilar Solaberrieta Olidenek, Oriokoa bera, dilista moduko koskor bat antzeman zuen bularrean duela 11 urte ja. Minbiziaren itzala gainean somatu zuen orduan. Egund, urtean behin pasatzen da Donostiako Egia auzoan dagoen Institutu Onkologikotik, garabatekoaren inongo arrastorik geratzen zaion begiratzeri: «Ni orain primeran bilatzen naiz. Badakit dezente hil direla, eta jendeak beldur diola... baina minbizia bere garaian hartuz gero senda daitekeen gauza da. Asko ari dira aldatzen gauzak honetan ere».

«Zu al zara ARGIAkoa?» entzun dut atzetik, Onkologikoaren atarian nengoela: «Zer moduz zaude? Jesus Mari Karrera naiz». Institutuko zuzendar medikuaren arropa zurien atzetik jorratu natzaio. Estraineko galdera nuen pentsatutako bakarri: «Zer ote da minbizia?».

Euskal Herriko minbizia

«Dakiguna zera da, organismoak zeluletan daukala bere sustentoa —has zait—, eta larru azaleko zelulak, garunekoak, giharretakoak, hezurretakoak, biriketakoak, gibelakoak... jaio, haz, garatu eta hil egiten direla, eta ziklo horren berritzean edo errepikatzean halako aldrebeskeria bat sor daitekela informazioa ematen duen azpiko sustentotian, eta orduan, zelula ez normalek edo ezberdina sortu», zelula horren hedatzeak minbizia lekarkeelarik, 100dik gora mota diferenteetan ematen dena hain zuzen. Baina zerk eragiten du aldaketa hori?... kaseta itzali dugu derreetan, «barkatuko didazu» esane

joan bait da Jesus Mari Karrera kontsul-ta baten atenditzera.

Gela zuriaren hormak 'Donostiako paisaiez jantzirik dakusatzat. «*Hor dago koska!* —jarraitu da bueltakoan—, *asmatu ez duguna*». «*Eutsi diezaiogun beraz dakigunari*» erantsi diot: «*Azaleko minbiziak dira gehien bat nozitzen direnak, kasu gehienetan sendagarriak*». Emakumeak eta gizonezkoen arteko bereizketa bat egin digu segidan: aurre-nekoetan, bularreko minbizia ematen da asko eta asko, baita ere lixeria apa-ratu eta garunekoak, eta hirugarren maila batean umetoki eta umetoki lepo-koak. Gizonezkoetan aldiz, biriketa-koak, lixeria aparatukoak, maskuri-koak, gibeleskoak, eta azkenek, askoz ere kopuru txikiagoan, leuzemiak. Pun-du honetara iritsita, datu zehatzak es-katu dizkiogu. «*Gipuzkoa mailan, urte-ro-urtero, 1.800 kasu berri ematen dira. Kopuru horretarik %90a Onkologikotik pasatzen da. Komunitate mailan aldiz, 5.000*».

Kanpoko faktoreak kausa

«*Gero eta gehiago dira —arrazoitu du Jesus Mari Karrerak—, ze kontutan har-tu, heriotza eragiten duten gaisotasune-tan bigarrena dela minbizia, hau de-la-ta %20 hiltzen bait da*»; esan behar da halere, oso ikuspegi beltza ez emate-kotan behintzat, duela 20 urte egun bai-no askoz ere jende gehiago hiltzen ze-la, eta beraz gero eta sendabide gehia-go dagoela, eta nahiz eta sendatzeko aukerarik ez izan kasu askotan, gaisoa-ren bizitza luzatzeko ahalmena ere areagotu dela sortu diren aukera be-riarik medio.

Zigarro baten atzetik bestea, aurrera jarraitu gatzazkio. «*Goazemazu Jesus Mari minbiziaren iturriak arakatzera*» luzatu diot. «*Onartzen da minbiziaren iturria kanpoko faktoreetan datzala*». Zerrenda luze bat erakutsi dit guzti ho-nen frogatzeko: elikadura, tabakoa, al-kohola, birusak, kutsadura, eguzkia, bo-tikak, erradiazioak... esan genezake di-rela faktore horiek, batzuk besteak bai-no eragingarriagoak Onkologikoko zu-zendari medikuak dioenaren arabera: «*Tabakoa kasu, biriketako minbiziaren eragile zuzena da. Alkohola gibeleskoa-rena. Eguzkia azalekoena. Gure elika-dura berriz, koipe asko, barazki gutxi, fruta ere gutxi, zuntz falta... azken ba-tean, ohitura desorekatuak ditugun neurrian ematen da minbizia*», eta ku-tsatzan ez den gaitza denez, bakoitzak kanpoko faktore horiei nola erantzuten dien, horra kaka, «*ze organismo batek ondo erantzuten badie kanpoko eraso hauei beharbada ez du minbizirik eza-gutuko bere bizitzan, baina organismo ahul batek bai nozitu dezakeela*». Medi-ku batek esan gabe ere uler daitezkeen arrazoia, ezta?

Diagnostiko goiztiarra %15etan sendabide

«*Eta egia esan —luzatu da bakar-ba-karrik—, Euskal Herrian, ez dugu asko-rik hitzegiten honetaz, badago halako beldur bat. Halere, pixkanaka-pixkana-ka jabetzen ari da jendea*». Ez du gauza erraza izan behar (siniste hortakoa naiz behintzat) jendearen mentalitatea, osa-sunaren arloan betire, aldatzea, hain zuzen ere «*ni ondo nago*», «*zertara medikuarengana joan?*», eta hola-koak eguneroko ogia bait dira gure gi-zarte honetan: «*Emakumeetan postura irekiagoak ematen dira zentzu hone-tan, eta aldiz, gizonezkoak askoz ere*

itxiagoak gara». Datu soziologiko ho-nek hurrengo atalera eraman gaitu zu-zen-zuzen: diagnostiko goiztiarra.

Gaur egun onartzen da %15ean min-biziaren garatzea ebita genezakeela diagnostiko goiztiarra baliatuz. «*Aurre-rapausorik eman da honetan baina ezer gutxi egin da. Azaleko minbizi-a-ren diagnostiko goiztiarra egitea ez da zaila adibidez, bularrekoarena ere ez, edo umetoki-lepokoarena; baina, biri-ketako, gibelesko eta garuneko min-bizietan, zoritxarrez, ez dute eta orga-nuok seinalerik ematen, diagnostika-tzen direnerako berandu da*». Berandu sendatzeko. Eta hor bai ez dagoela bueltarik, ez botikarik, ez miraririk.

Minbizia sendatzeko genetika

Orain artean minbizia sendatzeko minbizi-gunearen gain eragitea izan da terapia kasik bakarra. Tumorea; ona ala txarra, den beste guneren ba-tean birsortzeko daukan gaitasunaren arauera erabakitzen da. Horregatik, tumorea kendu arren ez dago ziur-ta-sunik gaitzaren sandaketaz.

Zirujak, radioterapiak eta kimiote-rapiak gauza bat daukate elkarrekin bat: gaitza erauzi egiten dute. Gaitzak sorgune ezberdin asko izan baditza-ke, minbiziak bezala, luzaroan ez dira sendaiaik.

Terapia berri baten atzetik dabilta orain sendagile espezializatuak: gor-putzak berak sor ditzake minbizia sen-datzeko antidotoak. Hauxe da ikerke-ta berrien oinarria.

Steven Rosenberg, Reagan-en min-bizia sendatu duena, dugu alor hone-tan puntan-puntan ari dena. Bere me-todoa -inmunoterapia- gaisoaren linfo-zitoak minbizidun gorputzean ezar-tzea da. In vitro sistema erabiliz hazi eta biderkatzen ditu linfozitoak (gaiso-tasunaren kontra ekiteko gorputzak naturaz daukan globulo zuria). In-terleukine-2 izeneko hormona berezi batez tratatu eta LAK izeneko zelula hiltzaile bilakatzen ditu (Lymphokine aktibatek killers). Ondoren tumorean ezartzea baino ez zaio geratzen.

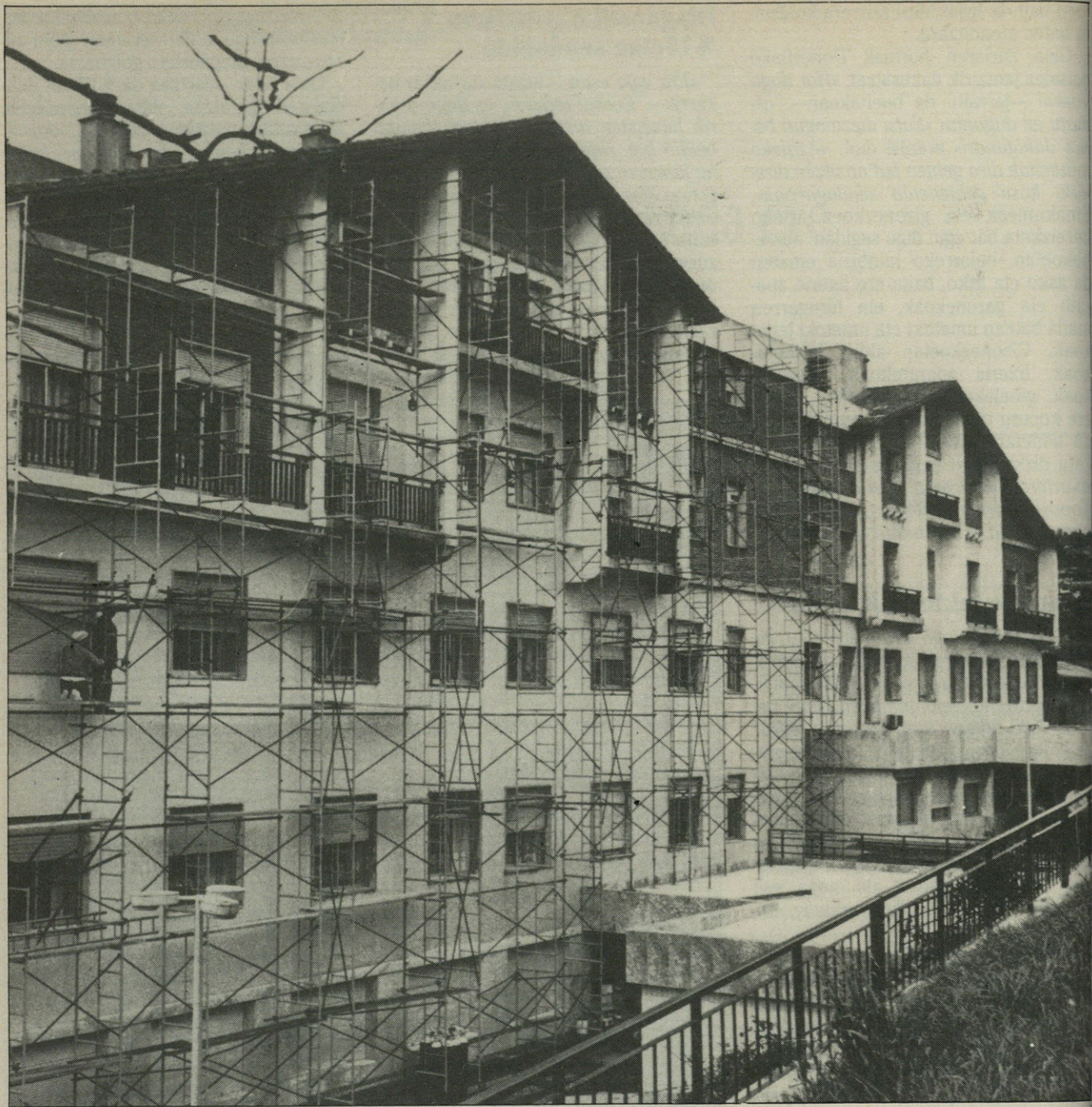
Ez da pentsatu behar metodoa era-bat ondo dabilenik. Oso sofistikatua, zaila eta garestia izan arren ez da beti ondo ateratzen. Zenbait gaisorengan, eta ez dakite zergatik, ez dauka inola-ko eraginik. Beste batzuk ikaragarri-ko minak jasaten dituzte terapia ho-nen ondorioz. Baina sendatzen duela ere egia da. Rosenberg-ek dioenez

'Inor ez da hil oraindik tratamendu hau dela eta'.

Tratamendua hiru eratara erabili-tzen da: lehena, sinpleena interleuki-ne-2 delako injektatzea da linfozitoak aktibatu ditzan. Bigarrena, odol zirkui-to bat eginez gaisoaren globulo zuri ahalik eta gehienak atera, interleuki-nerekin tratatu eta berriz ere gorpu-tzean sartzea. LAK hauek gorputz osoarengan eragiten dute. Hirugarre-na da tumorean bertan dauden linfozi-toak bakarrik aktibatzea (TIL: Tumour Infiltrating Lymphocytes). LAK eta TI-Len arteko ezberdintasuna da lehena seguruago dela, gorputz osoan eragi-ten du, baina interleukine gehiago be-har duela, eta hau oso toxikoa dela.

Baina zergatik pertsona batzurekin ez du emaitzik immunoterapiak? Hau-xe da Rosenberg-en galdera nagusia. Galdera horri erantzuteko lortu du, le-hendabiziko aldia da horrelakorik lor-tzen denik medizinan, 10 pertsona minbizidunen geneak manipulatzeko baimena. Linfozito dopatutako batzu-ren gene bana aldatuko ditu emaitzak ikusteko. Badirudi ez duela kromo-somengan inolako eraginik izango, bai-na nork ziurtatzen digu minbizia sen-datzeko ireki duten ate hori, ez dela betirako zabalik geratuko? Nork ziur-tatuko du hurrengoan ez dutela kro-mosomengan eskua-sartuko? Eta han-ka sartzen badute?

Beldurrak beldur, minbizia senda-tzeko bide berri hau da egungo espe-rantza, zirugia, kimioterapia eta radio-terapiaren mugak ezagunak direlarik. Inmunoterapia 90. hamarkadan gara-tuko da 80. goan biologiak izan dituen garaipen guztiak profitatuz.

Donostiako Institutu Onkologikoa.

«Jaz 5.000tik gora kontsulta egin genuen, horietarik asko eta asko diagnostiko goiztiar baten egitera etorri zirenak» esanez zutitu gara aulkietatik Onkologikoa goitik behera mihatzeko asmoz, «hona etorri zarenez ikusiko duzu zer den hau».

Onkologikoaren barruko trajea

Bazkaltzeko orduak usain berezi batez gozatu du Institutu Onkologikoa. Xerrak eta piper berdeak plateretan. «50 urte daramagu lanean —adierazi dit Jesus Mari Karrerak gaisoetan begiak jarriak ditudalarik—; 108 ohe dau-de, eta hiru zerbitzu nagusi 3 solairutan

banatuta: kirurgia saila, erradioterapia eta onkologia edo kimioterapia deitzen dena, egun minbizia borrokatzeko dauden ardatz inportanteenak hauek». Ginekologia, dermatologia, lixeria eta otorrino departamenduak, sailez saileko laborategiak, kirurgia plastikoa dela, medizina nuklearra edo isotopoen arloa, kobalto bonba, iridizko orratzak... hainbat eta hainbat zerbitzu eta tresna ikusi ostean tabernan bukatu dugu zuri-to baten aurrean: «Hona jendea gehien bat diagnostikatzera etortzen da; minbizia dutenen kasuan, operatu egiten da, eta gero erradioterapia (kobalto bonba eta DETRATONaren bidez) edo kimioterapia (botikak) baliatuz gaisotasunaren segimendu bat egiten da

—minbizia estadiotan neurtzen bait da—, gainditzeko ahalegin horretan azkeneraino barru-barruko esperantza hori zuzpertuz». Eta zenbatek gainditzen dute? «%50etan Europan eta Iparamerikan. Hemen %40ak edo».

Gipuzkoako Aurrezki Kutxaren etxea den Onkologikoa bakarra da Gipuzkoan honetara monografikoki jarria. Hau honela, onkologia mailako planifikazio baten beharra azpimarratu du Jesus Mari Karrerak bukatzeko: «Sare orokor bat osatu behar da». «Aizu, utzi behar zaitut, deika ari zaizkit...».

**J.J.PETRIKORENA
JOXE MOLLARRI**

ARGIA

K O M I K I A

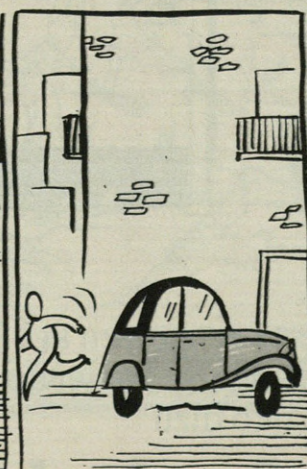
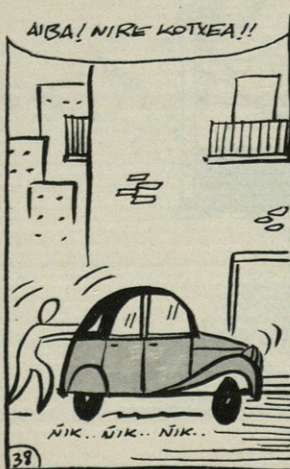
136. zenbakia

BOKARTA

MORAU + MARTIN

MAFIA!!

7. ATALA: SUPERHERTZAINAK GELA TRUKUNDU ETA PAKETEAK IREKITZEAK ERABAKITZEN DUTE. ORDUAN TELEFONAK DERA

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

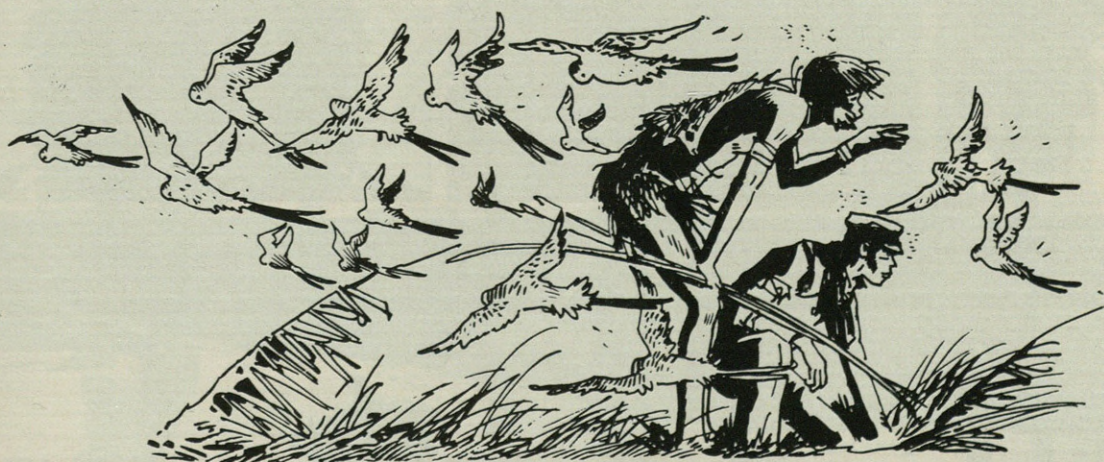
NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

HUGO
FRATT

CORTO MALTESE

Beti pixka bat haruntzago

Onddoak eta buruak

Itzultzaile: Bego Montori

BERAK BEZALA EGIN BEHARKO
NUKE, BAINA EZ NAIZ HORRETARAKO
GAUZA. LA REINE PAREGA-
BEKO GIZONA ZEN: BERE ADORE
ETA ALAITASUNAREN ATZEAN
BAZEGOEN ZERBAIT AHUL, MIN-
GARRIA. AZKENERARTE ONDDO
MAJIKO HORIEK JAN ZITUEN,
BERAK ZIOENEZ, BELEM-EKO
AZTI INDIAR BATEK EMAN ZIZ-
KION...

... "TEONANACATL, INDARRAK EMATEN
DITUEN ETA DENBORA ATZERA ITZU-
LARAZTEN DUEN JAINKOEN JANA.
AGIAN EZ ZEN BERE HERIOTZAZ
KONTURATU ETA ORAIN NIRE ORDUA
DA. BATEN BATEK EGUNKARI HAU
AURKITZEN BADU, MESEDEZ EMAN
DIEZAIELA NIRE FAMILIAKOEI.
EZ DAUKAT ITXAROPEN HAN-
DIRIK: EZ BADA ELDORADO
HERRIKHA HONETATIK
EGUNBETEKO DISTAN-
TZIAN EGOTEA."

ETA HAU EK IZAN ZIREN BE-
RE AZKEN HITZAK... ELDOR-
RADO AIPATZEN DU ETA ES-
TATUATXOA DORRE ZILINDRI-
KOA AURKITU ZENOKO PA-
RAJE BERETIK DATOR...
GAZTEA BANINTZ HERRI
MISTERIOTSU HORREN BILA
ABIATUKO NINTZATEKE.

NOLA ESKURATU DUZU
EGUNKARIA ETA ZER-
GATIK EZ DIEZU
HORREN
BERRI
EMAN
AGIN-
TARIEI?

GOBERNUAK SOLDADUAK BIDALIKO ZITUE-
LAKO ETA INDIARRAK HIL. GAINERA GORBETT
ETA LA REINE HILIK DAUDE. MESTIZO BA-
TEK EKARRI ZIZKIDAN BIEN GAUZA PER-
TSONALAK, HORIEN ARTEAN EGUNKARIA
ETA FRANTSESAREN ONDDO MAJIKOAK
INDIAR JIBARO BATEK EMAN
ZIZKION DENAK ETA ESPLO-
RATZAILE BIEN HERIOTZA
BAIEZTATU...

ONDDO MAJI-
KOAK?

EZ LITZATEKE GAUZA TXARRA
IZANGO BENETAN DENBORAN
ATZERATZEKO GAUZA BALIRA...

ZER ESAN
NAHI DUZU?

ASMO BAT
OTU ZAIT...

EZ DUT
ULER-
TZEN...

AGIAN TONTAKERIA IZANGO DA...
BAINA EZAGUTZEN DUZUN NIRE
LAGUN BATEKIN PROBA EGITEA
GUSTATUKO LITZAIDAKE.

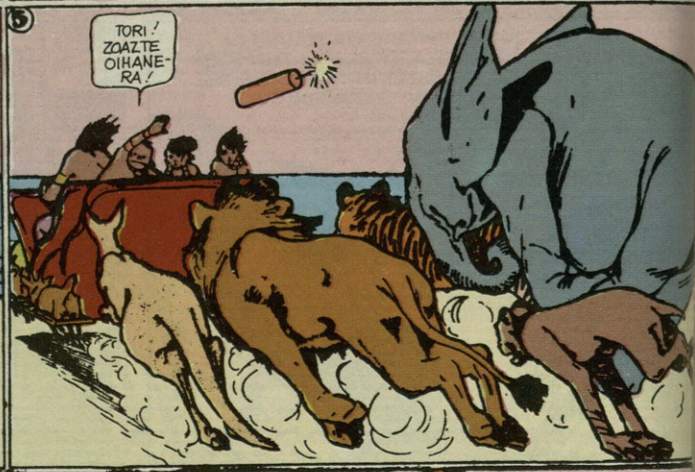
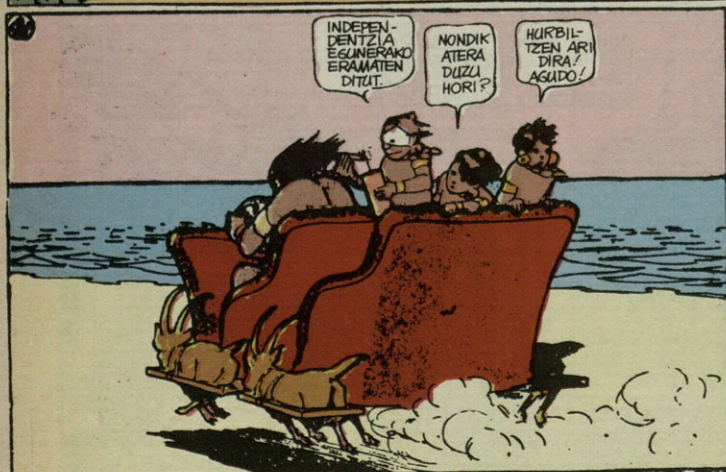
DUELA HILABETE ZAURI ARIN
BAT EGIN ZIOTEN BURUAN FUSIL-
TIROAZ ETA HARREZ GERO IA
ERABATEKO AMNESIA DU...

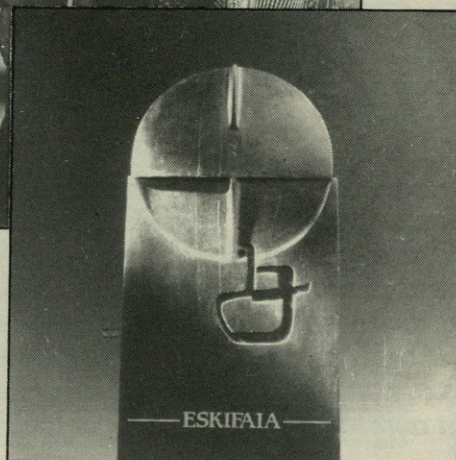
DAGOENOKO BIZPAHIRU MEDIKUK
IKUSI DUTE BAINA EZ DUTE SEN-
DATZEA LORTU. ZERGATIK EZ EGIN
APROBARIK MAJIAREKIN? EZINEZ-
KOTZAT JOTZEN ZIREN GAISOAK
SENDATU DITUZTEN AZTI INDIARRAK
EZAGUTZEN DITUT... TIRA, HOR DU-
GU CORTO MALTESE, ZURE ARAZOA
KONPON LEZAKEEN GIZONA, LEVI
COLUMBIA. HORRETARAKO DEITU
DIDAZU, EZTA?

Jarraituko da.

LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

Sasitik sasira (ELTZEGOR)
Xelebrekeriak (TXIRRI, MIRRI ETA TXIRIBITON)
MANUEL LASARTEren bertso hautatuak
BOST AXOLA... eta abar

ARBAITZALDE ETXEA,
SAN ROKE AUZOA
TLFN.: 45 96 29 / 46 29 64
20009 DONOSTIA

Arte pelagikoaren erabilerak
hemengo arrantza agortu bide

Kantauriko itsasoa sare batean harrapatuta

Kantauriko itsasoa nahasian dabilta urak aspaldi honetan. Frantziako Gobernuaren politikari jarraikiz bertako arrantzaleek azken bi urteeotan gozatu dituzten sare pelagikoak medio Hego Euskal Herriko flotaren arte tradizionalak bezala Bizkaiako Golkoaren etorkizuna arriskuan direla antzematen bait da. Berriki, Europako Parlamentuan izan dira hemengo arrantzaleen ordezkariak afera hone argitu eta konpondu asmoz.

Sare pelagikoaren afera ez da gaurko gauza. Situa gaitezen: 1950. urtean, mugaz goiti nahiz behetiko arrantzaleek sinaturiko akordio batetan esaten zen atuna, hegaluzea nahiz hegamotoza, kainaberaz (eta jaki biziaz) arrantzatuko zela aurrerantzean. Akordioaren ondorioz, 74ean, pelangreraz ziharduten japoniarrak hanka egin beharrean aurkitu ziren Kantauriko itsasotik, inguruko arrantzale orok (Bretainiatik hasita Lugora bitartekoek) bat eginik sareak txikitu zizkietelako.

Duela 10 urte hain zuzen, hasi ziren sare pelagikoa erabiltzen Hendaia partean, legatza, bisigua eta lupiaren harraketetan. Berantago antxoarekin usatu zuten, eta duela bi urte, 50eko akordioari muzin eginez, Frantziako Arrantza Institutuak froga zenbait egin zuen atunaren arrantzarako baliatu asmoz. Iaz 27 unti bikote aritu ziren Gobernuaren erizpideekin leial, Hegoaldeko arrantzaleen suak piztuz. Hau honela, Abuztuaren haseran, sare pelagikoa zerabilen "Gueule d'amour" atunketaria atakatu izan zen sareak moztu zitzaizkiolarik; Donibane Lohitzuneko "Pantxika" eta Arcachongo "Gar-

de-nous" arraistreroek ere kalte berberak nozituko zituzten.

Zergatik errefusatu sare pelagikoa

Gipuzkoako Kofradien Elkartek Kontxari begira Miracocha kalean duen bulegoan jezarrita, Kantauriko itsaso betire zakarrean altxatzen diren olatuak begibistan ditudala, hainbat galdara korapilatu zait buruan. Angel Urezberueta daukat aurrean, Elkarteko idazkaria, Bruselasetik bueltan etorri berria. «Guzti honek luze joko dik —bota dit hasi bezain pronto—, aurrean dugun etsaiak indar haundia bait du Europako Elkartearen». Baina zergatik atera zarete sare pelagikoaren kontra? Ez al dauka hemengo arrantzaleak horren erabiltzerik? Zuzen-zuzenean eutsi dio auziari berak: «Gure arrantzaleak argi ikusten du honela hasiz gero berehala bukatuko genukeela Bizkaiako golkoko, Elkartearen esku dagoena bera, arrantzarekin». Sare honen berezitasunak adierazi nahi izan dizkit segidan, afera honen argitzeko ezinbestekoa delakoan: «135 metrotako zabale-

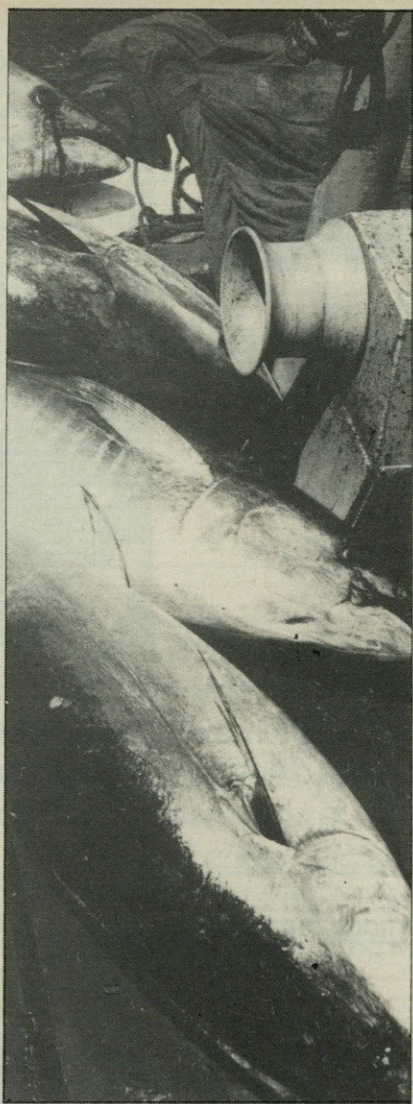

Arte tradizionalari eutsi dioten arrantzaleek sare pelagikoaren erabilera.

raz —pentsa ze aho daukan!—, eta 118ko alturaz normalean, sonda batez orniturik joaten dira pareka atunketa-riek aurrean harrapatzen duten guztia, sardina dela, antxoa, berdela, lupia... altura desberdinetan erabil daitekeen sareaz irentsiz». Eta sistema hau, antza denez, erabat kaltegarria suertatzen ari da, egun ja, gure itsasoan».

Frantziaren interesak

Angel Urezberuetak pentsa bezala bota dizkit, argi eta garbi, eta inongo hitz 'panpoxez' hornitu barik buruan dituenak: «Halaxe aritzen dira frantziarrak —adieraztera eman dit eskuak eraginez—, gauzez sare pelagikoaz eta egunez kainaberaz, harrapaketak bikoizten dituztelarik. Hori batetik. Bestetik, beraiek pelagikaz pasatzen diren lekue-
tan ez dezakegu arrantzarik egin ze li-
bro geratutako atunak, izutututa, ihes egiten bait du beste uretara». Hainbat eta hainbat arrazoi erakutsi dit beraz, baina horietarik funtsezkoena, ezbairik gabe, etorkizunari begira egun apur-
tzen hasia den oreka (kainaberaren bi-
dez egiten den banan banako harrapa-

Atuna bezala lupia, antxoa, sardina, txitxarroa eta beste harrapatzen da pelagikoaren bidez, gero egundoko deskartea egiten delarik normalean.

abat kezkatu dakusate sare

ketak posibilitatzen duena hain zuzen) horren hausturan funtsatzen da: «ez da guk arte tradizionalak aldarrikatzen ditugula modernoak errefusatu; kontua da eurek errentagarritasunaren atzetik dabilzala soilik, flota oso txikia izaki erraz lortzen ahal dutena sareon bidez, eta guk aldiz esaten dugu reglamentu bat sortu behar dela, arrisku latza nozitu bait dezake gure itsasoak. Honetarako egin genuen gure ikerketa lana, joan den urteko maiatzean entregatu genuena Europako Parlamentuan». Ez zaizue kasu haundirik egin halere, ezta? «Egia esan nahiko jarrera itxia erakutsi digute. Arrantza eta Nekazaritza Saileko errekurtsuen zuzendaria den Pearso-
nek hitz gogorak izan zituen gure azken bisitan; ez dituela gure argumen-
tuak ikusten zioen. Esan beharra dago Sail horretako zuzendari orokorra Si-
monet frantziarra dugula, orain, berri-

ki, Komisario gisa Marin espainiarra izendatu dutelarik». Gauzak aldatzeko abagadunerik izango da orduan... «hila-
bete besterik ez darama, eta beno, orain bitartean apenas mugitu dira Ma-
drietik, aurrerantzean ikusi beharko».

Europako parlamentua irabazi behar

Solasaldia aurrera doan heinean hila-
dan sortu dira beste zenbait galdera eta kezka: «orain bitartean Europako Par-
lamentuan izan duzuen harrera hotza ez al da erabat kezkarria suertatzen aurrera begira hartu daitezkeen eraba-
kiak hemengo arrantzalearen aurka antzematen direnean gainera?» bota diot harrapaladan. Angel Urezberuetak ezetz esan digu, haseran zioen bezala, luzea izango dela borroka eta hor go-
gor eustek egundoko garrantzia izan-
go duela: «frantziarrak ez dira motzak, zuzendari orokorra dute gainera, 30 ur-
te daramate Elkartean, oso ondo eza-
gutzen dute nola funtzionatzen duen eta azken batean, pisu haundia dauka-
te» izan dira bere segidako hitzak, Hego Euskal Herriko arrantzaleen Elkartea-
ren izenean defenditzen ari diren politi-
ka argitu duelarik hariari jarraikiz: «Hau honela, ikerketa lan bat egin de-
zan eskatu diogu CATeri (Ipar Atlanti-
koko Atunaren Kontserbaziorako Ko-
misioa), eta ikerketa lan hau garatu bi-
tartean moratoria baten eskaera egin dugu hain zuzen ere ezin direlako era-
bili pelagikoak sor ditzaketen ondo-
rioak neurtu ezean».

Ez da ahaztu Angel Urizberueta par-
lamentari euskaldunak goraiptatez, de-
fentsa oso onak egin dituztelakoan bait dago. «Ahalik eta jende gehienari espli-
katu eta argitu nahian gabilza azken batean, ze funtsezkoak baita gure bo-
rroka ulertzea, eta borrokaren bidez atzean leudekeen frantziarren interesak azaleratzea. Eta azkenean, arrazoia emango digute». Iparraldeko arrantza-
leentzat izan da bere azken hitza: «ez digute laguntza haundirik eskaini baina hor ere bada guretarrik... kezkek sor-
tzen hasiak zaizkie».

Portu aldean unti pare. Eta gogora datorkit beste behin ere atunetan ar-
itzen diren 4.500 familia horiek eta 542 untiak kinka larrian gera daitezkeela ahalik eta azkarren gauzak konpontzen ez diren neurrian, ze pentsa, egun hain-
beste jaitsi den stock-a zenbateraino murriztu daitekeen hemengo arrantza-
leek besteen sare pelagikoekin egin be-
har badute topo. Honela jarraituz gero, ezbairik gabe, lehorretan geratu behar-
ko dute. Hala ez?

LOREN ARISTI

AZKENEAN!!! JONATHAN komiki famatua EUSKARAZ!

komikia,
opari bikain
eta egokia!

Bete eta hona bidal: ANTGETA ARGITALETGEA
14 PANNECAU KARRIKA
64100 BAIONA

IZENA..... DEITURA.....
HELBIDEA..... HERRIA.....
PROBINTZIA..... TFNA.....

(HIZKI HANDITAN BETE OTOL)

•Orain bertan liburu hau (ek) jaso nahi d(it)ut %10z merkeago, posta gastuak dohainik:

ZER	PREZIOA	ZENBAT ALE
HAIZEAREN BIDAIAIAK T.1. «Neska bat untzian».....	40 lib./800 pzt.....	
HAIZEAREN BIDAIAIAK T.2. «Untzi kartzela».....	40 lib./800 pzt.....	
JAUNES T.1. «Errealitatearen mugetan».....	40 lib./800 pzt.....	
JAUNES T.2. «Gerard Deabrua».....	40 lib./800 pzt.....	
CORTO MALTESE. «Ethiopikoak».....	43 lib./850 pzt.....	
JONATHAN. «Oroit hadi Jonatha».....	40 lib./800 pzt.....	
GUZTIRA		

- Fitxa honekin batera txeke bat igortzen dut ANTGETAren izeneanlib./pztakoa.
- ANTGETA argitaletxearen kontura pezetatako ingresoa egitea agintzen diot neure bankuari:
- Nire banku/aurrezki kutxa:.....
- Sukurtsala:.....
- Nire kontu zenbakia:.....

Makilagintza Behe Nafarroan

Tradizioneko lan moldeari eusteko grina

Euskal Herrian betidanik ezagutu den ohizko eskukoa dugu makila. Mendiz ibiltzeko edota norberaren burua defendatzeko baliapide apropos honek, urteen poderioz, makina bat aldaketa jasan du, egun edergailutzat hartu eta erosten bait da. Iparraldeko 'Herriz Herri' astekarian elkar hizketaturiko Petri Harispuru dugu makilagiltzan prestu, eta elkar hizketa honetan oinarrituz ondorengo artikulotxo osatu dugu.

Petri Harispuru gazteak zur zizelkari lanetan ziharduen makilagintzan murgiltzeko aukera eskaini zitzaionean. Bere ofizio hura ez zebilen arras ongi eta aprobatu nahian makilagintzari lotu zitzaion. Honela, azken sasoi-parte honetan makilagintzaren merkatua ikusirik, honek eguneroko ogia segurta dezakeen lanbidea dela frogatu dio.

Makilagintzan basa mizpira hoberena

Makilak lantzerakoan altzarigintzan aritzea laguntza eskergaitza suertatu zaio ibarlar honi, «biziki lagundu nau zizelkari lanaren ezagutzeak. Makilagintza eta zizel obra elgarri hurbil dira ez badira ber gaiak lantzen ere» adierazi du. Lehendik zura ongi ezagutzen bazuen ere, ez zaio gauza bera larrua eta burdin lanarekin gertatu, aholku frango jaso behar izan bait du aurrera jotzeko.

Zuraren hautua egiterakoan basa mizpiraren aldeko agertzen da Petri, eta oihan ezaren larritasuna atzeman du dagoeneko, «lehen, etxe inguruetan baziren mizpira ondoak baina ainitzetan xertatuak. Orain, Oztibarren gutxi gelditzen dira. Amikuzeko eskualde horretan badira oihan batzu non atzemaiten den, baina gehienetan Biarnon eta zenbait aldiz urrunago era joan behar

Petri Harispuru ibarlarra lanean.

da». Zio honegatik, gerora begira etxe ondoan basa mizpira ondo batzu landatu behar izan ditu.

Basa mizpira etxera ekartzerako, tratamendu berezia eman behar zaio oiha-nean bertan. Oihanetik makilaak zuzen atera behar du eta «mizpira lanadarea makurra eta okerra denez, adar zaharrak pikatzen ditut». Makila zuzen atera dadin, landareari sortzen zaizkion kima berriak moztu eta bospasei urteetara makila gai bihurtzen da. Petri Harispuru azaldu duenez, azken urtean, udaberrian aski lodi delarik, ganit berezi batekin lantzen du azala, landarea beti bi zi delarik. Abenduan ditu mozten.

Tradizioneko lan moldeari eusteko grina

Labean xuritzen dute azala jalgiaztetako eta margotzeko eta, bidenabar, makilaa oker bada zuzendu. Honela, gaia prest da makilaa egiteko eta ondoren burdin lana datorkio.

«Gaietako partean, altzairuzko ezten batez armatzen da. Hau eskutokia debisatuz aurkitzen da. Eskutokia, sagar batez, burdinez edo idi adarrez egina eta larruzko xirikorda batek estalitako tubo batez osatua da. Beste muturrean, letoin, 'mallechord' edo zilarezko eraztun batetan sartzen da; hau brasatu eta euskal irudiez xixelatzen da. Hori egin eta, beste lan bat bada oraino egiteko dena: makilaren plomatzea», azaldu du behe nafar honek.

Garai batetako usadioei eutsi nahi dio, darabiltzan tresnak berak eginak dituelarik. «Tradizioneko lan moldetik bazter nindaike» borbiltzen du eta tresna berriren bat beharrezko izan duenean, eraztunak zentratzeko eta borbiltzeko, adiskideen laguntzarekin burutu izan du; beti ere, aipatu lan moldeak bertan behera utzi gabe.

Gazte hau makila ximpleekin egun batez aritzen da, baina ohorezko makilak direnean, irudi frango bezain aberatsez, luzaz lantzekoak omen dira. Iru-diak euskal hilerrietatik eta liburu zaharrietatik ateratzen ditu, makila eraberri-tuak egiteko.

Lehen ez bezala, larruarekin hasi dute lanean, makila zaharretan ikusitako moldeak aprobaten, baina horren zailtasuna erakusten du, «hastapenean, lantza zen zeren eta 20 bat uhalekin ari behar da. Makila borobil horietan, aise gehiago lan bada larru lanean, erdian pean baino largoago behar du izan larruak».

Beti ikasteko prest, lanari heldu dio Petri Harispuruk, «tresnen xtorio hori eta behar da denbora puxka bat hartu, ofizioa untsa eskuetan hartzeko. Orain uste dut prest naizela eta oraindik egin ahalak egiten ditut».

N.A.

Jose Miguel Azpiroz, 47 urtetako asturiarra, EITBko "zuzendari orokorraren aholkulari berezia" da, komunikabide horretako "bigarrena" askorez ustez. «Telenorte»ren zuzendaritza utzi zuen EITBtik eskeini zioten ardura hartzeko. Bere izendapena EAJ-PSOEren arteko hitzarmenaren ondorio bezala ikusia izan zen arren, aldaketa erizpide profesional soilengatik egin zuela ziurtatu digu berak. Irratiaren mundua mamitu du telebistan sartu aurretik: Asturias egin bait zuten. Hurrengo urtean ekingo zion EITBko lanari.

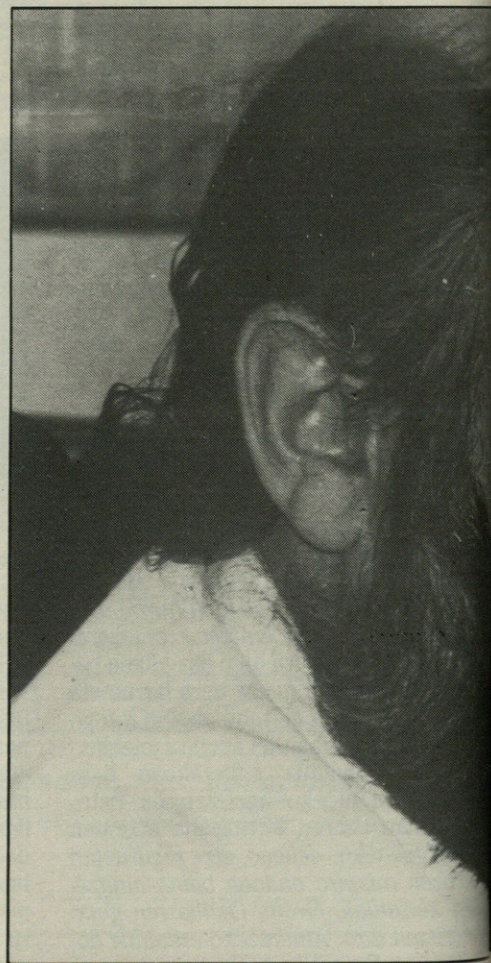
GALDERA: Zein funtzio betetzen duzu "Zuzendari Orokorraren Aholkulari Berezi" bezala?

ERANTZUNA: Gai oso zabalez ardurazten naiz, hau da, zuzendari orokorrak ematen dizkidan guztiez. Era guztitako gaiak izan ohi dira.

GALDERA: Nolaz sartu zinen Euskal Telebistan? EAJ eta PSOEren gobernu hitzarmenak izan al zuen zerikusirik zure izendapenean?

ERANTZUNA: Ez ez, hitzarmena urtearen hasieran izan zen, ni Bilbora etorri eta gutxira... Ortuondo berak deitu ninduen lan hau betetzera, besterik gabe. Nik Euskal Herriko informazioan esperimentzia handia nuen, ez da farolada, baina herri honetan informazioaren mundua gehien ezagutzen duenetarikoa naiz.

GALDERA: Euskal Telebistak Berlusconiak akordioaren arauera publizitatearen hazkunde handia nabaritutako zuela ziurtatu zen. Akordioa indarrean dagoela bada hilabete baino gehiago eta badirudi publizitate sarrerak ez direla igo...

Jose Miguel Azpiroz:

«ETB telebista da

lehenengo

eta publikoa gero»

ERANTZUNA: Akordioaren arabera, 850 miliotik 1.400 milioira pasako gara aurten. Urtarrilean ez da oraindik hazkunderik izan, baina ziur nago Otsailean eta Martxoan hazkundeak izango dugula. Hala ere, orain lortzen dutena lortzen dutela, urtearen azkenean sinatutako minimoa bederen ordainduko digute, 1.400 milioi alegia.

GALDERA: Baina akordioaren arabera ETBk %30eko audientzia behar du 'primetime' delakoan, bestela akordioa baliarik gabe geratzen da. Lortu al du ETBk audientzi maila hori?

ERANTZUNA: Bai bai, lortu du, erraz asko gainera. Kontuan izan behar dugu %30 hori audientziaren gainekoa dela, ez biztanlegoaren gainekoa, eta bi kaiteen artean erdietsi beharrekoa da. 'Ecotel' en datuen arabera 30aren inguruan gabiltza momentu honetan.

GALDERA: Audientzi inkestek, ea eta nork egiten dituen, emaitza zeharo desberdinak ematen dituzte. Inkesta horiek interes batzuen arabera egiten al dira?

ERANTZUNA: Ez, ez. «Ecotel» en, esate baterako, akzionistak TVE eta Telefoni-

ka dira, EGMn, aldiz, publizitate entrepresak dira jabeak, eta praktikoki hor ezin duzu ezer egin. Eta CIES erakunde zeharo independentea da. Sinesgarritasun handia dute, baina kontua da, ikerketa batzuk, burutzen diren moduagatik, kolokan jarri daitezkeela, eta izan ere, EGMko ikerketa kolokan jarri izan dugu beti.

GALDERA: Audientzi maila altua mantendu behar izateak ez al du ETB orduarik onenetan telebista komertzialak programatzera bultzatu?

ERANTZUNA: Ez ez. Euskal Telebistaren joera jendeak onartzen duen programazioa egitea da. Komertzialtasunera soilik joko bagenu, egiten dugun zenbait gauza ez genuke egingo. Programazio koherentea egiten ahalegintzen gara, eta prime time orduetan, munduko telebista guztiak bezala, audientziarik altuenaren bila goaz. Beste orduetan beste moeta bateko saioak jartzen ditugu, baina hau ETBn, TVEn, BBCn... munduko kanale guztietan gertatzen da. Audientziarik gabeko telebista batek ez du ezertarako balio.

GALDERA: Zein da, orduan, telebista publikoaren funtzioa?

ERANTZUNA: Nire ustez lehenengo sustantiboa doa eta gero adjetiboa, hau da, Euskal Telebista lehenengo telebista da eta gero da publikoa. Telebista publikoak telebista pribatu batek inoiz betekoz ez lukeena betetzen du, baina lehenengo telebista da, eta telebista denez, audientzia izan behar du.

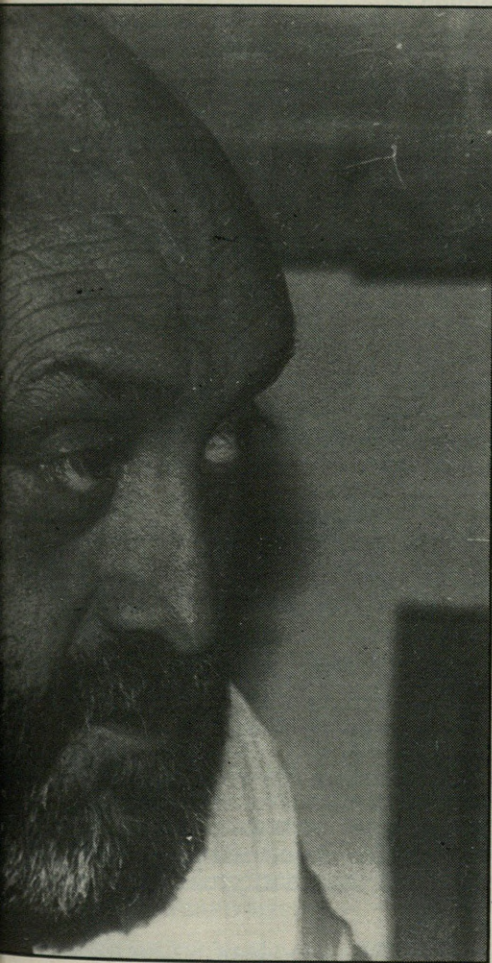
GALDERA: Baina telebista publikoak biztanlegoaren eskari kulturala betetzera jo behar duenez, telebista kultural bat 'prime time' n jartzeak ez al luke suposatuko berau jende gehiagok ikustea?

ERANTZUNA: Ez, erratuta zaude; jende berak ikusiko luke. Hori da errakuntzetariko bat, programa bat minoritarioa bada hala delako da, eta jartzen duzun orduan jartzen duzula, minoritarioa izaten jarraituko du. Minoritarioa den programa bat 'primetime' eko ordu batean jartzean sintonizatua duzun ikusleak kanalez aldatzea baino ez duzu lortuko, non aukeratu badauka eta.

GALDERA: Telebista pribatuak, satelitearen bidez jaso ahal izango ditugun kanpoko telebistak... laister panorama telebisiboa berria izango dugu. Hau ikusita, ETBk telebista lokalago bat egitera ala telebista guzti horiekin konpetitzera jo beharko luke?

ERANTZUNA: Beste kanalekin kolaboratzen ez badu garbi dago lehian ihardu-

**«Euskal
Telebistaren
joera jendeak
onartzen duen
programazioa
egitea da»**

**«Telebista
pribatuekin
konpetitu egin
beharko luke
ETBk eta
konpetitu
egingo du»**

teko aukera gutxi izango duela, baina beste kanale autonomikoak dauden momentutik, TVErekin ere konpetitzeko posibilitatea du ETBk. Telebista pribatuekin konpetitu egin beharko luke ETBk eta konpetitu egingo du, beste telebista autonomikoekin bat eginik. Telebista lokalek bokazio zeharo minoritaria dute, beren eremua eta lana dute... ez dut uste ETBk telebista lokala izan behar duenik. ETB Euskal Herriko telebista bat da hemengo gauzen berri, hemengo ikuspegiz, ematen duen zentzuan, baina era berean munduan gertatzen den beste guztia barneratu behar du bere programazioan: espektakulua, kultura, edozein eratakoa...

GALDERA: Zein eritzi duzu ETB1 eta ETB2 kanale bakar eta elebidunean bilatzeko PSOEk egin zuen proposamenaz?

ERANTZUNA: Beno, gero atzera egin zuten, bi kanalak segi zezaketela esan zuten. Ni ez nago batere ados PSOEk atera zuen txosten harekin.

GALDERA: ETB1 eta ETB2 bere horretan jarraitzea iruditzen al zaizu egokia?

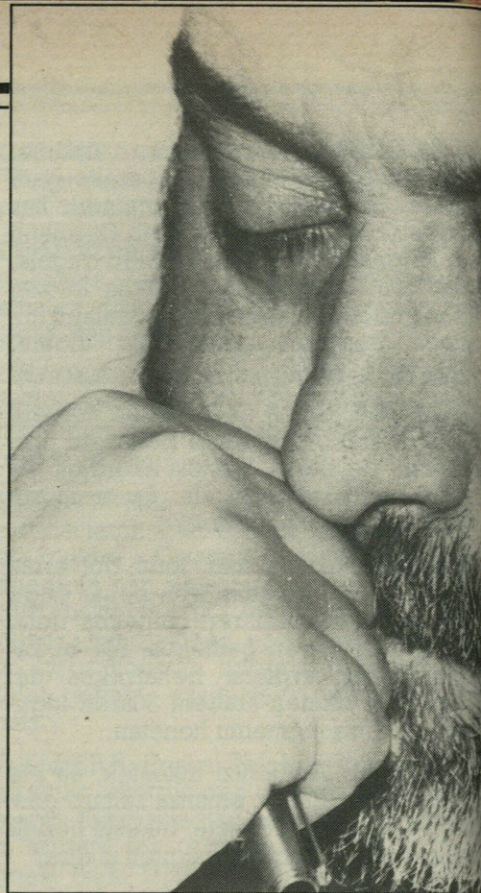
ERANTZUNA: Bai, bai, erabat.

GALDERA: Eta ikusten al duzu ETB2aren beharrik?

ERANTZUNA: Hor dagoela errealitate bat dela uste dut. ETB1ak definizio eta bokazio argia du, euskararen normalizazioa dena, hau da, ETB ez da euskara irakasteko lekua, baizik eta euskara hiritarren bizitzan normala izan dadin eragiten duena. Eta normalizazio horretan 'Dallas', futbola, telebista kulturalak, musikalak eta dena sartzen da, hori da hizkuntza bat normala egitea. Baina kontua da hizkuntza hau oraindik gutxiengo batean asentatzen dela eta telebista honek hedapen handiagoa ukan nahi duenez Komunitatearen osotasunean, orduan ETB2 sortzen da. Bere sorrera eztabaidagarria dela, bai, baina ni ez naiz horretan sartzen, orain existitzen da, eta absurdoa da komunikabide batek audientzi altuagoa izatearen aukerari uko egitea.

GALDERA: PSOEren informe horren ondorioz hitzarmeneko bi alderdien arteko batzordea osatu da hemendik aurrera ETB nondik nora joango den erabakitzeko. Zer hitzegin da batzorde horretan?

ERANTZUNA: Bai, uste dut batzorde hori osatu zela, baina ez dakit ezer kontu horretaz. Gu hemen lan egitera dedikatzen gara eta ez dugu politikarik eginen.

GALDERA: Baina telebista politikan egiten da...

ERANTZUNA: Ez da komeni.

GALDERA: Gaur egun ETB1 eta ETB2 egitura bakarrean sostengatzen dira, aurrekontu bat, profesional talde bat bi kateentzat... Egokia erizten al diozu egitura hori mantentzeari?

ERANTZUNA: Forma hau egokia dela uste dut, gainera, aurrekontua ez da bakarra, kanale bakoitzak bere aurrekontua du emisio orduen arabera. Baina hainbat errekurtsoren probetxamendua oso ondo dago, hau da, absurdoa litzateke bi ekipo eta bi kamara informazio bera betetzen aritzea, tonu berberetz eman go denean.

GALDERA: Nola funtziona dezake zuzendaririk gabeko telebista batek?

ERANTZUNA: EITBko irratiek bere koordinadorea dute eta EITBko zuzendari orokorrak, praktikoki, ETBko zuzendariaren papera betetzen du.

GALDERA: Ez al dago tarteko karguen hutsune nabarmen bat?

ERANTZUNA: Zeuden hutsuneak betetzen ari garela uste dut, aurtan bete dira funtsezkoak ziren karguak, zuzendaria salbu, baina esaten dizuet bere funtzioak zuzendari orokorrak betetzen dituela.

GALDERA: Langileak 6 urte daramate

konbeniorik gabe, ezta?

ERANTZUNA: Bai, baina hitzegiten ari garen une honetan, azken berrien arabera bederen, asuntua konpondua da-goela uste dut.

GALDERA: Joan den urte zahar gauean ETBko langileek greba egin zuten eta, ez zen ezer pasa. Komunikabideek ere jaramon gutxi egin zieten. Zer gertatzen da, ETBk benetako pisurik ez duela?

ERANTZUNA: ETBren pisu erreala audientziak ez ezik sektore guztietako ETBrekiko ardurak ere demostratzen du. ETBz mundu guztia arduratzen da. Ez da ETBk eraginik ez duela baizik eta greba hura pixka bat difuminatua geratu zela, zorionez.

GALDERA: ETB euskararen normal-kuntzarako bidean ikaragarritzko urratsa izango zela pentsatu zen; ilusio handia piztu zuen. Erantzun al dio ETBk iguripen horri?

ERANTZUNA: Nire ustetan euskararen normalkuntzaren bidean eman den pausorik garrantzitsuen telebistaren bidez eman da. Momentu honetan ETBren programazioa, %100ean, euskaraz da.

GALDERA: Gaztelerazko azpitoluak ez dira ezabatu oraindik, Koldo Anasagasti produkzio arduradunak desgertuko zirela esan zuen arren.

ERANTZUNA: Ezabatu zitezkeela aipa

tu zen baina erabakirik ez zen hartu. Euskara oso ondo menderatzen duenari enbarazo egin diezaiokete azpitoluak, baina ez da gauza bera gertatzen euskara ikasten ari denarekin. Nire eritziz azpitoluak mantentzea ona da, baina ez dut deskartatzen ezabatu daitezkeenik.

GALDERA: Gaztelerazko publizitatea ere bada ETBlean.

ERANTZUNA: Hori ekiditzea oso zaila da, entrepesek bere spota dute eta horixe ematen dizute. Zuk ez baduzu bikoizten... bikoizketa ordaindu egin beharko litzateke.

GALDERA: Zein dira ETBren mugak? Aurrekontuak agian?

ERANTZUNA: Bai, ETBren aurrekontua oso mugatua da. Ez dut Kataluniakoarekin konparatu nahi, baina Galizakoaren aldean ere oso murrizta da, hark aurrekontu bera bait du, baina kanale bakarrarentzat.

GALDERA: Dagoen presupostuarekin ez al da gehiegi bi kate egitea, ordu kopuru handiarekin gainera?

ERANTZUNA: Egiten ari gara eta nire ustez ez doa gaizki.

GALDERA: 'Telenorte' ko zuzendari izan zinen urtebetez. Orduan ere, gaur egun bezala, euskararen presentzia hutsaren hurrengoa zen. TVEko zentru errejonalek ez al lukete bertako hizkuntzetan gehiago egin beharko?

ERANTZUNA: Zaila da niretzat gai honen gainean hitzegitea, TVEko erizpi deetan ez bait dut sartu nahi. Baina esan dezaket ni TVEean nengoela nire erizpi dea 'Telenorte' ko albistegia elebiduna izan zedin ahalegintzea izan zela.

GALDERA: Azken galdera gisa, eta zuri dagokizunez, ETB2ren zuzendariaren funtzioa betetzen duzula eta PSOEk ETBko zuzendaritzan duen ordezkaria zarela esan izan da. Egia al da?

ERANTZUNA: Lehenik, nik ez daukat PSOErekin inolako zerikusirik, baditut lagunak PSOEn beste alderdietan ditudan bezalaxe. Bigarrenik, ni ez naiz ETB2an arduratzen, nik batean zein bestean egiten dut lan. Hori esan duenak ez daki gai honetaz ezertxo ere, eta ni neu ere ez nau ezagutzen.

GALDERA: Baina ez da kasualitatea izango zure izendapena EAJ-PSOEren arteko hitzarmenaren ondoren izatea?

ERANTZUNA: Kasualitate hutsa da.

I.MURUA
B.ARTOLA

*«Ez nago batere
ados PSOE
atera zuen
txosten
harekin»*

larrun

Hona gure alea,
euskal nazio
projektu bati
buruz

**Hazparneko «Eihartzea»
kultur etxea zabalik**

Joan den hilabetearen ezin erabaki izan bazuten ere, berriro ere bildu dira Eihartzea kultur etxeko kideak ez-ohizko biltzar nagusi batean. Diru arrangurak ezin gaudituz eta langilerik gabe, eta Baionako Euskal Herriko Kultur Zentroaren bategi laguntzarik ezin erdietsi ahalik, zenbaitek kultur etxea itxia pentsatu zuen. Baina azkenik herriko kontseilutik 25.000 liberatako babes batek zorraren parte tiki bat estaltzea posible egin duenez, oraingoz zabalik mantenduko ditute, kultur ekitaldirik apailatzeko aski eduki ez arren.

Aipatu bestalde, dimititu zuen batzordeak ordezkioa topatu duela, tartean direla egun: Mitxele Irigoien, Bernardette Irigoien, Marie-Jo Barbace, Monika Mongaburre, Yvette Dubois eta Bernardette Lizant.

ROCK EGUNA**BAIONA Ttipian 11^{AN} 12^{AN}****LARUNBATA**2^{etan}

25 ikusgarri mahai:

MILITARISMOAREN AURKA,
ERREPRESIOAREN AURKA...
PATRIARKALISMOAREN AURKA,
FAXISMOAREN AURKA,

ARBEL HAUNDIK bideoak

biribilketa:

TXISTU, TRIKITITXA,
DANTZA ETA ANTZERKIEKIN.
GAINERA, AUTODEFENSA
IKUSGARRIAK
EMAZTEEN ESKUTIKAN.

ASTE BURUKO GAU GUZETAN JANARIA ETA EDARRIA
LEKU DESBERDINETAN KANTARI TXISTU TOBERAK...

7^{etan}

roK Kantaldia

PRESTUAK

BIZKAREZURRA

IGANDEA

etan

2 BAZKARI HERRIKOIA

MAHAINAK TRIKITILARIAK

TXISTULARIAK EDARRIA

KOLDO AMESTOY

etan

5 Kantaldia

ZEIN ERE ETA ABAR...

**DATORREN ASTEBURUAN JOKATUKO
BOTERE PUBLIKOEN TRABEZ GAIN****Iparraldeko III. Rock Eguna
Baionan «Patxa»k atondurik**

**Aurtengoarekin Rock Egunaren 3.
edizioa burutuko da heldu den larunbata
eta igandean Baionan Ttipian, martxa
eta borroka lemaz, presoen laguntza eta
taldearen sostengatzeko aukeraz.**

Baiona Ttipian 25 ikusgarri mahai paratuko dira hurrengo larunbatean Patxa taldeak antolatutako III. Rock Egunean. Horrez gain, bideoak, kalejirak, herri bazkari eta afariak eta batez ere rock musika frango igandera bitartean. Nahiz eta botere publikoak Patxa taldearen ekitaldiak oro porrotera bultzatzen saiatzen diren azken bolada honetan.

Patxa Iparraldeko gazte kolektibo bat da, bertako errealitateari gazteak ideikitze asmoz ahalik eta borroka arlo gehien sortzera bermatzen dena. Sortu zirenetik ordea, oztopoak aurkitu dituzte etengabe beren bidean: 88 azaroan taldearen

'Patxokia' ideikitzea debekatu zieten, urrian Pantxoa Avegerin-en aldeko manifestaldia galerazi zuen prefektak, Patxaren ekitaldi kanpainetan atxilotu taldekiedeen aurka iragan eta iragango dira auziak (Yves Salaberri eta Dominique Ageerre kasu). Eta azkenengoa, iazkoan bezala Rock Eguna Ezpeletan ospa dadin debekua jaso dute herriko etxearengandik, funtsarik gabeko aitzakiak medio.

Hala eta guztiz, Baionara mudantza eginik, ez da rockik faltatuko heldu den asteburuan, martxa eta borroka lemapean, arrakasta eta giro aproposa ziurtatuz.

**Pop-Rock lehen
lehiaketa Bilbon**

Bilboko udalak antolatutako lehendabiziko pop-rock lehiaketan antza denez euskal rock gutxito izanen da, ostirale honetan bertan hasi eta apirila bitartean. Bi hilabetearen barrena Estatu espainolekoentzat zabalik egongo den sariketa bait da, eta dagoeneko berrehun bat taldek eman du bere partaidetza izena. Ez da harritzekoa hainbesteko arrakasta, ezen irabazleak zer eramanik ugari izango du-eta: disko luze baten grabaketa doainik eta 250.000 pezetatako saria.

Ez al luke hobe udal-txeak musika mota honen zabalkundea ziurtatzen laguntzeko Bizkaiko diskoetxe pobreen aldeko dirulaguntzak banatzea? Rockaren promozioa hilik da kasik herrialde honetan, taldeek eskazian dituztelarik edo-zelango grabaketarako aukerak.

Aste honetan

Ondare artistikoa:
altxorra alferrik galtzen
(46. orrialdea)

Carlos Sanz pintorearen
erakusketa antologikoa
(48. orrialdea)

Imanol Irigoien,
pintura eta poesia bat
(49. orrialdea)

Joserra Bilbao,
literatur sariketetat
(50. orrialdea)

J.R. Madariaga
poesiaz estreinatu
(51. orrialdea)

Munduan zabaletik
kultura
(53. orrialdea)

OBRA PUBLIKO ETA PATRIMONIO INDUSTRIALAREN BABESERAKO EUSKAL ELKARTEA SORTU BERRI DA, AGFA ENTREPEZA LAGUN

Ondare artistiko eta kulturala, herri historiaren altxor preziatua

Egundoko sarraskiak egin dira urteetan barrena artelan eta hainbat eraikuntzen suntsiketekin, batere garrantziarik gabeko ondare eta altxor izan direla kontutan hartu gabe. Azken aldian patrimoniaren defentsa eta babeserako zenbait elkarte sortzen ari da.

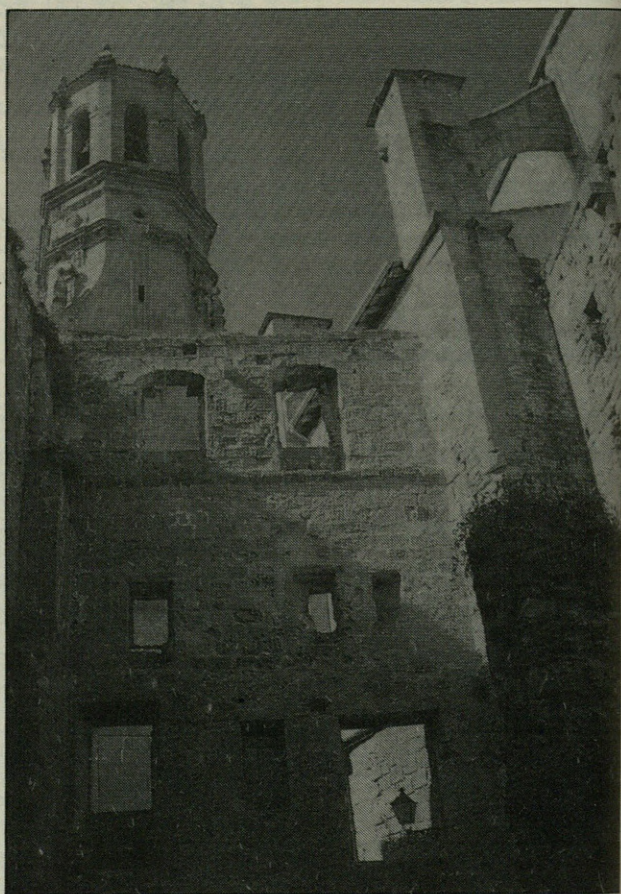
Aspaldi honetan sarri samar mintzatzen da ondare artistikoaz, errestaurazioak egiten ari dira han eta hemengo eraikuntzetan, eta gero eta gehiago dira instituzio publikoek gaiari buruz argitara ematen dituzten katalogo nahiz argitalpenak.

Ondareaz ulertzen da, gizonak sortu eta hurrengo belaunaldiei transmititzen dien aberastasuna, bere balioagatik nola esanguragatik gordetzea merezi duen hura. Azken batean ondare artistikoa baino ondare kulturalaz beharko ginatke mintzatu, herri baten kultur ezaugarriak sustatzen dituen *bagage* horretaz ari garelarik.

Orohar, ondare artistikoa aipatzen dugunean, inmu-bleari —mugitu ezin daiteke- na— eta muebleari —objetu artistiko nola erabilgarriak barne— egiten diogu erreferentzia, espresio artistiko gisan. Ondare arkitektonikoa beraz, inmu-blea genuke (historiko-artistikoa deitua baita ere): elizak, gazteluak,

zubiak edo eta bestelako eraikuntzez osatua. Inmu-bleen artean leudeke, etno-grafikoa, piktorkoa eta antzerakoak. Baina jakina, se- gun eta zernolako gizartean bizi, ondarea zertan den defi- nitzeko erizpideak aldatu egin ohi dira. Hortaz, zenbai- ten ustez patrimonio kultural- tzak jo beharko genituzke zenbait baserri (egitura, ain- tzinatasuna eta hainbat ezaug- arri berezikoak izan daitez- keen neurria), eta baita ere burdin-olak edo trenbideak (ondare historiko eta indus- trial diren heinean).

Historiak aurrera egiten duen ahala, alegia, zerbait ondare legez hartzeko erizpi- deak —betiere subjetoak— berritu egiten dira, ezen oraindano halakotzat jo ez diren makina bat fruitu egun adierazgarri gerta baitaitez- ke gizarte baten nolakoa, his- toria eta kultura ezagutzeko. Era berean, kontutan eduki behar da erizpide horiek guz- tiak diferenteak izan daitez- keela bakoitzarentzat, nahiz

XIII. mendean eraikitako Getariako eliza. Hainbat alditan erreka, itsasoak erasotua eta Karlismetan erdi birrindua.

eta nolabait ere denon baitan kontzeptu hau amankomuna izan ohi den. Ostera, desber- dina suertatzen dena zera da, ondarea nola gorde, zaindu eta itxuraberritu beharreko erizpidea: errestauratu behar al dira?, dauden daudenean gordetzea ez ote hobe?, garai bateko funtzionamendua errespetatuz martxan jarri?

Kultur interes ondasunak

1985. urtea bitartean, ga- rrantzia maila desberdinak nabarmentzen ziren patrimo- nioaren artean: monumento 'nacional' deituak zirenak, probintzialak, herritarrek eta orokorrak azkenik. Baina ur-

Zangotza zubi metalikoa. Ondare industrial eta obra publiko gisan jotzen dena.

te horretatik aurrera ordea, legea aldatu eta BIC edo Kultur Interes-Ondasunak deiturikoa hedatzen da, zeinaren arauera denak maila berdinean kontsideratzen hasten diren. Gaur egun legez jotzen dira zenbait gauza patrimonio gisan, bestetzu aldiz gizaritearen gehiengoak edo kontutan hartzen dituenak.

Horrek esan nahi du honez gero heldu dela ordua ondare gordegarrizak zerk behar duen izan erizpideak aldatzeko, nahiz eta egunetik egunera egundodo sarraskiak egiten ari diren, hainbat eraikuntza bertan behera sunsituz: baserriak (XVI. mendekoak izan daitezkeenak), fabrikak (duela mende bat martxan zeuden bezala oraintsu arte mantendu direnak edo dihardutenak), trenbideak (garai batean Gipuzkoa Europako nagusia baldin bazen ere batere zaindu ez dena), zubiak, ubideak, errepi-deak...

Azken hauek oraindik ondare ez-babestu moduan jo behar izaten ditugu, berez legeak eta Administrazioak ez bait du horien defentsarako baliapiderik ipini. Horrexegatik, garrantzitsuak gertatzen ari dira zenbait kultur elkarte eta erakunderen kezka eta esfortzuak, instituzioengan eragin dezaten eta ondare ar-

tistiko eta historikoaren barnean sar ditzaten. Dena den, ez litzateke lojiko gertatuko halako guztiak babestu nahi izatea, hala Administrazioak nola elkarte eta erakunde kezkatuek ez bait lukete gaitasunik izan hainbesteko kopuru eta tamainari aurre egiteko.

Esenplu adierazgarri batzu aipatzearren: bada Bergaran ziur aski asko iraungo ez duen fabrika testil bat —ez garrantzitsua bere arkitektu-ragatik, baina bai herri hone-tan izan duen esanguraga-tik—; Zumaiatik Zumarraga-rako bidea egiten zuen eta bertan behera utzia izan den Urola trenbidea...

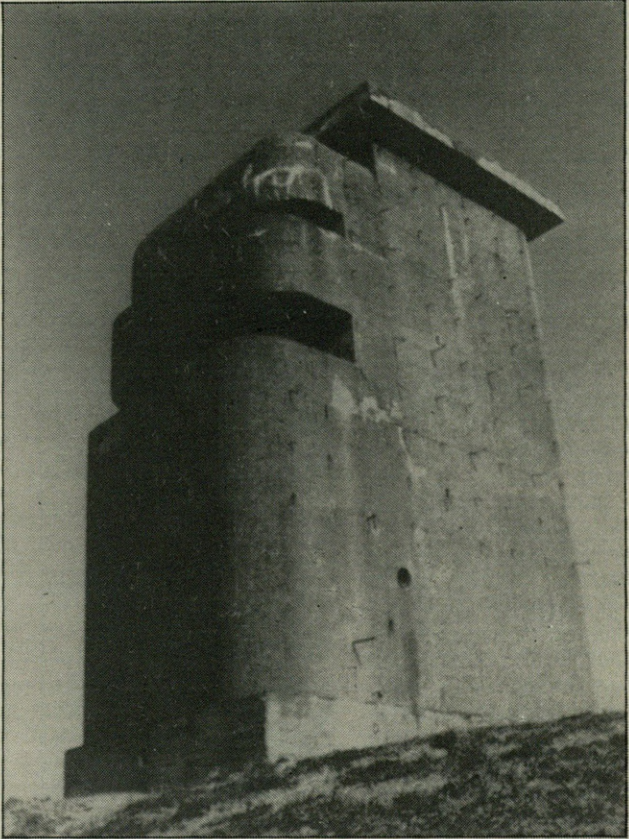
Ondare industrial

Maiz, ez da erraza izaten ondare gisan kontsideratzea hainbat eraikuntza: behinola zure aitak besoa galdu arazi zion fabrika hura eta bertako tramankulu zaharrak, gerra-te garai batetan beharturik zerorrek egin behar izan du-zun errepide bat, edo eta agintariren batek bereztat propio eraiki arazitako gazte-lu bat. Hain zuzen horrelako-eeek, ondare sinbolikoek (es-kulturak, efigieek eta aba-rrek) eta ondare industrialek kontraesanak eta eztabidak eragin ditzakete jendearen-gan.

Gaur egun sortze bidean dago Obra Publikoa eta Ondare Industrialaren Babesera-ko Euskal Elkarte, dagoene-ko Bizkaian aurreratuxe da-bilena, eta Gipuzkoan segida hartzen ari zaiola, Nafarroa eta Arabari aurrerago ekite-ko. Erizpide hauetan oinarritzen den lehendabiziko elkar-tea Catalunyan sortu zen, on-dotik estatala den bigarren zabalago bat eratu ere egin da, eta Euskal Herriko dugu Estatu espainol mailan funda-tuko den hirugarrena.

Bizkaiko ondarearen in-bentariuma egina dago jada-nik, Agfa multinazionalak

doa, zubiak eta tunelak arte obratzat hartzeko modukoak diren; ubide eta presen bir-moldaketa, egun Federazio Hidrografikoak proiektatu behar duena; kaltzadak (Do-nostiatik Deba bitartekoa edo San Adriango tunela eta XVII. mendeko kaltzada); portuak (Zumaiakoa kasu, egundoko zurezko gruak zi-tuena). Ondare industrialen artean aipatuko genituzke bestetik: errotak eta zerrate-giak (pre-industrial gisan dei-tuak); garbitegiak; fabrikak

Lapurdikok Bokale herriko lurretan Hitler-ek eraiki arazi zuen bunkerra. Ondaretzat hartu beharko ote litzateke? Erizpide desberdinen arauera eztabaidak piztu daitezke.

egin duela horren sponsor kontua, nahiz eta Jaur-laritzak eta Deustuko Unibertsitateak ere kolaboratu duten. Halaber, Gipuzkoan eta Ara-ban ere aipatu multionazio-nal horrek jarraiki nahi dio patrimonio industrialaren la-guntzen.

Obra publikoen artean ba-besteko ahaleginak egite-koen artean dituzte: Norteko Ferrokarria, zeinaren tendi-

(zeramika, burdinolak, testi-lak...); mehategiak eta abar.

Artea, historia, industria eta herri baten kultur ezau-garrien defentsarako egune-tik egunera kezka handiago agertzen hasi den itxura na-gusitzen hasia da.

GORKA ARRESE

ERAKUSKETA ANTOLOGIKOA DONOSTIAKO SAN TELMO MUSEOAN

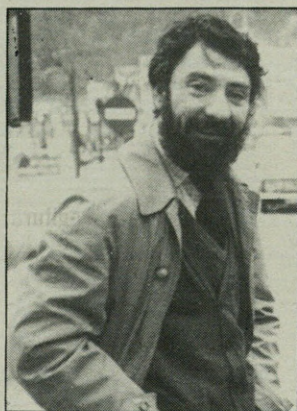
Carlos Sanz eta J. San Martin «Denboraldi bat Infernuan»

Urtarrilaren azkenetan hasi eta otsailaren 26a bitartean ikusi ahalko duzu Carlos Sanz (Donostia 1943-87) pintorearen erakusketa antologikoa San Telmon. Bertan, obra piktorikoa, marrazkiak, collageak, eta bai eta ere bere literatur produkzioaren zenbait atal.

Erakusketak biltzen duen antologi obraren gehiengoak Erkide Autonomoko kolekzio partikularretatik eskuratu da, nahiz eta, gutxienez, Madril, Salamanca, Gerona, Burgos eta besteetarik ekarri behar izan. Javier San Martinek egin du Carlos Sanzen erakusketa antologikoa eta autorearen katalogoaren kontu, praktikan bere obra guztia biltzea lortu duela.

«*Neurri batean* —aitatzen digu San Martinek— *bere garai eta espazio geografikoak baldintzaturiko ezaugarriak artista izan zen Carlos Sanz. 60. hamarkadaren erdialdean hasita, modernidade zuzpertzaren arrastoz beteriko pintura garatu zuen, egungo berrikuntzei zabalik betiere.*»

Agian pintorearen ikonografi erreperetorian gehien nabarmentzen dena obraren tematika bera da, zeinaren trasladata hizkuntza literarioa agerian geratzen den katalogoak dakartzan testuetan. «Sinestro», «iluntasuna», «bakardadea», «haragia», «gorputza», «zattia», «barnekaldea» hitzek esangura erreala hartzen dute Carlos Sanzen obraren bisualizatzeko orduan.

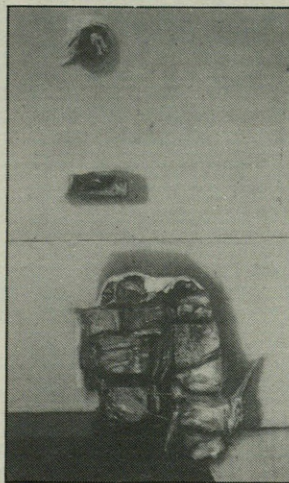

1984ko apirila.

«*Artistak 1968tik aurrera garatutako forma plastikoetan nagusia da materia organikoan oinarrituriko oihala piktorikoa. Ezin zehaztu dezakegu bere obretan bizi diren gizakien natura intimoa, baina bai materia organikoa edo eta giza nahiz animalaren kondizioa. Bizi eta hildakoaren arteko anbiguitatea bere argumetu piktorikotako bat dugu, espazio kezkatia sortzeko. Tematika tetricoa aldebat, zerbait definitzearen, azpimarratu beharrekoa zera da, pintatzeko plazerra somatzen dela bere izpirituan.*»

Irudi piktorikoen errelatu konplexua

Bere belaunaldiaren testuinguruan, artistaren ekarpenari dagokionez, Javier San Martinek dio: «*Carlos Sanzek figurazioaren irudi ezezaguna ekarri dio gipuzkoar pinturari. Zehatzago, irudiotan nahasten dira errealtateari buruzko osagaiak alde batetik, eta bestetik pinturari eta bere elaborazioaren prozedurari dagozkionak, gisa honetan sortuz inpakto narratibo indartsuko sistema konplexuak. Aurreko belaunaldian, Ruiz Balerdi, Sistiaga edo Zumetaren abstrakzio informalista zeinu piktorikoaren pro-*

Oleoa (1978).

dukzioan zetzan; eta ondorengoan joeraz —Ameztoy, Cárdenas, Zurriaran, Nagel— forma piktorikoen errelatu konplexuagoa lortzen dute, maila sintaktiko elaboratuagoaz.

«*Gero, 70. hamarkadaren hasieran bere soluzio estilistikoak ezaugarri pertsonalagoak*

hartuko zituen 15 urtetan barrera, inguruko kontestutik aislaturik utziko zuena, intimitate traumatiko samarrean burutuz.».

1976ko abendua.

Ze ondorio izan du orduan bere obrak artista gazteengan? Zer nolako eragina somatzen da egungo ingurunean? «*Carlos Sanzen obra kolokan geratzen da, begirada desberdin baten esperoan, helburu artistiko diferenteen esperoan. Bere pintura iraganari dagokio mementu honetan, eta errepasso historikoa beharko da zuzpertzeko.*»

Erakusketa antologikoa hau bihurtu liteke bere esistentzia eta ekimenen erreferentzia garrantzitsua, «*hasieran 'salbamentu operazio' gisan planteatu nuen*». Eta erakusketa hau sekula burutu izan ez balitz? «*Uste dut Carlos Sanzen figura piktoriko eta artistikoa betiko desagertuko litzatekeela.*»

ESTHER FORCADA

«ARGIAREN BARNE DISTANTZIAK», LIZARDI POESIA SARIA

Imanol Irigoien: «Ez zait interesatzen erretorika; poesia esentzialera jo dut»

Sopresaz hartu zuen jendeak Lizardi Saria Imanol Irigoienek eskuratzerakoan. Inork gutxik zekien literaturari heldu zionik, pintatzen zuela ezagun baldin bazen ere zenbaiten artean. Eta gurekin solasean, ia gehiago mintzatu zen pinturaz, poesiaz baino.

Oiartzunen bizi da Imanol Irigoien altzarra, eguneroko ordu gehienak lantegian igarotzen dituen arren, bizi-bizian daraman pinturarako zaletasunak jaten dizkiola etxe-koak. Antza denez, gaztetandik jaso zuen kreaio artistikoarekiko kezka familia giroan, nahiz eta berrogei urtetatik gertu zelarik baino ekin ez pintatzeari. Eta literatura berriz, are berankorragoa bere baitan, hirurogeietarik gertu dagoela, orain bi urte eta piku hasi bait zituen «Argiaren barne distantziak» liburua lehenera idazketak.

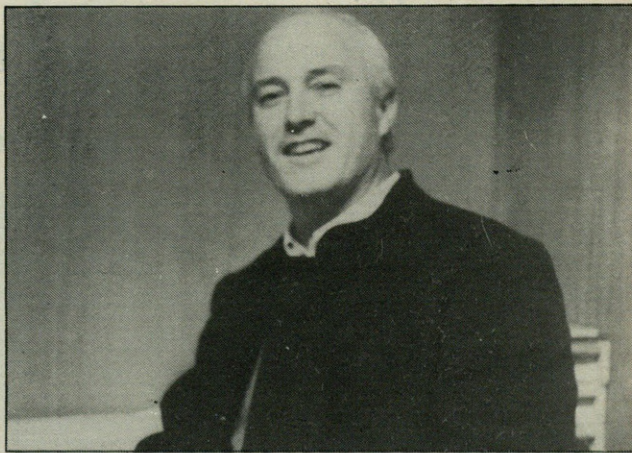
«Nigan, pintura eta literatura uztarturik baino gehiago, uste dut bat direla; bi espresamolde desberdin, bata kolore eta plastikaren bitartez datorrena, eta hitzak eta beren arteko loturetatik datozen imajinez bestea. Pinturagatik arduratuago nagoen neurrian, konposizioa, koloreak eta argi eta itzalaren arteko dialektika eta halakoek kezkatzen naute. Orduan konturatu nintzen plastikaren bitartez adierazi daitezkeen horiek ere hitzen bitar-

tez, espresamolde desberdinez ere adieraz nitzakeela».

Bere anaia Juan Mariarekin udaldiko oporretara joandako batetan hasi zen izkiriatzen, «goiz eta arratsaldeak pasatzen nituen horretan. Juan Mariari erakusten nizkion, eta berak ematen zidan jarraitzeko adorea. Idatzirikoak urtebetez utziko nituen, eta hurrengo oporraldietan segituko».

Argi poetikoaren bila

Argiaren azterketak kezkatzen du batik bat Imanol Irigoien, bere plastika lanak ere bide horretatik abiatu dituela. «Ez ordea argi inmediatea eta lekuan lekukoa, baizik eta argi intemporalaz egagutu nahian poesiaren bitartez; argi fisikoaren metafora izango litzatekeen argi poetikoaren atzetik edo, esango nuke. Argiaren eta itzalaren arteko dialektika: argiak itzala dakar eta itzalik ez legoke argirik gabe». Poesiak filosofia eta metafisikatik zerbait duela aipatzen digu: «idazle batek ongi esan zuen bezala, poesiak ezagu-

«Argi eta itzalaren dialektikak kezkatzen nau. Argi fisikoaren metafora litzatekeen argi poetikoa».

tzen duzun hura dauka soberan, eta ezagutzen ez duzun horren bilaketa behar».

Hainbat ataletan egituratua dago «Argiaren barne distantziak» liburua, horietarik bakoitzak pintore zenbaiten obren ikusmira eta azterketak eragindako erreflexio poetikoa dakarrela, jarrera amankomunak agertarazi dizkioten pintoreekikoa azken batean. Horrela, Vermeer, Di Chirico, Van Gogh, Cristino de Vera, Ormaeola eta besteren obren inguruko egituratzen dute liburua atalka, hauetan beste zenbaiti gehiago ere omen egin dien, Malevich 'supramatista'ri kasu: «hark pintatu zuen 'Supremo' kuadroa, 'lauki beltza fondo zurian', berriro ere argia eta itzalaren dialektikaren inguruan murgiltzen garela solasean. «Nik uste dut bastante zentratzen naizela kolore zurian; ilunak eta zuriak, argiak eta itzalak. Zuria ere, finean, kolore guztien

bilduma bait da».

«Poesian ere ez zait interesatzen erretorika, eta piskabat jo dut esentziara, ahalik eta hitz gutxienekin adieraztera, poesia esentzialera edo. Joera eliminaziokoa izan dut, eta Juan Mari ere esaten nion: 'ahal dugun gehiena kendu behar dugu; jartzea, jartzea erraza duk'. Aholku onak izan dira nerretzat bereak».

Horregatik, Lizardi Sarirako ezinbestekoak ziren seirehun inguru bertsoetarik mordoxka bat kentzeko asmoa du oraindik ere. «Gehiegi dira. Asko laburtuko nituzke, eta oraintsu egin ditudan beste zenbait gehitu agian. Dena den, jende gehiagok irakurtzea nahi dut ezer kaleratu aurretik». Erein argialetxearen eskutik aurrean bertan plazaratuko den liburua zai geratzen gara.

GORKA ARRESE

KUTXEN ETA UDALEN BETEBEHARRA AL DA KULTUR POLITIKA?

Literatur politika egitasmoaren faltan

Aspaldi darabilt honetaz zerbait idazteko asmoa, eta gaur, «Jakin» en azken alean Koldo Izagirrek honi buruz egin duen artikulua irakurri eta gero, makina aurrean paratzeko gogoa sartu zait. Ez hari erantzun nahian, arazo berari beste ikuspegi batetik heltzeagatik baizik. Bide batez, esan dezadan, Koldoren artikulua interesgarria eta piperminetsua topa dudala.

Eta zer dela eta nahi duan eman nire eritzia? Argi apur bat ematearren. Urte batzuk daroztat literatur sariketa baten antolaketan, eta arazo honetan, idazleak eta kazetariak izan dira hitza hartu dutenak gehienbat, beste aldekoak, ezkutuka lez geratu izan direlarik.

Hasteko, esan, kritikarik zorrotzenak antolaketan arinkeriari dagokionez etortzen direla, hau da, lehiaketak, inolako helburu kultural barik, irudia garbitzeko bakarrik egiten direla, dirua alperrik gastatuz. Orokorrean ados egon naiteke. Baina, aurrezki kutxen edo udalen betebeharra ote da politika kulturala diseinatzea? Ezetz ueste dut. Bestalde, honetan diru asko gastatzen dela? bai, baina, hau diona, kritika horren arriskuaz konturatu beharko litzateke, zeren eta horrelako erakunde bati, irudia zaintzeko, berdin izango bait litzaioke ditu hori beste arlo 'kultural' batetara zuzentzea (kirola ere 'kultura' horren barruan kokatzen dela) eta euskal literaturak ez luke ezer irabaziko sariketa barik geratuta.

Kultur eta literatur politika orokorra zehaztuta ez dagoen bitartean, diru eta esfortzu hauek, hobeto bideratzeko modu argirik ez dagoen bitartean, ni, egoera ho-

ni ahalik eta etekin handiena ateratzearen aldekoa naiz. Eta honetarako zera proposatuko nuke:

1.— Egutegia.

Egun, 60 lehiaketa edo egiten dira urtero, ezelako ordena barik. Desmadre hau konpontzeko, egutegi bat ezinbestekoa da, urtean zehar egingo direnak logikaz banatuz, inportanteenak urtearen amaieran pilatu barik, adibidez.

2.— Arloak antolatu.

Dagoena aztertuz, hutsuneak bete eta errepikapenak kendu. Hots, ezin bestekoa litzateke liburu argitaratuetzako sari bat, edota nobela arloan 6 egiten badira, parte hartze urriarekin, bateonbat espezializatu, eta, gure narratibari gutxi lantzen den arlo edo gai konkretu batetara eraman.

3.— Epaimahaiak.

•Epaileen eritzia, neurri batean publikoak izan daitezela, eta obra bat aurkezten duen idazleak, epaile bakoitzak bere lanaz esandakoa ja-

kiteko eskubidea izan dezala, saritua suertatu ala ez, horrela, sariketek kritika funtzioa ere izango luketelarik.

Honetarako, epaia eman eta gero, idazle bakoitzari, beraren lanari buruzko txosten bat emango litzaioke, epaileen eritziekin. Honek mesede handia egingo litzaike idazleei, berriei batez ere (sariketak justifikatzeko beti aitzakitza hartzen direnei, hain zuzen), kritika sakonaren lehorte dagoen une honetan.

•Epailegaien zerrenda bat egin, arlo bakoitzean gaituak eta onartuak diren pertsonena, 'errakuntzak' ebitatzeko eta goian aipatzen dudana kritika funtzioa indartzeko.

4.— Argitaralpena.

Oso inportantea da lan sarituak arin eta ondo publikatzeko, eta egoki zabaltzeko. Eta hau hobeen, argialetxeek egiten dute.

Beraz, lan sarituak ez lirateke era kunde antolatzaileen eskuetan geratuko,

hauen betebehar bakarra argi taralpen dezentea garrantziaz izanik.

Bestalde, egile-eskubideak egileak berak kobratuko litzuzke, ez antolatzaileak.

Eta hau nola egin? Nork? antolatzaileek? kultur ardura-dunek? kultur erakundeek?

Honetaz ez dut zalantzarik: idazleek, Elkartearen bitartez.

Badakigu Euskal Idazleen Elkartek ezin ditzakeela erakunde pribatu edo publikoak ezertara behartu, baina bai aholkuak eman idazleei, sariketa bat ala beste gomen-datz, berak egiten dituen eskaerak betetzen di tuzten neurrian, eta aholku hauek publiko eginez, eta honek, seguru nago, eragina izango luke.

Ez litzateke batere txarto egongo, Euskal Idazleen Elkartek antolatzaile guztiak bilera batetara deitzea, puntu hauek eztabaidatzeko, ala beste batzuk, berdin da, arlo honetara ordena apur bat ekartzeko bada. Eta oraindik hobeto egongo litzatekeena zera da: Elkartek, inizatiba hartuz, literatur politikaren egitasmoa egitea, sariketen funtzioa (funtziorik dutela erabakitzen bada) zein izan beharko litzatekeen ondo zehaztuz.

JOSERRA BILBAO

BIZKAIKO DIPUTAZIOAREN POESIA SARIA IRABAZI BERRI

J.R. Madariaga: «Berrirakurtzerakoan sorpresa bat hartzeko izkiriatzen dut»

«Imentzuen Pergamuak» liburua dela eta ezagutu dugu hogeitabi urtetako bilbotar gazte hau. Ipuinak idazten hasi bazen ere, poesian ari da gaur egun. Autore zaharrak ditu gustoko baina poeta gazteak bultzatzearen aldeko da.

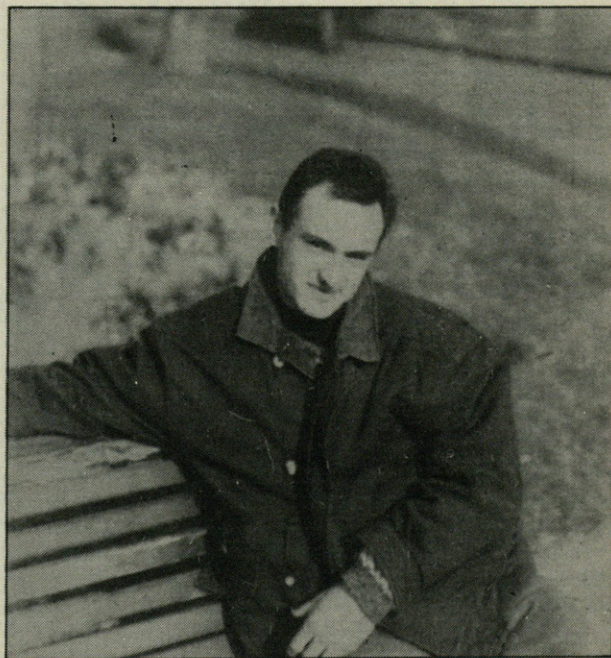
Euskarazko poesia egiten orain bi urte inguru hasi bazen ere, aurretik hainbat ipuin argitaratuak ditu Deustuko literatur aldizkarian. Bere poesia egiterakoan, «gaiak edozein idazlek edo poetak erabiltzen dituenak dira; bizi, heriotza eta maitasunari idazten diot. Bestalde ere, naturaren gaia jorratu dut beti egon bait naiz berarekin bat eginik». Bere poesia lana nola, eta beti gauzez idazten duela dio; «honek halako aureola erromantiko bat sortzen du eta askotan poesiak amoroski egiten ditut, baina beste askotan gorrotoz. Gau horretan inguratzen nauen giroa nolakoa, halako poesiak».

Argitara emango duen liburuan, «Imentzuaren Pergamuak», ez dago tonu orokorrik: «ez dut uste posible izango denik gai edo titulu baten pean jartzea; batetik bestera kristolako hausqueta egon daiteke». Poeta gehienentzat idazten du «izkiriaturikoa irakurtzerakoan, sorpresa bat izateko; beste ere honela gertatuko zaielakoan». Autore zaharretara jotzeko joera du, honela poesia landua sortzen du, for-

ma za-harrak berreskuratuz. Baina bestetan, «gau batetan bost edo sei poesia egin izan ditut ere, erabat bapatean, zentsurarik gabe». Idazten ez duenean irakurri egiten du; denetarik baina «oso gogoko ditut, xuberotar idazle zaharrrak. Gaur egungo poeta gustokoenak betikoak ditut, Sarriñandia, Atxaga,...».

Bideak zabalduko dituen kritika

Euskal literaturan eta poesian nabarmenki bada joerarik poeta «ofizialtzat» hiruzpau hartzeko, hala nola lehen aipaturiko biak nahiz Aresti eta besteren bat. Baina bada makina bat poeta gazte idazten eta argitaratzen: «Nik usate dut ba dela halako azpimogimendu maju bat. Gertatzen dena da, gauza berriak izkiriatzerakoan normalean kritika gogorra jasotzen dela; bada joerarik hemengoa txarra dela esateko eta honek ez arriskatzea ekartzen du. Hemengo poesia bultzatu beharko genuke. Egia da gauza txar asko argitaratu direla. Beharko litzatekena kritika sendo bat da, baina ez kritika deuseztatzailea, bideak

«Poesia idazten segituko dut ze idaztea da garrantzitsuena».

emango dituen baizik sakontzen eta lan egiten jarraitzeko».

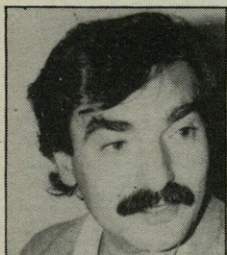
Lehiaketak direla eta bada zer esanik ze azken finean hori da ezagutera emateko bide bakarra. Honek suposatzen duena argi eta garbi dago: aukeratu batzu bakarrik ahal izango dutela beren buruak ezagutera eman. «Beti fidatzen zara saritutako liburu batetaz saritua izan ez den beste batetaz baino. Gutxienez badakizu kritika izan duela, maila bat gainditu duela; ez dela oso txarra izango nahiz ez izan gustoko». Bere proiektuei buruz badu hainbat ipuin argitaratzeko asmoa eta noski «poesia izkiriatzen jarraitu, ze garrantzitsuena idaztea da».

Ametsa iturri

Poesiaren betiko leloa, inspirazioa. Baden edo ez den. «Noski badela bestela nola idatziko nuke? momentu egoiki bat behar da, eretia. Beharbada euskaldunak garela-ko inspirazio berezia dugu, hain zuzen ere gure aurrekoekin dugun identifikazio hestua dela eta. Nirea amets hutsa da; irudimena». Eta honako hau ametsa edo errealtatea ote? «Untzia hondolera joan da/ ur azalean leriguke odola/ neurrigabetasun laz-tanezin honen gainean hilik/ eta kaioen pausaleku bakkarra ginateke».

LOREA AGIRRE

Paperetan idatzia

“ IDAZLEEN ESKUBIDEAK

Badakigu egoera ez dela oso ona euskal idazleentzat, eta badakigu, gainera, idazleak, batez ere sortzaileak eta kreatorak, ez direla aberastuko, baina horrek ez du esan nahi bere eskubidetxoak galdu behar duenik. Bere lanaren saria zor zaio idazleari, nahiz eta kafetxo batentzako izan. (...) Idazlearen egoera lagunduko lukeen kultura bat sortzea proposatzeaz gain, erakundeek tirada behar bezala kontrola dezaten eskatzen dugu.

Patri Urkizu, («Egin», 89-2-2).

“ EGUN EZ DA ARAZO ARGITARATZEA

Idatzi dudan gehien gehiena publikatuta dago nolabait. Saridun gertatu diren ipuinak agertu dira. Saririk gabeko batzu ere publikatu dira «Ttu-ttua» aldizkarian. Gaur egun prolema ez da publikatzearena, baizik eta irakurlearen. Irakurleko urria dugu, alde batetik, eta, bestetik, kritika gehiago beharko genuke, kritika konstruktiboa idazlearen bakardadea apurtzeko, lanak komentatzeko. Holako kritika bat oso lagungarri litzaidakeelakoan nago.

Iñaki Bernaola, («Herriz herriz», 417. zenbakia).

“ KANTAGINTZA ETA IRRIA

Kantagintzan gutxi sartu da irria, orain arte, eta komeni da sartzea. Gai serioak, dramatikoak dira nagusi. Azkenengo Kantu Txapelketan ehuneko 95a ziren oso dramatikoak eta guk lehendabizi plazaratu ditugu umoreak hartuak direnak. (...) Manex Pagolak ere egin zituen holako kantutatu batzu. Baina ezin da esan ez dierela funtsezkoak, badaukate eta beren buruhaustea, beren mezua. Lehenago baziren orduko gizartea zirikatzen zuten espresioak.

Irigoien anaiak, («Hemen», 89-2-3).

“ HAURREN MUSIKA IRAKASKUNTZA

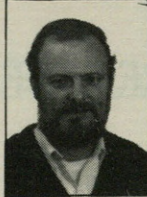
Hiru urterekin gurekin hasten direnean, lehenengo bilatzen duguna haurrak jolasen bidez gorputzaren zentzua hartzea da, euren arteko sozializazioa bilatuz gainera. Umeak berez duen erritmoaren zentzua indartu egin behar da. (...) Kantatzea asko kostatzen zaie eta hori bultzatzeko esaldi erraz batzuk errepikatu eta kantatzen dituzte. Garrrantzitsua da esaldiotan uimearen argumentu bat, berak bizi duen zerbait sartzea.

Kontxi Aizarna, («Diario Vasco», 89-2-1).

“ ARTELAN MATERIALAK

Lan egiteko materialen artean, onena intxaurrea da. Oso leuna eta oso atsegina da. Gero badago beste bat nahiko zaila lan egiteko, artea da. Nahiko gogorra da, eta lehortuz gero areago, baina barrutikan horrek daukan arimak, margoak, betak marmola ematen du behin bukatutakoan. Orduan horrek ematen dizu gozotasuna. Dena dela materialik onena intxaurrea da, baina oso zaila da aurkitzea zenbait baserritar kentzen ari delako.

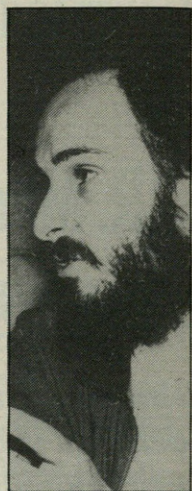
Xabier Santxotena, («Eguna», 89-2-2).

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Karlos Panerari
(«Maskarada» taldekidea)

— Esaten da gure artean antzerkiaren egoera txarra eta larria dela. Donostiako II. Antzerki Azokaren berri ukanik, aldez, besterik ematen du. Bertoko taldeen arrakasta azpimarratu da, gainera, nonbait. Zuretzat zer suposatzen du, gaur eta hemen, honelako ekitalde batek gure antzerkigintzan, eraginkorra da ala ez.

ERANTZUTEKO eguneroko historia txiki bat kontatuko dizut. Dakizunez, Patrick Süskind-en «Kontrabajua» izeneko obra egiten ari da aspalditik «Maskarada». Antzespenaren eskubideak erosiak zeuzkan Catalunyako zuzendari batek gaztelaraz eta katalaneraz egiteko. Hala ere, Maskaradako funtzionatzeak «territorialidad de idiomas» eta beste eztabaida batzuk izan ondoren, gure adaptaziorako eskubideak lortu genituen alemanengandik, azken finean, «Maskarada»k egiteko.

Pasa den urtean gure «Kontrabajua» estreinatu berria eskaini genion Donostiako Feriaren antolatzaileari. Haiek inbertsio desberdinak (bata Catalunyakoek egina eta beste guk egina) ezagutu eta ikusi gabe, lehena aukeratu zuten.

Urte bat pasatu ondoren, azkenean gure «Kontrabajua» Donostian sartzea lortu dugu... taberna batetan eta oso gaizki ordainduta. Hori bai, arrakasta handiz. Gaur egun bertsio biak ikusita dauzkatenek badakite gurea hobe dela. Baina dena esanda dago.

Puntako argitalpenak

Donostiako «Bilintx» liburudenda emanako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Ezezagun baten kuaderno», M.J. Kerejeta. GK.
- 2.— «Dena dela», Joxerra Gartzia. Baroja.
- 3.— «Poliki, poliki haizetan», Highsmith / Navarro. Elkar.
- 4.— «Dominique», R.Laxalt. Elkar.
- 5.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.

Orotarikoak:

- 1.— «Bapatean», Bertsolarien Elkartea. Elkar.
- 2.— «Euskararen auziaz», Luis Villasante. Arantzazu.
- 3.— «Biziaren jatorria», Oparin. Elhuyar-Elkar.
- 4.— «Zergatik lana», Dorronsoro. Mensajero-DBB.
- 5.— «Bertsoak eta beste», Bilintx. Editoreen Elkartea.

Angouleme: enpresa katolikoak komikiaren merkatua bahitu

Egunotan ospatu da Angouleme-ko Komikiaren Feria. Bertan, erakusketak, stand-ak eta betikoaz gain, gai bat ibili da ahoz aho: «Ampere» izeneko enpresa eskuindar-katolikoak Belgika eta Frantziako komikigintzaren %45a kontrolatzea lortu du.

«Lucky Luke, Blake et Mortimer, Boule et Bill, Iznogoud, Philemon, Blueberry, Asterix...» pertsonaia mordoa dira «Ampere» taldearen esku erori direnak.

1985eko uztailan sortutako enpresa honek Fleurus, Gedit-Begedis, Lombard, Dargaud eta beste zenbait irentsi ditu, dagoeneko 13 argitaletxe bere esku daudelarik. Europako kateximen argitalpen gehienak eta gazteei zuzenduriko publikazio gehienak kontrolatzen ditu hiru urteren buruan.

Nola? 71 urtetako abogatu bat dago guzi honen sorreran: Remy Montagne, Michelin neumatikoen erregearen arrebarekin ezkonduko katoliko eskuindarra. Frantziako apezpiku guztiei bidalitako gutun batean honela agertzen zuen Montagne-k bere taldearen asmoa: «Nire lagunekin, eta antzeko sentibiltasun dutenekin, talde bat egitea erabaki dut, gure garaikideak —eta bereziki gazteak— sinisterra, fedea bizitzera, eta Jainkoaren gogoarekin bat datorren gizalegean blaitzera bultzatzeko. Jon-Paulo II.ak boluntarioak eskatzen ditu behin eta berriz prentsan, argitalpenetan, ikusentzutezkotan konprometitzeko...».

«Eleizaren maila gorenentara iritsi da Ampere taldeak droga inguruko dirua jaso duela. Sektena. Arma salmentena. Sendo adierazi nahi dut hemen Ampere ez duela ogi klase horretatik jaten.

Eliza zerbitzatzen ahaleginduko gara, aita santua eta gotzaiak gogoz eta dinamikoki. Gaitasunez halaber eta gestio onenaz. Azken puntu honek behar izaten gait gure baitan oraingoan onartu behar izatera lanean ari diren sortzaile batzuk nahiz eta gorrotatu egiten ditugun...».

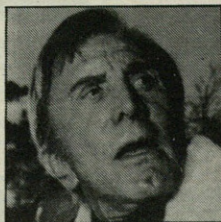
Komikilariak hasiak dira larritzen. Christian Godard marrazkilariak utzi du dagoeneko Ampere-k kontrolatzen duen Lombard etxea. Beste batzuk ere kezkatzen hasiak dira. Biolentziarik ez, sexorik ez.... Zer geratuko da egun komikia sostengatzen duen guzti horretatik?

Moral katolikoaren eraso, berehala sentituko ez bada ere, urte gutxi barru nabarmen egingo da ez bai gabe. Kontutan hartu Ampere-k Europar frantzez editatzen den komikiaren %45 kontrolatzen baldin badu, beste erdia Hachette-Lambert editore holding-ak kontrolatzen duelarik, Casterman, Glenat, Gallimard, Albin Michel eta Alpen-ekin batera.

Gainontzekoan, Ampere aferaz gain, Grenoble izan da Angoulemeko Ferialen kontrapuntua. Jakina den bezala Grenoble-n antolatzen da komikiaren beste Feria oso garrantzitsua. Argitaletxe batzuk ez dira Angoulemera joan, Dupuis eta Glenat kasu, Grenobleko indartzearen aitzakiz.

J.M. HERITZ

Kirk Douglas aktoreak memoria liburua idatzi

Memoria liburua idatzi du Kirk Douglas aktore ezagunak, berrogei urtez zinema egin ondoren (80 bat film). «Puntu batera iritsia nengoen non hobeto ezagutzen bait nituen Van Gogh, Spartako edota Vikingoak ni ne-

roni baino. Apurka apurka, pertsonaia errealek edota fikziozkoak landuz ahaztu egiten da norbera ere pertsona dela. Inbentarioa egiteko hasi nintzen liburu hau idazten, neroni aurkitzeko, puzzle batean bezala pieza bakoitza bere tokian jarriaz... hil aurretik zer naizen edota zer uste dudana naizen jakitearren».

Leonardo de Vinci-ren marrazkiak Londonen

Urtarrilaren 26an ireki da eta apirilaren 16a bitartean egongo da irekita Hayward Gallery-n Leonardo de Vinci-ren marrazkien erakusketa. Aipatu behar Ingalaterrako erreginak daukala maisu italiarraren marrazki bildumarik handiena. Hauetarik 80 utzi ditu erakusketarako. Beste zenbaiten artean Leonardo-ren «hegazkina»-ren maketa bat erakutsiko da. 330 kilo eta 11 metrotako hegala dituen makina, italiarraren planoen arauera egindakoa.

Joris Ivens etxean Rotterdam-eko zinemaldian

Rotterdam-eko XVIII. Zinemaldia ospatu da egunotan. Bertan jaiotako Joris Ivens aspaldi-ko partez itzuli da bere 91 urterekin amaitu duen azken filma —Haizea— aurkeztuta. 20. hamarkadako abangoardia artistikoaren partaide, 30. urtetako langile borrokak, stalinismoa, Espainiako gerra, Txinako iraultza.... pasa dira bere kamararen begitik. Haizea filma Marceline Lorian bere lagunarekin batera egin du.

Max Ernst surrealista Berna-ko Kuntsmuseum-en

Erakusketa handia Bernako Kuntsmuseum-ek antolatu duena. 1919.ean hasi eta 1974 urtea bitartean Max Ernst-ek egindako collage-ak bildu dituzte. Bere garaian ikusleak astoratu baldin baziren obra hauek ikustean —Breton-ek Ernst aipatzen du pintura automatikoaren aitzindari moduan— gaur egun sortzen al dute halako emoziorik? Surrealismoa pinturaz egin zitekeen galdetzen zuten 1925.ean Bretonek eta bere lagunak. Ernst zen frogia.

ELHUYAR

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

Urtarrileko alean

Jadanik zure kioskoan

"Elhuyar. Zientzia eta Teknika" aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen hmaika ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena.....

Helbidea..... Lanbidea

Hiria..... Telefonoa

Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu korrontea k/k: zenbakia..... Bankua:.....

- ☐ 1.989.erako 4.500 pta. Euskal Herria eta Frantzia
- ☐ Bi urterako 8.500 pta.
- ☐ 1.989.erako 5.000 pta. beste herrietan.

Harpidetza-txartela: ELHUYAR Kultur Elkarte. P.K. 361. DONOSTIA

Lesakako Laminategiak euskarari eraso

Euskal Herrian Euskaraz-ek Lesakako Laminategietan euskarak jasan berri duen eraso eta honen konponbidean ageri den Epaitegien euskararenganako presutasun eza salatu nahi ditu.

Lesakako Laminategietan komenioa sinatuta dago, eta horren arabera urtero diru kopuru bat erabili behar da euskara bultzatzeko. Enpresako buruek, hala ere, oso erizpide mugatuak erabiltzen dituzte ditu hori banatzerakoan. Adiobidez, ez dute itzultzaile bat ekarri nahi, agiri eta paper guztiak euskaraz jar ditzan. Bakarrik euskararen ikaskuntzan gertatutako ordain agiriak onartzen dituzte (matrikula, materiala, eta abar). Horrela, euskararentzako diru hori xahutu gabe geratzen ari da (urte batean milioi eta erdi pezeta, bestean milioi bat), enpresari etekinak gehituz (ez bait da jakiten etorkizuneari diru hori erabiliko den horretarako).

Hori gutxi balitz, eta bondate ezaren adierazgarri, enpresak ukatu dio langile bati ikastarotxo baten materialaren ordainketa. Enpresaren buruzagientzat, liburuak edo kasetak ez dira ikaskuntzaren lagungarri, baizik eta bere gozamenerako denborapasa. Komenioak horretaz zerbait erran arren, zazpi mila pezeta horien inguruko auzia Epaitegietara bideratua izan da, Lan Magistraturara hain zuzen ere.

Magistraturan sartuta auzia, epaiketa euskaraz egiteko ezina agertu zaigu. Le-

sakan euskara ofiziala da, baina Iruñean ez, Euskararen Legearen arabera zona mixta delako. Hala ere, bi aldeak ados jartzen badira euskaraz egin daiteke epaiketa. Hau da, langileek eta beren abokatuak adierazpenak euskaraz egin ahal dituzte itzultzaileak erderara aldatuz. (Enpresak erdaraz egiten ditu eta epaileak erdaraz besterik ez daki). Baldintza horietan, enpresak onartu zuen epaiketa euskaraz egitea.

Lege oztopo lasterketa gaudituta zirudienean, itzultzailea ez da agertzen nahiz eta aste batzu lehenagotik Epaileak Ahaldundiari eskatuta egon. Epaileak hots egiten dio telefonoz Ahaldundiari eta hor ez dakitela ezer erantzuten diote. Atzenean, epaiketa atzeratzea erabakitzen du. Legeen gainetiko axolagabekeriak oztopatu egin du epaiketa honen garapena, lekukoei kalteak sortuz.

Euskal Herrian Euskaraz-ek epaitegietan euskararen bazterkeria salatu nahi du; halaber, arduragabekeriak ditugun bide estuak ixten dizkigula salatu ere. Aldi berean, epaiketaren hurrengo saiora joateko prest egoteko eskatzen die euskaltzale guztiei. Denon bultzadaz epaitegien mundurako ateak zabaltu eta zezenkeriaz oinarritutako enpresa baten arduradunen jokaera eta moduak gaitzes ditzagun.

ESKAL HERRIAN
EUSKARAZ

Zubieta, eta ez Lasarte

Edonon egosten bide dira edonolako babak. Egiazkoak eta tradiziozkoak ere bai.

Informazio mesedegarria ematearekin batera, hori filtratu da nonbait desinformazioa: Lasarteko hipodromoa, Lasarteko krossa, etiopiarrek Lasartera...

Baina Lasarte ofizialdu egin zen, udal barrutia eratu, eta beste herrien eskutik libre geratu zen.

Zubietari ez zaio (oraindik) garaia iritsi. Baina Zubietak ere bere independentzia lortu nahi du, Euskadik bezalaxe. Eta, hortaz, Zubietarrok ez ohi dugu onartzen kolonialismorik, ez lasartearrengandik, ez beste inoren baitatik ere.

Zubietako mugak, hitzak berak edeki azaltzen duen bezala, Zubietan daude, hots, zubi guztietan. Eta hipodromoko zubiaz alde batera dagoena Lasarte da, bestaldeak Zubietak izena daraman bitartean. Hortaz, Zubietak aldea ez da Lasarte, eta alderantziz, zorionez denentzat.

Hipodromoa, krosslekua eta abartxo hori Zubietak aldea ezarri ziguten garai batetan. Ez genuen zubietarrok bertan kokatu, besteek baizik. Hurbiltasuna zela medio

edo, Lasarte izenaren pean ezagutarazi ziren Zubietako gorabehera batzu: zaldi lasterketa, krossak, eta abar.

Hau da, gurasordearen izenaz ezagutarazi gaituzte arbasordeek. Ez guk geure bururik. Euskal Herrian aldizkari hau baino tirada zabalagokoak ere badaude, baina nekez eman geniezaioke ARGIAri beste izenik eman, bestea famatuagoa edota tradizio haundiagokoa delakoan (Zeruko, esate baterako).

Horrexegatik eskatzen dugu nolabaiteko errespetu etikoa Zubietak eta zubietarrenganako. Independentzia nahi dugulako. Arazoak badira gure herrian, ez arinak denak, baina inork ez ditu bereganatzen, inork ez ditu konpondu nahi bere izena aplikatuz.

Esparruak, barrutiak, sailak tratatzerakoan, beraz, berdintsu joka dezagun: bakoitzari berea. ARGIA ez da Frantzia argitaratzen, Baiona ez da Espainiako hiriburua eta abar, elkar uler dezagun. Krossa Zubietako hipodromoan egiten da, horrenbestez, ez Andoainen, ez Maulen, ez Bermeen.

Azkenik, guztiok dituzue ateak zabalik gure herriari bisita egin nahi baduzue, orain eta aurrerantzean ere.

GURTERTZ
ZUBIETA

Gartzelatik gartzelara

Krudelki banandu gintuzten elkarrengandik, baina gure oropien eta itxaropen eztsuak inoiz ez dituzte bananduko. Euskal Herriko zelai emankorretan loratzen diren ametsezko krabelin, lili, arrosak bailiren, iraunkor diraute.

1

Negu krudela heldu da,
beztu zaigu ortzemuga,
hor datorkigu hotz mingarria
azkon zorrotzen modura.

2

Gartzela negu-mina
ez da batere arina,
larru-mamitan sufrituz goaz
otso-zakurren ordaina.

3

Nahiz eta atea hertsia
oraindik ez dugu etsi,
gure Herria askatu arte
adore horiei eutsi.

4

Bihotzak amets-jario,
anitz irritis darizkio,
hesi tartean preso daukaten
lili bat dela medio.

5

Sarturik zeldako maldan
oroitzak datoz hegadan,
ene maiteaz pentsatu gabe
gaurik ezin dut erasan.

6

Gaumin honetan kantari
nago itxaropenari,
koplak igorritzen ortzean zehar
maite dudan liliari.

7

Begira nago begira
leihotik ortze erdira,
izar guztiek dakarkidate
zure begien dirdira.

8

Zure begien islada
ibai gardenen balada;
gauroro nago eleak sortzen
nerabe baten erara.

9

Ilargiaren argia
horaila eta garbia;
ederragoa bait da oraindik
nik maite dudan lamia.

10

Zenbat joran ta ametsa,
zenbat gogo eta izertza,
aurkitu nahirik zelda barnean
zure besoen babesia.

11

Ilunaren erraiaetan
amets joriak loretan,
suzko desiraz erretzen eta
odola pil-pil zainetan.

12

Gaueko amets bizia
dena grina ta antsia,
zure ezpainen ezti urtsua
ai, nola dudan desia!

13

Gau on printzesa maitea,
zu, ederrezko lorea!
aldaize baten parekoa da
zutaz dudan amoreia.

14

Horra koplak bakartiak
maitasun biziz jarriak,
adieraziz ene airoa
bihotz honen egarriak.

JON TAPIA IRUJO

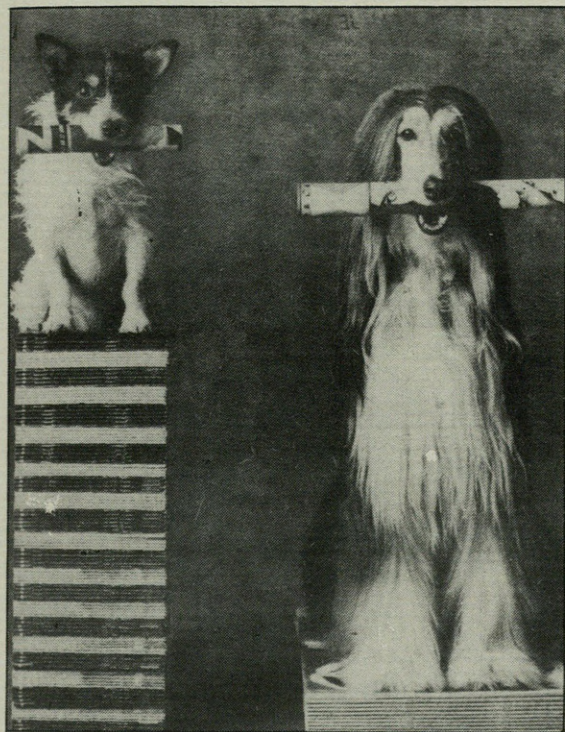
BIDAIK

THINDOKI, S.A.

GAT 1.025

**BIDAI ATSEGINAK
ZURE NEGOZIOTARAKO**

CIESentzat inkesta

berria.— Euskarazko egunkaria datorren urtean kalean jarri nahi dela-eta, Gasteizko Gobernuak euskal herrietan barrena inkesta bat egin dezan eskatu zion CIES entpresari: zure ustez euskarazko egunkariak abortoaren alde ala kontra egin beharko du?, Gobernuaren alde ala kontra? Elizaren alde ala kontra? Gure erredakzioa ixterakoan, artean ez genuen ezagutzen galdera txolin hauek eman duten inkesta emaitza, eta batek daki zernolako egunkaria nahi duen benetan euskal irakurleagoak. Baina honez gero batek baino gehiagok adierazi du bere kezka zer gertatuko ote den gaur egun hain gustora irakurtzen dituen gazetekin. Etorkizunari erne begira omen daude behintzat denak. Agertuko al da azeria bere ezkutalekutik kanpo? Azalduko balitz, ehizatu egingo genuke ala berak bakarrik egingo du estropozu bere buruarentzat prestaturiko tranparekin? CIESi inkesta bat egin dezan eskatuko diogu, ea zertxobait argitzen digun.

MARTIN ARANA

ETXEKO LANAK

Joan den astean inkesta telefoniko bat egin zuten irratiz. Galdera nagusia, ea zer egiten duzun esnatu eta jaikitzen zarenean:

— Ba nik —erantzun zuen etxeakoandre batek—, ba, badakizu, betikoa: seme-alabei gosaria prestatzen diet, ikastolara laguntzen ditut gero, eta nere betebeharrak sexualak ondoren... — Jontxo. Eta —jarraitu zion kazetariak—, eguerdian zer?

— Ba eguerdian, badakizu, horixe: bazkaria prestatzen diet nere seme-alabei, telebistako informatiboak egiten diet kasu gero, eta nere betebeharrak sexualak ondoren...

Kazetariak ezin gehiago agoantatu eta, — Aizu, barkatu, ez nuke ausartegia eta indiskretzia izan nahi, baina jakin ahal ditzakegu zertan diren zure betebeharrak sexual horiek?

— Ba, hori, betikoa, badakizu... gehien izorratzen nautenak: plantxatu, aspiradora pasatu, baxera egin...

PELOTAZALEAK

Azkoitian pelotazaleak ez dira falta, halajaina. Andres izena duen nere lagun batek eta bere lehengusuak ia egunero egiten zuten, eskuz batzutan palez bestetan. Lehengusuak esan omen zion behin, hainbeste pelotaz harrez gero aspertuxe:

— Hi Andres, albiste pare bat diat kontatzeko. Bata ez duk ona, baina bai bestea...

— Ba bota ezak lehendabizi ona, motelli!

— Hori, bada zeruan egundoko frontoia omen zegok. Hain handia ze erremontean ere aritzen omen dituk.

— Laletxe, ez duk ez makala! Eta... berri txarra?

— Txarra... datorren astean estelarra jokatzea tokatu zaiala.

OSASUNAREN ARDURAZ

Infartuaren aurkako balantze epidemiologikoa

NAFARROAKO Medikuek Elkargoaren lehendakaria den Ignacio Sanchez Nicolay doktoreak aurkeztu berri du miokardio infartuaren aurkako balantze epidemiologikoa. Programa honek infartuak erasandakoen kopurua eta gertaera horiek jazotzen direneko egoerei buruzko informazioa jaso nahi du. Balantze honek, eritasun horrek jotako gaisoen berehalako eta lehentasuneko atentzioa errazteko mekanismo berriak ezarriko dituela pentsatzen da.

Programa honetan, Estatu espainolean aldi berean martxan jarri dena, koronari unitatea duten Nafarroako zazpi ospitaleek hartuko dute parte, hamalau hilabete zehar. Horien ondotik lehen mailako atentzioko osasun politikarik egokiena lantzeko baliabide eta informazio beharrezkoa lortuko da, horrela krisi koronarioen bizi iraupena handiagotuz.

Ikeerketa honek 20.000 inguru infartu krisi buruzko informazioa bilduko du, azken ondorio bezala gau egun %40tik gora estimatua dagoen miokardio infartuaren hilkortasuna funtsean jaitsi nahi delarik.

XABIER AGIRRE

Ba omen ziren... ikastolak

AZKEN urte hauetan, demokrazi garai berri hauei erantzunez edo, elkarrizketa bidea landu dute ikastolek ere; zergatia mobilizazioarako ahalmenaren gutxitzean dagoela esan badaiteke ere, ezin ahaztu beste arrazoinak ere badirela. Gaur egun negoziazioa erabiltzen du, gizarte osoak, baita estatutik kanpoko erakunde eta Nazioak, ikastolaren gizartea osatzen dutenek ere bide horri ekin diotelarik, batez ere azken 2-3 urtetan. Eta azken egunetan mila bider ikastolen konbenio politikoa dela eta mila berri eta kale-ratzen entzun eta bizi izan baditugu ere, Nafarroatik begiratuta nolabaiteko pozaz ikusi dugu lortutakoa, etxera begiak zuzentzerakoan herrialde honetako ezintasun, kontraesan eta nahaspilarekin aurkitu garen arren.

Une honetantxe, baieztatu dezakegu, Nafarroako Ikastolen Elkarteak Gobernuarekin mantendu izan dituen elkarrizketak bertan behera geratu direla, aurrera jarraitzea ezinezkoa delarik. Azken urtean (1988an) izandako harreman eta elkarren artean igarotako proposamenen eta idatzi guztiak ikastola txikia ixtea eduki du helburu bakartzat eta herrialde euskalduntzat jotzen diren ikastola finkatuen geroa ikastetxe pribatuaren tratamendua jasotzera mugatu da beti, hori bai gainera, Gobernuak bere kriterio eta UPN alderdiarekin hitzartutako baldintzak betetzeko gai diren bitartean. Iruñeko Ikastolek, tratatu berbera jasoko lukete, nahiz eta hauek gerora desagerketarako arriskua hain gertu bizi ez duten. Eskualde erdaldunetako ikastolak aldiz, etorkizunik gabeak lirarteke, hauen bultzada gurasoen eskuetan bakarrik uzten baita, azpiegiturarik eza nabarmena eta aurkako giroa gaintzea oso neketsu bihurtzen delako. Mila bider aipatu den Baskuentzearen Legeak ez du itxaropentsu agertzeko inongo biderik eskaintzen eta, lege bidez eskola nazionaletan euskara sartzeari eskualde hauetan pentsa ezina denez, pribatua deitzen zaion (?) eraginak lortu behar du giro horren aldaketa.

BAINA aipatu dut eskola; ez da euskal eskola, norbaitek pentsa dezakeen bezala. Eskola egia da asko aldatu dela azken urte hauetan, ez beharbada batzuk nahi luketen bezainbat, ez, hori bai, guk nahi dugun adina. Zeren ezin ahaztu ikastolaren alternatibatzat jo-

tzen dutela bat baino gehiagok, ahaztuz nonbait hemengo gobernukideek ez dutela Nafarroa Euskal Herri osoko mapa agertzen den testu libururik ametitzen. Eta ahaztuaz nonbait, eragin soziala txikia izaten jarraitzen duela, eta estaliz baita 6 hila-betez ezin dela maisuez euskaldunen erre-ziklaia ziurtatu, eta ikastolan dena ona ez bada ere, alternatibatzat azaldu nahi zai-gun eskola euskalduntzeko baldintzak ez dituela ikastolarenak baino hobeagoak eskaintzen ahal, eta ereduak erakutsi dutena beste komunitateetan, ez dela ezberdina hemen, eta guraso ez euskaldunak errazegi engainatzen direla haur euskaldunak (euskaldunak ikastolatik bait datoz) eta erdaldunak eskolaurreko mailatan edo OHO-ko 1. mailan nahastuz gero arazorik ez du-tela eta hizkuntza menperatzera irixten di-rela baieztatzen denean, eta abar, eta abar.

URTE askotan iraun duten ikastola txiki zenbait ditugu egun erabaki bat, mingarri bada ere, hartzea gomendatzen dutenak. Gizarteak sortu duen arazo larrienetako bat hauxe, diruak ere konpontzen ez duena, zeren herriak txikiak izanik, haur eza bistakoa da, honek erabakiak hartzea behartzen duelarik. Eta ikastolak herri hauetan etorkizuna edo hobe-ki, geroa ilun badu, umea da hauxe herri horietako gurasoei bat eginik eskola-rako bidea ahal den era egokienean egite-ko, ziurtatuz oinarritzko eskakizun hauek; euskarazko kalitatezko irakaskuntza eta ikastolan zegoeneko irakaslearen lanpos-tua herri horretan. Urtez urte, ikastola txi-ki hauetako 2-3 dira desagertzen direnak, eginahal guztiak alferrikakoak izan direla-rik, jarraitu ahal dezaten.

Beste irtenbide bat, inguruko ikastolara igarotzea litzateke neurri zuzena, baina, ikastola hauen inguruan ez da beste ikasto-larik, beraz soluzioa izan daitekeena han-ka motz gertatzen da.

Zalantzarik ez dago, ikastolak une histo-riko garrantzitsua bizi duela, eta herrialde honetan, egoera politikoak amets egiten uzten ez badu ere, azterketa sakona egitea bai gomendatzen du hartu beharreko era-bakia zuhurra eta denon artean eztabaida-tu eta erabakia izan dadin.

Sentimentalismoak kanpoan uzteko ga-raia da eta eguneroko arazoari aurre egin beharrik inori atsegin ez zaizkion era-bakiak hartu beharra nagusitu behar du.

NAFARROAN ez du erantzunik ja-so inoiz Ikastolentzat tratamendu berezia eskatzeak, eskakizun haun behin eta berriz mahai gainean aur-keztu bada ere. Instituzionalizazioa bada, ez da posible izan ahalik eta egoera poli-tikoa aldatzen ez bada behintzat. Bitar-tean, eta egoerak normalizatu nahirik, ikastolak, legeak eskatzen dituen baldin-tzak betetzeari ekin diote, gehienak legali-zazio bidean abiatuak direlarik. Haur eska-ziak dakarren arazoa da, konpon ezin du-tenetako bat, eta alderdi politikoaren jarrera bestea. Legalizazio horiek bultzatzeko tres-na ezinbestekoa bilakatu da herrialde hon-etan urtez-urte Federazioaren gidaritza eta ardurapean antolatzen den «Nafarroa Oinez», emaitza ekonomikoak lehenago aipatu diren beharrei erantzunez azpiegi-tura hobetuz, sendotze bideari jarraitzea posible eginez.

Azalpen ilun honen barruan, eta herri zenbaitetako geroari eustea ezinezkoa den arren, unea ez da batere okerra bestalde, zeren 1989. urtean lau ikastolek euren ikastetxea egiteari ekin bait diote, ekin be-rri-berritik (Zangotza), edo eta egokitze la-nak bultzatu (Etxarri, Lizarra eta Lesakak).

Geroak nork daki zer ekarriko duen, baina gero eta garbiago dago, ikastolak su-posatzen duen ereduaren inguruan indar batze bat lortu beharra dagoela, alderdi politiko euskaltzaleen jarrera erabatekoa gertatuko delarik datozen garaietan. Ikas-tolarik gabeko Nafarroa euskaldunean si-nesten duen norbait badago, baina arren kontzientzia azter dezan hotz-hotzean eska-tu nahi nioke (nieke) benetan ikastolak ixten utziz, etorkizunik ba ote duen euska-rak esku ofizialetan geroa erabat lagatuz.

Nafarroan ez da patrimonio arazorik; ez da ia jabegorik eta egiten den zerbitzu es-kaintza, Administrazioaren (Ministeritza, udaletxe...) azpiegitura egokitua erabiliz egiten da; eskubide honi eutsi beharra dio ikastolak, berriak erabakitzea ezinezkoa delako eta horren beharretan galera han-diak izan daitezkeelako.

Dena den, lehentxeago aipatu den beza-la, bada oraindik lan egiteko eta ikastola sendotzeko nahia eta asmoa ere, egokitze edo eta ikastetxe berriak egiteko ikerketak aurrera bait diraute, Nafar Gobernuaren nahia edo laguntzarik gabe bada ere.

JUAN LUIS LARRAZA

Margarita Berroeta. Ala 32/521.946-4 epe finkorako ezarpena?

Inor ez da kontu korrente baten zenbakia. Aurrezki - libretarena ere ez. Ezta, eperako ezarpen edo kreditu batena.

Zenbakiak, zenbaki hutsak dira. Pertsonak ordea, pertsonak. Horregatik, zerbitzatzeko unean, zenbaki batek ez du ezer esaten. Eta horregatik ere, gure eguneroko lan nean, lan hori ondo egiteko asmoa baino gehiago jartzen dugu: pertsonalki zerbitzatzeko gogoia. Bezero bakoitzaren neurrian.

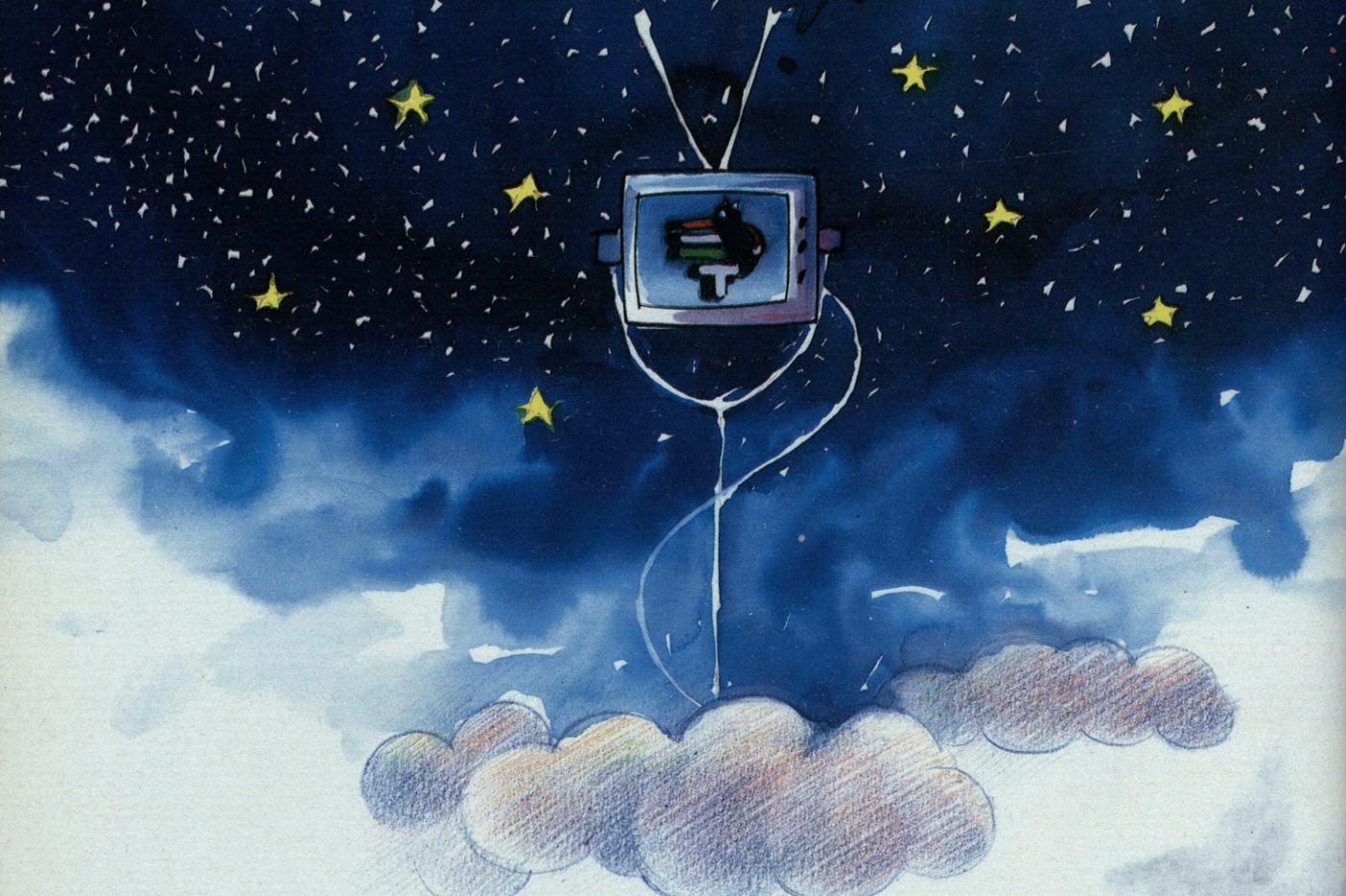
Bezero bat inoiz zenbaki bat bihur ez dadin.
Margarita Berroeta, Margarita Berroeta izan dadin beti.
Eta ez 32/521946-4 epe finkorako ezarpena.

// Izenak zenbakiak
baino garrantzi
handiagoa du. //

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

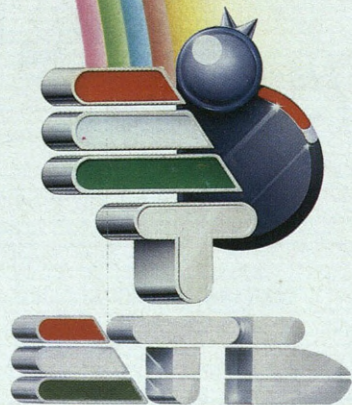
CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

Komunikazioaren indarra

Euskal Telebistaren kemena. Gure herri honekin gaurkotasun osoz, etengabeko konexioan diharduten bi kate. Biztanlegoarekin bateginik, betebetea datorkion programazioari esker.

Euskal Telebista, Euskal Herriaren zerbitzuan komunikazioaren indar guztiarekin.

E.I.T.B.
La Radio Televisión Vasca